

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

ŽIVILĖ ROŽĖNAITĖ

VIEŠOSIOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS: LIETUVOS
GAMTINIŲ DUJŲ SEKTORIAUS PERTVARKOS
ATVEJIS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

doc. dr. A. Stasiukynas

VILNIUS, 2014

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

VIEŠOSIOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS: LIETUVOS
GAMTINIŲ DUJŲ SEKTORIAUS PERTVARKOS
ATVEJIS

Viešojo administravimo studijų specializacijos Energetikos politika ir vadyba magistro
baigiamasis darbas

Studijų programa 621N70008

Recenzentas

Vadovas

_____ doc. dr. A. Stasiukynas

2014 04 01

Atliko

Epvms2-01 gr. stud.

_____ Ž. Rožėnaitė

2014 04 01

VILNIUS, 2014

TURINYS

ĮVADAS.....	9
I. VIEŠOSIOS POLITIKOS PROCESO FORMAVIMO IR JOS SĖKMINGĄ ĮGYVENDINIMĄ LEMIANČIŲ SĄLYGŲ ASPEKTAI	13
1.2. Viešosios politikos ciklo etapų charakteristikos	13
1.2. Politikos įgyvendinimo teorijų ir sėkmingo įgyvendinimo sąlygų apibrėžimai ..	15
II. EUROPOS SĄJUNGOS ENERGETIKOS POLITIKOS FORMULAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS.....	19
2.1. ES energetikos sektoriaus vidaus reglamentavimo apžvalga.....	19
2.2. III-iojo energetikos paketo struktūra ir jų įgaliojimas	22
2.3. Energetikos veiklų atskyrimo modeliai pagal III-ąjį energetikos paketą	25
2.3.1. Gamtinių dujų sektoriaus veiklų atskyrimo modelis Lietuvoje.....	26
III. GAMTINIŲ DUJŲ SEKTORIAUS PERTVARKOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR SĖKMINGO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO SĄLYGŲ ANALIZĖ.....	28
3.1. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos teisinis reglamentavimas	28
3.1.1. Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus apžvalga.....	28
3.1.2. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos teisiniai aspektai pagrindiniuose LR teisės aktuose.....	32
3.1.3. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos chronologinė eiga	35
3.2. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygų analizė.....	40
3.2.1. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos tikslų ir uždavinių aiškumas.....	40
3.2.2. Politikos priemonių priežastinės teorijos pagrindžiamumas	42
3.2.3. Teisinė - institucinė pertvarkos įgyvendinimo, jo koordinavimo, priežiūros ir atskaitomybės struktūra	43
3.2.4. Pertvarką įgyvendinančių institucijų ištekliai.....	45
IV. GAMTINIŲ DUJŲ SEKTORIAUS PERTVARKA VIEŠOSIOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO KONTEKSTE	49
4.1. Empirinio tyrimo metodika.....	49

4.2. Ekspertų vertinimo dėl gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo analizė.....	55
IŠVADOS.....	66
REKOMENDACIJOS.....	69
BIBLIOGRAFIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	70
ANOTACIJA.....	76
ANNOTATION.....	77
SANTRAUKA	78
SUMMARY	80
PRIEDAI.....	82

PRIEDAI

1 Priedas	83
2 Priedas	84
3 Priedas	86
4 Priedas	89
5 Priedas	92
6 Priedas	95
7 Priedas.....	97

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 Lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarką numatantys teisės aktai	34
2 Lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo chronologinė eiga.....	36
3 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos tikslai ir uždaviniai	41
4 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojai.....	43
5 Lentelė. Energetikos ministerijos darbuotojų skaičius.....	45
6 lentelė. VKEKK pagrindinės veiklos pajamos 2010 m.- 2013 m. pirm. pusmečio laikotarpiu.....	47
7 lentelė. Energetikos ministerijos pagrindinės veiklos pajamos 2010 m.- 2013 m. pirm. pusmečio laikotarpiu.....	48
8 lentelė. Demografinės tyrimo dalyvių charakteristikos (n = 5).....	54
9 lentelė. Susipažinimas su gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimu ir prisidėjimu prie jos įgyvendinimo.....	56
10 lentelė. Direktyvos nuostatų perkėlimas į Lietuvos teisinę bazę	57
11 lentelė. Pertvarką įgyvendinančių institucijų ištekliai.....	59
12 lentelė. 2012 m. šalies valdžių pasikeitimo įtaka pertvarkos įgyvendinimui.....	60
13 lentelė. Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ .	61
14 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo vertinimas einamuoju laikotarpiu.....	62
15 lentelė. Veiksniai, darę didžiausią įtaką, pertvarkos įgyvendinimui.....	63
17 lentelė. Prognozės dėl pertvarkos galutinio užbaigimo.....	64

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Politikos proceso ciklas	14
2 pav. Europos Sąjungos energetikos paketai	22
3 pav. Atskyrimo modeliai	25
4 pav. Bendrovės pasirinktas veiklų atskyrimo būdas	26
5 pav. Lietuvos gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemos.....	29
6 pav. Gamtinių dujų importas ir vartojimas Lietuvoje 2013 m. (mln m ³).....	30
7 pav. Dujų kiekiai, planuojami perduoti naujai prijungiamiems (per 2013 – 2022 metus) vartotojams 2013 – 2022 m., mln. m ³	31
8 pav. 2014 metų pareigybių skaičiaus ir išlaidų darbo užmokesčiui pasiskirstymas pagal pareigybių grupes	46
9 pav. Empirinio tyrimo etapai.....	53

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

VKEKK - Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

LRV- Lietuvos Respublikos Vyriausybė

LRS – Lietuvos Respublikos Seimas

ERK - Seimo Europos reikalų komitetas

ES – Europos Sąjunga

IVADAS

Temos aktualumas. 2009 m. balandžio 22 d. Europos Sąjunga (toliau- ES) išleido III-iajį Energetikos paketą, kurio pagrindinis tikslas - liberalizuota ES energetikos rinka su efektyvesne konkurencija, didesniu pasirinkimu ir mažesnėmis kainomis. Kaip ir visi kiti Europos Sąjungos reglamentai, taip ir šis turi būti pritaikytas kiekvienos valstybės narės energetikos sektoriui. Atsižvelgiant į tai, 2009 m. Lietuvoje buvo pradėta vykdyti gamtinių dujų sektoriaus pertvarka, ko pasekoje 2011 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtais Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo ir Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo įgyvendinimo įstatymais buvo numatytas įgyvendinti pirmasis ir pagrindinis ES III-ojo energetikos paketo dujų perdavimo sistemos operatoriaus veiklos atskyrimo modelis.

Analizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarką per viešosios politikos prizmę, akivaizdžiai matoma, jog pertvarka turi visus viešosios politikos įgyvendinimo objektą charakterizuojančius požymius. Pažymėtina, kad Lietuvoje bei kitose Vidurio ir Rytų Europos šalyse viešosios politikos analizės studijos yra naujas ir besiplėtojantis dalykas. Siekiant viešosios politikos sėkmingo įgyvendinimo, būtina nustatyti sąlygas, kurios lemtų pertvarkos sėkmingą įgyvendinimą. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas yra šiuo metu vykstantis procesas, todėl pasigendama jo išsamios analizės ir plataus nagrinėjimo viešosios politikos įgyvendinimo aspektu. Pasirinkta tema aktuali, kadangi bus analizuojama gamtinių dujų sektoriaus pertvarka viešosios politikos įgyvendinimo aspektu ir išskiriamos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygos, siekiant išsiaiškinti jam didžiausią įtaką padariusius sprendimus bei nustatyti pertvarkos įgyvendinimą sunkinančius ypatumus.

Temos ištirtumas. Svarbiausi dokumentai, reglamentuojantys analizuojamą darbo temą - *Nacionalinė energetikos strategija* (2007 m. sausio 18 d. X-1046), *Europos sąjungos III - iasis energetikos paketas* (2009 m.), *Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių* (2009 m. liepos 13 d.), *Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas* (2011 m. birželio 30 d. Nr. XIIP - 1564), *Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo įgyvendinimo įstatymas* (2011 m. birželio 30 d. Nr. XIIP - 1565). Vertinant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos ir apskritai viso energetikos sektoriaus ypatumus didelį įnašą įdėjo autoriai *Johannsen K. S., Pedersen L. H., Sorensen E. M., Grossman Peter Z., Chorafas Dimitris, Glochan Jean-Michel ir kt.* Lietuvoje gamtinių dujų sektoriaus ir apskritai energetikos politikos įgyvendinimo, valdymo problemos išsamiai analizuojamos *Žukausko G., Zinevičiaus F., Janulionio J., Gaigalio V., Škėmos R., Pedišiaus A., Stasiukyno A.* darbuose. Viešosios politikos darbotvarkė, prioritetai, struktūra išsamiai analizuojama *Parson W., Lane J.E., Raipa A., Rosen E., Denhardt R.* knygoje, *Furman E., Šerikova A., Smalskio V., Gaulės E., Dvorak J.*, straipsniuose.

Darbo naujumas. Šiomis dienomis gamtinėms dujoms ir apskritai visam energetikos sektoriui skiriamas nemažas dėmesys tiek vertinant per ekonominę, tiek politinę ar aplinkosauginę prizmes. Visgi trūksta išsamesnės analizės, teorinių darbų, vertinimų, kaip įgyvendinama dabar vykstanti gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir kokių rezultatų tikimasi. Analizuojamame darbe kaip tik ir nagrinėjama gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir analizuojami jos įgyvendinimo aspektai, vertinami šiandienos pertvarkos rezultatai, bei prognozuojama, ar ji bus įgyvendinta sėkmingai.

Tyrimo probleminis klausimas – kokios sąlygos daro įtaką gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingam įgyvendinimui?

Tyrimo objektas – gamtinių dujų sektoriaus pertvarka.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti viešosios politikos įgyvendinimą, išskiriant Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos ypatumus.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti viešosios politikos ciklą etapus ir pateikti sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygas.
2. Išsiaiškinti ES III-iojo energetikos paketo struktūrą ir reikalavimus.
3. Išanalizuoti Lietuvos teisės aktuose įtvirtintus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos veiklos principus ir atlikti pertvarkos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygų analizę.
4. Atlikti empirinį tyrimą, išanalizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą.

Tyrimo hipotezė. Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas vyksta sėkmingai.

Darbo šaltiniai. Rašant šį darbą, remiantis moksline literatūra, buvo apibrėžtas viešosios politikos ciklas, lyginamos viešosios politikos įgyvendinimo teorijos, išskirtos sėkmingo viešosios politikos įgyvendinimo sąlygos, kuriomis remiantis būtų galima analizuoti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą. Darbe analizuojami ES dokumentai, įtvirtinantys gamtinių dujų sektoriaus prioritetus, siekiant nustatyti metodus ir gaires, kuriomis vadovaujantis gamtinių dujų politika ir yra formuojama valstybėse narėse. Dokumentuose analizuojamos tos nuostatos, kuriomis siekiama įgyvendinti gamtinių dujų sektoriaus pertvarką Lietuvoje. Išskiriami ir analizuojami Lietuvos Respublikos teisės aktai ir dokumentai, reglamentuojantys energetikos politiką ir jos įgyvendinimą Lietuvoje. Nagrinėjamos nuostatos, reglamentuojančios energetikos politiką nacionaliniame lygmenyje, kuriomis remiamasi formuojant ir įgyvendinant naująją gamtinių dujų sektoriaus pertvarką. Taip pat buvo naudojamosi internetiniais šaltiniais, moksliniais periodiniais leidiniais ir straipsniais, valstybinių įstaigų auditų, veiklų ataskaitomis bei analizėmis, siekiant priartėti prie pertvarkos įgyvendinimo subtilybių, išsiaiškinti visus niuansus ir problemas, galėjusias iškilti įgyvendinimo etape.

Darbo metodika.

Teoriniai metodai:

1. *Analizės metodas* taikytas siekiant gauti informacijos, tiriant mokslinės literatūros šaltinius, strateginius, statistikos ir ataskaitų duomenis, įvairius ES dokumentus ir Lietuvos teisės aktus. Darbe naudota kokybinė dokumentų analizė, kuri grindžiama intuityviu supratimu, analize ir dokumentų turinio apibendrinimu, o taip pat logiškais išvadomis.

2. *Aprašomasis metodas* naudojamas aprašyti Europos sąjungos energetikos vidaus reglamentavimą, III energetikos paketo struktūrą ir įgaliojimus, apibūdinti Lietuvos gamtinių dujų sektorių.

3. *Lyginimo metodas*. Tam, kad šiame magistro darbe gautus kokybinio tyrimo rezultatus būtų įmanoma teisingai susisteminti bei netiesiogiai palyginti su anksčiau atliktų tyrimų ir mokslinių straipsnių rezultatais, pasitelktas vienodas analizės metodas.

4. *Sisteminės analizės metodas* pasirinktas dėl pateikiamų duomenų sistemingumo – visa informacija apie gamtinių dujų sektoriaus pertvarką pateikiama ir analizuojama pasitelkiant mokslininko P. A. Sebatier išskirtas sąlygas, reikalingas sėkmingam politikos įgyvendinimui. Šis metodas padėjo analizuoti duomenis pasitelkus Lietuvos ir ES dokumentus, peržiūrėti skirtinguose šaltiniuose pateikiamą informaciją analizuojama tema.

5. *Apibendrinimo metodas* naudojamas darant tyrimo išvadas ir pateikiant rekomendacijas.

Empirinis metodas.

Pusiau struktūrizuotas ekspertų interviu naudotas kaip savarankiškas informacijos rinkimo metodas, kuomet siekiant apibendrinti temą ir pateikti išvadas, pilnai nepakako prieš tai naudotų metodų. Jo metu buvo tiriama viešoji politinė nuomonė, vertinamas pertvarkos įgyvendinimas.

Darbo struktūra. Darbą sudaro keturios struktūrinės dalys, įvadas, išvados ir rekomendacijos. Įvade atskleidžiamas darbo temos aktualumas, naujumas, iširtumas, darbo problema, objektas, tikslas ir uždaviniai. Keturios struktūrinės dalys atitinka įvade išsikeltus uždavinius- išanalizuoti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą.

Pirmoji dalis yra skirta išsiaiškinti viešosios politikos ciklo etapams ir plačiau įsigilinti į viešosios politikos įgyvendinimo aspektus. Čia pristatomos viešosios politikos įgyvendinimo teorijos ir išskiriamos viešosios politikos sėkmingo įgyvendinimo sąlygos.

Antroji dalis skirta Europos Sąjungos energetikos sektoriaus vidaus reglamentavimo apžvalgai. Šioje dalyje pristatomas III energetikos paketas, jo sudedamosios dalys bei pagrindinis reikalavimas ES valstybėms narėms. Apibūdinami energetikos sektoriaus nuosavybės atskyrimo modeliai ir plačiau pristatomas modelis, kurį pasirinko Lietuva.

Trečiojoje dalyje aptariamas Lietuvos gamtinių dujų sektorius ir jo teisiniai aspektai. Šioje dalyje gamtinių dujų sektoriaus pertvarka nagrinėjama pasinaudojant P. A. Sebatier išskirtomis sąlygomis, reikalingomis sėkmingam politikos įgyvendinimui.

Paskutinėje, ketvirtojoje dalyje, remiantis tyrimu, išskiriama pertvarkos įgyvendinimo problematika. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas įvertinamas remiantis efektyvaus politikos įgyvendinimo sąlygomis.

Apibendrinus visą darbe pateiktą informaciją, pateikiamos išvados ir rekomendacijos.

Darbo teorinis ir praktinis reikšmingumas. Darbo rezultatai teoriškai gali būti reikšmingi tuo, kad atsižvelgiant į tai, jog gamtinių dujų sektoriaus pertvarka yra ypatingai aktualus dalykas šiandieninei visuomenei. Lietuvoje ypač jaučiamas trūkumas išsamesnių mokslinių tyrimų, monografijų, straipsnių, nagrinėjančių gamtinių dujų sektoriaus, vykstančios jo pertvarkos klausimus. Toks tyrimas gali atskleisti problemas, kurios lemia dabartinę pertvarkos įgyvendinimo būseną. Praktiškai rezultatai galėtų padėti pertvarkos įgyvendintojams nustatyti tam tikras veiklos gaires, kuriomis vadovaujantis būtų galima siekti maksimalaus efektyvumo. Būtina atsižvelgti į apklaustų ekspertų pastebėjimus ir išskiriamas kliūtis, kurios trukdo sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui. Be to, gautos naujos žinios galės būti taikomos praktikoje, bandant racionaliai spręsti pertvarkos įgyvendinimo metu atsiradusius sunkumus.

I. VIEŠOSIOS POLITIKOS PROCESO FORMAVIMO IR JOS SĖKMINGĄ ĮGYVENDINIMĄ LEMIANČIŲ SĄLYGŲ ASPEKTAI

Siekiant įgyvendinti pirmąjį darbo uždavinį, reikia apibrėžti viešosios politikos įgyvendinimo ciklą ir sėkmingo įgyvendinimo sąlygas. Pirmojoje darbo dalyje yra aprašoma viešosios politikos ciklo samprata, išskiriamos politikos įgyvendinimo ciklo sudedamosios dalys. Viešosios politikos ciklo modelis naudojamas analizės tikslais, siekiant atskirti visus politikos proceso etapus. Taip pat jis suteikia galimybę išanalizuoti atskiras, individualias viešosios politikos ciklo dalis, kurių išsiaiškinimas yra būtinas, norint nagrinėti politikos įgyvendinimo ypatybes. Toliau darbe lyginamos politikos įgyvendinimo teorijos - vertikalioji „iš apačios į viršų“, priešinga jai teorija – „iš viršaus į apačią“ bei šių teorijų sintezė. Tuo siekiama pasirinkti tinkamiausią politikos įgyvendinimo teorinį modelį, kuriuo remiantis būtų galima analizuoti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą Lietuvoje.

1.2. Viešosios politikos ciklo etapų charakteristikos

Darbe analizuojamos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo sėkmingumas, todėl analizei tikslinga rinktis viešosios politikos įgyvendinimo teorijas. Vienas dažniausiai analizuojamų būdų politikos procesams yra politikos skirstymas į etapus, remiantis viešosios politikos proceso ciklo modelius, kuris apima politikos proceso dalis nuo politikos tikslų suformulavimo, dienotvarkės sudarymo iki pasiektų rezultatų vertinimo.¹ Yra keletas politikos proceso ciklo modelių², tačiau kiekviename iš jų atskira politikos proceso dalimi išskiriamas politikos įgyvendinimas. Politikos proceso skirstymas į etapus yra kritikuojamas teigiant, jog politikos procesas yra vientisas ir sunku atskirti, kur baigiasi politikos formavimas ir prasideda jos įgyvendinimas – esą politika susiformuoja tik viso proceso, kuris apima ir įgyvendinimą, metu.³ Tačiau analizės tikslais politikos proceso skirstymas į atskiras dalis yra parankus, kadangi atskyrus politikos proceso dalis galima paprasčiau

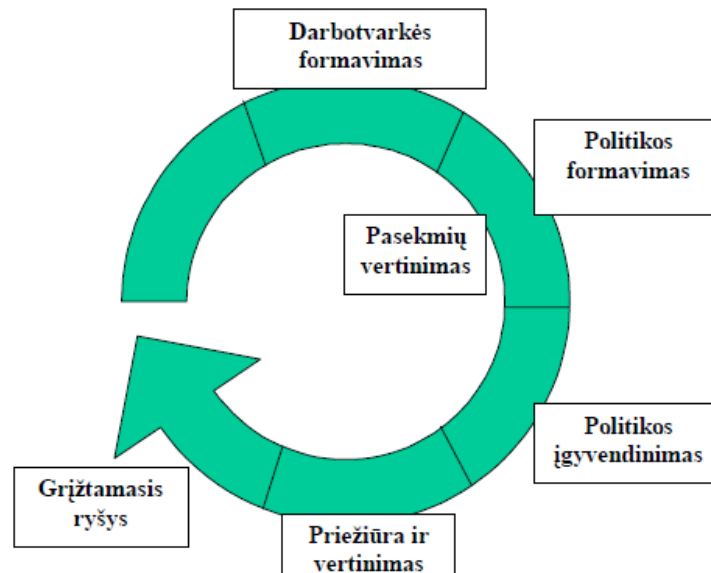
¹ **Pocienė I.** Jaunimo užimtumo politikos priemonių įgyvendinimas Lietuvoje (Kauno miesto savivaldybės atvejis): magistro darbas: socialiniai mokslai, viešasis administravimas (02 S). - Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2011. – 99 p. – URL: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110609_090216-92309/DS.005.0.01.ETD

² **Parsons W.**, Viešoji politika: politikos ir analizės teorijos ir praktikos įvadas. - Vilnius: Eugrimas, 2001. – 83 p.

³ **Vilpišauskas R., Nakrošis V.**, Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos sąjungos įtaka. - Vilnius: Eugrimas, 2003. - 15 p.

nustatyti, kas už kokius procesus yra atsakingas, kaip susiklosto galios ir atskaitomybės santykiai, kas yra atsakingas už politikos sėkmes ir nesėkmes. Taip pat, taikant šį modelį geriau atsiskleidžia politikos įgyvendinimo etapo ypatumai.⁴

Politikos proceso ciklas skirstomas į šiuos etapus: darbotvarkės formavimas, politikos formavimas, politikos įgyvendinimas, priežiūra ir vertinimas, grįžtamasis ryšys (1 pav.)

1 pav. **Politikos proceso ciklas**

Šaltinis: Vilpišauskas R., Nakrošis V., 2003, p.17.

Darbotvarkės formavimo etape nustatomi viešosios politikos klausimai ir problemos, kurias bandoma įtraukti į valdžią turinčių institucijų darbotvarkę.⁵ Į darbotvarkę patenka tik tos problemos, kurios yra visuomenei aktualios ir kurioms siekiama skirti didelį dėmesį. Politikos formavimo etape problemoms spręsti yra formuojama viešoji politika (tikslai, uždaviniai, priemonės), bei priimamas sprendimas dėl viešosios politikos įgyvendinimo.⁶ „Pareigūnai formuluoja alternatyvių problemų sprendimo politiką“.⁷ Šiame etape nustatomi pagrindiniai uždaviniai, priemonės, finansavimo šaltiniai. Politikos įgyvendinimo etapas prasideda tik tuomet, kai yra patvirtinama nustatyta politika, jos tikslai ir priemonės. Priežiūros ir vertinimo bei grįžtamojo ryšio etape vykdoma viešosios politikos priežiūra,

⁴ Vilpišauskas R., Nakrošis V., Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos sąjungos įtaka. - Vilnius: Eugrimas, 2003. - 16 p.

⁵ Brožaitis H. ir kt. Europos Sąjungos regioninės politikos pasekmių įvertinimas Lietuvos viešajai administracijai // Nacionalinės regionų plėtros agentūros studija, 2002.

<http://politika.osf.lt/eurointegracija/santraukos/regioninespolitikospasekmes.htm> [žiūrėta 2013 12 12].

⁶ Ten pat

⁷ Dunn N. W., Viešosios politikos analizė. Įvadas. - Vilnius: Homo liber, 2006. – 57 p.

kurios metu yra vertinami jos rezultatai ir padariniai. Grįžtamojo ryšio etape siekiama pasimokyti ir padaryti atitinkamas išvadas iš prieš tai vykdytos politikos privalumų ir trūkumų, kad ateityje būtų galima išvengti klaidų.⁸

Lietuvoje įgyvendinant politiką taikoma daugiausia vertinimo priemonių (ES paramos vertinimas, vidaus ir išorės auditas, biudžeto programų vertinimas). Nors šalyje atliekamas biudžetinių programų vertinimas, jas įgyvendinant programos nėra taisomos atsižvelgiant į vertinimo rezultatus.⁹

Dažnai susiduriama su tuo, kad viešojo administravimo literatūroje politikos įgyvendinimas įvardijamas kaip „užmirštoji grandis“ politikos procese. Nemažai dėmesio yra skiriama politikos tikslų formavimui, jų motyvavimui ir rezultatų vertinimui, tačiau politikos įgyvendinimas ir jo procesas dažniausiai lieka nuošaly arba yra paliekamas savieigai. Politikos įgyvendinimo etapo analizė padeda išsiaiškinti politikos įgyvendinimo nesėkmes ir jų išvengti ateityje.

1.2. Politikos įgyvendinimo teorijų ir sėkmingo įgyvendinimo sąlygų apibrėžimai

Yra konceptualių viešosios politikos įgyvendinimo būdų, tai: hierarchinis, rinkos ir bendruomeninis modeliai.¹⁰

Biurokratija arba tradicinis viešojo administravimo modelis remiasi hierarchija. Pagrindinė jo idėja ta, kad politinė vykdomosios valdžios viršūnė yra vienintelė jai nurodymus galinti duoti ir atšaukti organizacija.¹¹ Hierarchinius („iš viršaus į apačią“) modelius tyrė tokie mokslininkai kaip Ch. Hood, L. Gunn. Jie siekė identifikuoti sėkmingo politikos įgyvendinimo veiksnius.¹² Politikos įgyvendinimo modelį „iš apačios į viršų“, kuris yra priešpastatomas hierarchiniam modeliui, analizavo M. Lipsky, R. Wetherley ir R. Elmore. Pastaroji politikos įgyvendinimo teorija pabrėžia žemesniųjų lygių veikėjų bei organizacijų veiklos ir jų santykių svarbą.¹³

Hierarchinė politikos įgyvendinimo teorija „iš viršaus į apačią“ teigia, jog sėkmingam politikos įgyvendinimui reikalinga vieninga, sugriežtinto tipo organizacija, kuri nustatytų įgyvendinimo užduotį. Tokioje organizacijoje privalomi griežtai ir konkrečiai apibrėžti pavaldumo santykiai. Visos užduotys yra nustatomos iš anksto, o nustatytos normos yra privalomos. Įmonės vykdo įsakymus bei prašymus,

---

⁸Vilpišauskas R., Nakrošis V., Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos sąjungos įtaka. - Vilnius: Eugrimas, 2003. – 18 p.

⁹Ten pat, p. 43

¹⁰Smalskys V., Viešasis valdymas: vadovėlis. - Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2010. – 176 p.

¹¹Ten pat, p. 176

¹²Parsons W., Viešoji politika: politikos ir analizės teorijos ir praktikos įvadas. - Vilnius: Eugrimas, 2001. – 414 p.

¹³Ten pat, p. 414

ir egzistuoja tobulas ryšys tarp organizacijų ir organizacijose. Nėra nustatyti jokie laiko limitai per kuriuos turėtų būti įgyvendinama politika.¹⁴

Taikant šį politikos įgyvendinimo modelį lengviau atskirti, kas yra atsakingas už politikos įgyvendinimo sėkmes ar nesėkmes.

Hierarchinis modelis kritikuojamas dėl to, jog įgyvendinant politiką neatsižvelgiama į „apatiniame lygmenyje“ vykstančius procesus, kai tuo tarpu „iš ačios į viršų“ teorija pabrėžia tai, jog žemutinėje grandyje veikiančios politikos įgyvendintojai turi plačią kompetenciją įgyvendindami tam tikrą politiką.¹⁵ Tai reiškia, jog, įgyvendinant politiką, svarbiausi yra atitinkamos srities specialistai - ekspertai, bet ne politikos formuotojai. Būtent žemutinės grandies politikos įgyvendintojai gali daryti įtaką tiek pačiam įgyvendinimui, tiek kontrolei. *Tai reiškia, kad jie politiką gali įgyvendinti visai kitaip, nei buvo įsivaizduota ją formuojant ir pasiekti kitokių rezultatų, nei tie, kurių buvo tikėtasi. Neretai galimybė žemutinės grandies politikos įgyvendintojams daryti įtaką ar keisti nustatytą politiką sukelia politikos interpretavimo ir taikymo problemų.*¹⁶ Šios problemos aktualios ES struktūros atveju, kuomet valstybės narės įgyvendindamos teisės aktus, interpretuoja juos skirtingai, priklausomai nuo valstybės viduje susiklosčiusių aplinkybių.¹⁷

Turbūt dažniausiai naudojamas, todėl būtinas paminėti, yra P. A. Sabatier sukurtas efektyvaus politikos įgyvendinimo modelis, apjungiantis abi įgyvendinimo teorijas „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“. Pasak P. A. Sabatiero, analizė, skaidanti politiką į etapus, nepadeda suprasti politinio proceso, nes politikos visumą suskaido į dirbtinius ir nerealistinius procesus. Tad šiuo atveju politikos formavimas ir politikos įgyvendinimas iš esmės yra vienas ir tas pats procesas.¹⁸ Autorius išskiria sąlygas, būtinas efektyviam politikos įgyvendinimui:

1. „*Aiškiai ir tiksliai suformuluoti politikos tikslai ir uždaviniai*, dėl kurių sutaria pagrindiniai politiniai veikėjai“. Tik teisingai apibrėžus viešosios politikos turinį, nustatant jos tikslus ir uždavinius, bus galima įgyvendinti viešąją politiką. Nekonkrečiai apibrėžti, nesuderinti ar vienas kitam prieštaraujantys viešosios politikos tikslai ir uždaviniai suteikia didelę

---

¹⁴Parsons W., Viešoji politika: politikos ir analizės teorijos ir praktikos įvadas. - Vilnius: Eugrimas, 2001. – 416 p.

¹⁵ Pocienė I. Jaunimo užimtumo politikos priemonių įgyvendinimas Lietuvoje (Kauno miesto savivaldybės atvejis): magistro darbas: socialiniai mokslai, viešasis administravimas (02 S). - Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2011. – 99 p. – URL: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110609_090216-92309/DS.005.0.01.ETD

¹⁶Parsons W., Viešoji politika: politikos ir analizės teorijos ir praktikos įvadas. - Vilnius: Eugrimas, 2001. – 414 p.

¹⁷Ten pat, p. 412

¹⁸Ten pat, p. 431

veiksmų laisvę politiką įgyvendinančioms institucijoms bei mažina efektyvios kontrolės galimybes.¹⁹

2. „*Tinkama priežastinė teorija*, kuria grindžiamos politikos priemonės ir kuri dažnai priklauso nuo socialinės, ekonominės ir kultūrinės aplinkos (pvz. įgyvendinant ES direktyvas – nuo ekonominių kiekvienos šalies rodiklių) bei vyraujančios ideologijos“. Viešosios politikos įgyvendinimo studijų apžvalga rodo, kad neadekvati ir neveiksminga priežasčių bei padarinių teorija, kuri susieja viešosios politikos tikslus ir uždavinius bei priemones jiems pasiekti, prisideda prie nesėkmingo politikos įgyvendinimo daugiau nei pirmoji sąlyga.²⁰
3. „*Teisinė – institucinė įgyvendinimo, jo koordinavimo, priežiūros ir atskaitomybės struktūra*, galimybės mokytis koreguojant įgyvendinimą“. Institucijų ir institucinės struktūros vaidmuo ypač pabrėžiamas pastarąjį dešimtmetį, atsižvelgiant į institucijų sukurtų skatinančių paskatų bei apribojimų reikšmingumą politiniame procese.²¹
4. „*Išteklių*, kuriais disponuoja įgyvendinančios institucijos (lėšos, laikas, personalo kompetencija ir praktiniai įgūdžiai, strateginio planavimo bei kitų efektyvumo augimą lemiančių priemonių) naudojimas“.²²
5. „*Interesų grupių* požiūrio - priešinosi ar palaikymo, kuris savo ruožtu priklauso nuo to, kaip keičiasi išteklių pasiskirstymas, reikiamų elgsenos pokyčių ir jų atitikimo grupių interesams ar dominuojančioms idėjoms, kurios dėl jų „teisingumo“ gina interesų grupes“.²³
6. „*Ekonominės, politinės, socialinės aplinkos pokyčių*, dėl kurių keičiasi ir galimybės tinkamai įgyvendinti anksčiau priimtus sprendimus ir kurios ypač svarios atsigręžiant į šalyje pastaruosius dvylika metų vykstančius pokyčius ir vykdomas reformas“.²⁴

Nors šios teorijos supaprastina įgyvendinimo proceso kompleksškumą, tačiau atsižvelgiant į jas, įmanomas tiksliausias gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingumo analizavimas. Tiriant gamtinių dujų politikos įgyvendinimą Lietuvoje, remiamasi prieš tai aprašytų teorijų sinteze – apjungiant hierarchinės ir žemutinės grandies politikos įgyvendinimo teorijas bei naudojant sėkmingo politikos

---

¹⁹Vilpišauskas R., Nakrošis V., Ko verta politika? Viešosios politikos vertinimas Lietuvoje ir Europos sąjungoje. - Vilnius: Eugrimas, 2005. – 21 p.

²⁰Ten pat, p. 21

²¹Ten pat, p. 21

²²Ten pat, p. 21

²³Ten pat, p. 22

²⁴Ten pat, p. 21

įgyvendinimo sąlygas, kadangi Lietuvoje įgyvendinama gamtinių dujų politika yra didžiaja dalimi suformuota, ir jai didelę įtaką daro ES institucijų priimti tiesės aktai bei nuostatos. Būtina paminėti, kad ne tik svarią įtaką daro, tačiau visi ES institucijų priimti reglamentai, direktyvos ar kiti teisiniai dokumentai turi būti perkelti arba pritaikyti Lietuvos nacionalinei teisei privalomai.

II. EUROPOS SAJUNGOS ENERGETIKOS POLITIKOS FORMULAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS

Siekiant įgyvendinti antrąjį darbo uždavinį, turime išsiaiškinti Europos Sąjungos III-iojo energetikos paketo struktūrą ir reikalavimus. Analizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą, svarbu paminėti, jog Lietuvos energetikos ir gamtinių dujų sritys nuostatos yra paremtos ES prioritetais bei gairėmis. Lietuva, stodama į ES, įsipareigojo perimti jos teisyną bei perkelti ES reguliavimo normas į Lietuvos teisinę ir administracinę sistemas. Kadangi visi sprendimai, priimti iki Lietuvos įstojimo į ES tapo Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės dalimi, aktualu nagrinėti ES energetikos politikos nuostatas, siekiant nustatyti kokiomis gairėmis vadovaujamasi norint liberalizuoti gamtinių dujų sektorių ES valstybėse narėse. Siekiant platesnio suvokimo apie gamtinių dujų politikos prioritetų įgyvendinimą valstybėse narėse, toliau pateikiama ES energetikos sektoriaus vidaus reglamentavimo apžvalga, III - iojo energetikos paketo struktūra ir įgaliojimai, kuriais turi remtis ir vadovautis visos šalys, tuo pačiu ir Lietuva. Taip pat bus pateikti energetikos atskyrimo modeliai remiantis ES III – uoju energetikos paketu ir apibūdintas būtent tas modelis, kurį pasirinko Lietuva.

2.1. ES energetikos sektoriaus vidaus reglamentavimo apžvalga

ES energetikos politika vis dar siekiama įgyvendinti ilgalaikius energetikos tikslus, kurie pirmą kartą išdėstyti 1995 m. Baltojoje knygoje dėl ES energetikos politikos. Energija - tai pagrindinis Europos Bendrijos sektorius, kuris tampa tiek politiškai, tiek ekonomiškai vis labiau integruotas ir kurio geopolitinės atsakomybės vis labiau didėja. Nors ES sutartys jau numatė svarbų Bendrijos vaidmenį energetikos srityje, tačiau remiantis ankstesne patirtimi, Europos Komisija, priėjo prie išvados, kad tik per patikimą ir nuoseklią energetikos politiką Bendrijos sistemos lygiu gali būti pasiekta maksimali nauda.²⁵

Iškart po jos paskelbta Žalioji knyga dėl Europos energijos tiekimo saugumo strategijos bei ataskaita apie ją. Žaliosios knygos tikslas – pradėti diskusijas dėl energijos tiekimo saugumo, o šis klausimas vis labiau aktualus. Neseniai tris kartus pabrangusios žaliavinės naftos kainos tarptautinėje

---

²⁵European commission WHITE PAPER. An energy policy for the european union.

http://europa.eu/documentation/official-docs/white_papers/pdf/energy_white_paper_com_95_682.pdf [žiūrėta 2014 02 13]

rinkoje dar kartą patvirtino, kokią reikšmę turi energijos vaidmuo Europos ekonomikoje. Ir tiekimo saugumu nėra siekiama padidinti mūsų energijos autonomijos, arba kuo labiau sumažinti priklausomybės, tačiau norima sumažinti riziką, kuri susijusi su pastaraisiais įvykiais.²⁶

Komisijos paskelbtoje „Ataskaitoje apie Energetikos žaliąją knygą“²⁷ pateikiami pasiūlymai dėl iniciatyvų, kuriomis siekiama skatinti veiksmus, kad būtų užtikrintas geresnis ir pakankamas energijos tiekimas.

Komisija, Parlamentas ir Taryba pabrėžia, kad energetikos politika turi būti vienas iš rinkų integracija ir reguliavimo mažinimu pagrįstos ES ekonominės politikos bendrųjų tikslų, o viešoji intervencija turėtų apsiriboti tik tomis priemonėmis, kurios yra absoliučiai būtinos viešajam interesui ir gerovei apsaugoti ir tvariam vystymuisi, vartotojų apsaugai bei ekonominei ir socialinei sanglaudai užtikrinti. Tačiau be šių bendrųjų tikslų energetikos politikoje turi būti nustatyti konkretūs tikslai, kuriuos įgyvendinus derėtų konkurencingumas, tiekimo patikimumas ir aplinkos apsauga.²⁸

2005 m. Komisija sudarė kitą Žaliąją knygą – dėl energijos panaudojimo efektyvumo, kurioje pateikti pasiūlymai dėl galimų veiksmų valstybėse narėse, kurie skatintų efektyvesnę visų energijos šaltinių panaudojimą²⁹. Po jos išleista žaliaji knyga „Europos Sąjungos tvarios, konkurencingos ir saugios energetikos strategija“³⁰. *Šiame dokumente apibūdinta naujai susidariusi padėtis Europos energetikos sektoriuje, atsižvelgiant į tris pagrindinius tikslus: tvarumą, konkurencingumą ir tiekimo patikimumą. Bendra sistema – pirmoji „Strateginė ES energetikos apžvalga“ – turėtų padėti pasiekti šiuos tikslus. Pateikiami konkretūs pasiūlymai, pavyzdžiui, užbaigti dujų ir elektros energijos vidaus rinkos kūrimą, užtikrinti, kad ES energetikos vidaus rinka garantuotų energijos tiekimo saugumą ir*

---

²⁶**Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply/COM/2000/0769 final/**. http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2000&nu_doc=769&lg=en [žiūrėta 2014 01 22]

²⁷**Report on the green paper on energy. Four years of European initiatives**. http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy-supply/doc/studies/2005_green_paper_report_cover_en.pdf [žiūrėta 2013 12 14]

²⁸**Energetikos politikos teisinis pagrindas**.

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/energypol/article_7339_lt.htm [žiūrėta 2013 02 22]

²⁹**Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2004/109/EB**. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0685:FIN:LT:PDF> [žiūrėta 2013 11 03]

³⁰**Europos Bendrijų komisijos ŽALIOJI KNYGA apie energijos vartojimo efektyvumą arba kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos**. http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2005/com2005_0265lt01.pdf. [žiūrėta 2014 01 23]

valstybių narių solidarumą, Bendrijos mastu surengti tikrus debatus dėl skirtingų energijos šaltinių, kovoti su klimato kaitos keliamais sunkumais atsižvelgiant į Lisabonos tikslus, pasitikėti strateginiu energetikos technologijų planu ir stiprinti bendrą išorės energetikos politiką“.³¹

„2006 m. kovo 23–24 d. Europos Vadovų Taryba pareikalavo suformuoti Europos energetikos politiką (EEP) ir paragino Komisiją ir Tarybą parengti veiksmus ir aiškų jų įgyvendinimo tvarkaraštį, kad susitikime 2007 m. pavasarį galėtų priimti pagal svarbą numatytų veiksmų planą“.³²

„EEP turėtų būti pagrįsta bendromis ilgalaikės pasiūlos ir paklausos perspektyvomis, objektyviu ir skaidriu visų energijos šaltinių pranašumų ir trūkumų vertinimu ir vienodai prisidėti prie trijų pagrindinių EEP tikslų įgyvendinimo:“

- didinti energijos tiekimo saugumą apjungiant bendrą užsienio politikos požiūrį su dialogo tarp valstybių narių bei partnerių plėtojimu;
- užtikrinti Europos šalių ekonomikos konkurencingumą ir prieinamas visiems Europos Sąjungos gyventojams teikiamas energijos kainas, konsultuojantis su valstybėmis narėmis, kad iki 2007 m. vidurio elektros ir dujų vidaus rinka būtų pasiekiamą visiems vartotojams. Reikalingas skaidrus vidaus rinkos teisės aktų įgyvendinimas;
- skatinti aplinkos tvarumą, įtvirtinant veiksmų ir priemonių planą dėl energijos vartojimo efektyvumo, pratęsiant atsinaujinančiųjų energijos šaltinių vystymą, įgyvendinant biomasės panaudojimo veiksmų planą besiremiant technologijų plėtra, mokslininkų tyrimais ir parodomaisiais projektais ir taip stiprinant Europos Sąjungos lyderės poziciją.³³

Pagrindiniai reglamentavimo tikslai išskiriami kaip ES vidaus energetikos rinkos sukūrimas, konkurencijos didinimas, sąžiningų kainų ir nediskriminacinės prieigos prie tinklų užtikrinimas. Taip pat siekiama energetikos sektorių gamybos, perdavimo skirstymo ir tiekimo veiklų atskyrimo bei paslaugų teikimo kokybės ir efektyvumo gerinimo.

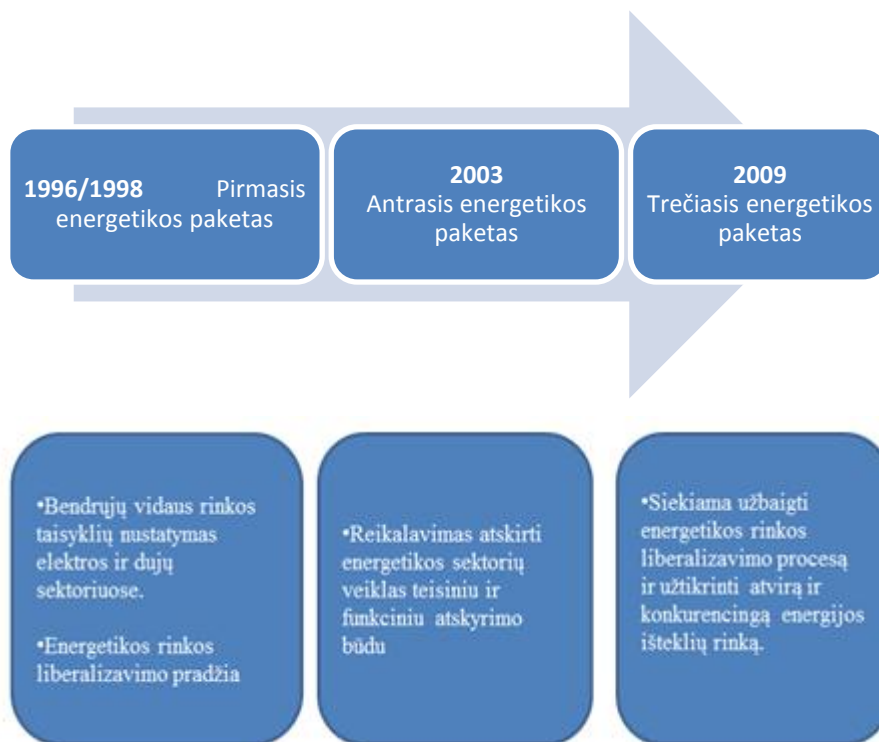
---

³¹**Energetikos politikos teisinis pagrindas.**

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/energypol/article_7339_lt.htm [žiūrėta 2014 02 22]

³²Ten pat

³³Ten pat

2 pav. **Europos Sąjungos energetikos paketai**

Šaltinis: Bernatoniš, 2011.

2.2. III-iojo energetikos paketo struktūra ir jų įgaliojimas

Europos Parlamente 2009 m. balandžio 22 d. priimtas III-iasis energetikos paketas - tai visuma teisinių priemonių, kurios kiekvienam ES piliečiui užtikrintų galimybę pasinaudoti konkurencingos elektros energijos ir dujų rinkos privalumais. Energetikos paketo pagrindas – tiekimo ir gamybos atskyrimas nuo tinklų eksploatavimo.³⁴

Didžiausia tradicinių energetinių išteklių neturinčios Europos problema – didėjanti jos priklausomybė nuo juose „besimaudančių“ ir, deja, energetiką kaip politinę priemonę panaudoti mėgstančių nedemokratiškas šalių. Kovoti su priklausomybe bandoma didinant konkurenciją energetikos sektoriuje, mažinant energijos suvartojimą bei naudojant atsinaujinančius energijos šaltinius.³⁵ Paketu siekiama, kad energijos rinka taptų visiškai veiksminga, atsirastų ES dujų ir elektros

³⁴ **Trečiasis energetikos paketas: liberalizavus elektros ir dujų rinkas laimės vartotojas.**
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20080616FCS31737+0+DOC+XML+V0//LT> [žiūrėta 2014 01 04]

³⁵Ten pat

energijos rinka ir būtų užtikrinta vartotojų pasirinkimo teisė, sąžiningos kainos, švari energija ir energijos tiekimo saugumas. Siekiant šių tikslų, paketu numatoma:

- Atskirti perdavimo tinkle veiklą nuo energijos gavybos ir tiekimo veiklų;
- Didinti vartotojų apsaugos priemones;
- Skatinti energijos prekybą visos Europos Sąjungos mastu;
- Sukurti efektyvią ir tvarią nacionalinių reguliuotojų sistemą;
- Skatinti ir vystyti tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir investavimą;
- Užtikrinti didesnę tiekimo rinkos ir operatorių tinklo skaidrumą;
- Didinti ES valstybių narių solidarumą³⁶.

Europos Parlamentas balsų dauguma pritarė energetikos paketui, kurio pagrindą sudaro atsiejimo principas. Dujų vamzdynų ir elektros tinklų verslas negalės būti tose pačiose rankose, kaip ir elektros energijos gamyba bei dujų tiekimas.³⁷

Paketo struktūra:

- 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB³⁸ dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti direktyvą 2003/54/EB;
- 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 713/2009³⁹, įsteigiantis Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą;
- 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 714/2009⁴⁰ dėl priegigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinantį reglamentą (EB) Nr. 1228/2003;

---

³⁶Bernatonis V., ES trečiojo energetikos paketo įgyvendinimo tikslai ir įtaka gamtinių dujų rinkai, 2011.

http://www.lsta.lt/files/seminarai/111109_Valstybes%20konf/7_3paketas.pdf [žiūrėta 2014 02 12]

³⁷ Trečiasis energetikos paketas: Rusijos ir ES įtaka.

<http://www.geopolitika.lt/index.php/www.brill.nl/fascism?artc=4529> [žiūrėta 2014 02 12]

³⁸Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB. [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0055:0093:LT:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0055:0093:LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0055:0093:LT:PDF) [žiūrėta 2014 03 06]

³⁹Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 713/2009 įsteigiantis Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0001:0014:LT:PDF> [žiūrėta 2013 12 03]

⁴⁰Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 714/2009 dėl priegigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003. [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0015:0035:LT:PDF)
[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0015:0035:LT:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0015:0035:LT:PDF) [žiūrėta 2013 01 10]

- 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2009⁴¹ dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinantį reglamentą (EB) Nr. 1775/2005;
- 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB⁴² dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinti direktyvą 2003/55/EB.⁴³

Europos Sąjungos direktyva 2009/73/EB gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinti direktyvą 2003/55/EB, nustato gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus nuosavybės atskyrimą. Valstybė narė, pasirinkusi visišką nuosavybės atskyrimo modelį, privalo užtikrinti perdavimo veiklos atskyrimą nuo skirstymo, tiekimo ir gamybos veiklos bei šių veiklų komercinių interesų, įskaitant perdavimo veiklos nuosavybės atskyrimą. Tai buvo viena pagrindinių priežasčių pradėti gamtinių dujų sektoriaus pertvarką Lietuvoje.

Sėkminga elektros sektoriaus pertvarka leidžia tikėtis, kad taikant analogiškus rinkos liberalizavimo, gamybos ir perdavimo atskyrimo principus, bus pasiektas panašus efektas pertvarkant ir dujų sektorių. Gamtinių dujų pertvarkos esmė – sukurti sąlygas konkurencijai ir alternatyviam dujų tiekimui bei užtikrinti skaidresnes dujų kainas.

Pagrindinės III-iojo paketo nuostatos

Pakete įtvirtinama:⁴⁴

- Skaidresnė mažmeninė rinka ir griežtesnė vartotojų apsauga.
- Veiksmingesnė reguliavimo institucijų priežiūra, kurią vykdytų nepriklausomos rinkos priežiūros institucijos ir nacionalinės reguliavimo įstaigos.

⁴¹Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr.1775/2005. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0036:0054:LT:PDF> [žiūrėta 2014 01 04]

⁴²Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinti Direktyvą 2003/55/EB. [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0094:0136:LT:.](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0094:0136:LT:) [žiūrėta 2014 03 05]

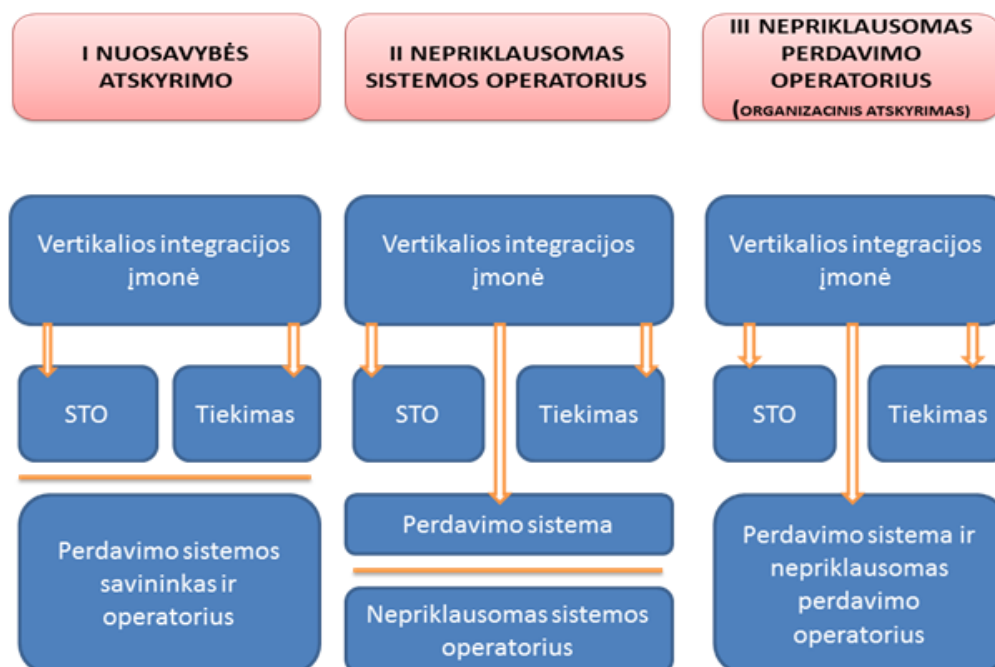
⁴³Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita- elektros energetikos sektoriaus pertvarka. - Vilnius, 201. – 5 p. http://www.vkontrolė.lt/auditas_ataskaitos_grupes.aspx?id=7 [žiūrėta 2013 12 20]

⁴⁴Europos Komisija paskelbė apie trečiąjį energetikos paketą dėl ES gamtinių dujų ir elektros energijos rinkų. <http://www.paleckis.lt/default.aspx?Element=ViewArticle&TopicID=130&Action=ArticlePrint&ArticleID=8234&Lang=L> T [žiūrėta 2013 12 01]

- Įkuriama nauja Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra ACER, užtikrinanti našų nacionalinių reguliavimo įstaigų bendradarbiavimą ir ketinanti priimti sprendimus tarpvalstybiniais klausimais.
- Daugiau tarpvalstybinio bendradarbiavimo ir investavimo: naujas Europos elektros perdavimo sistemos operatorių tinklas susies ES elektros energijos ir gamtinių dujų tinklų operatorius, kad jie bendradarbiautų ir formuotų bendrus komercinius ir techninius kodeksus bei saugumo standartus.
- Veiksmingas gamtinių dujų gavybos veiklos ir energijos gamybos atskyrimas nuo tinklo operatoriaus veiklos. „Valstybės narės, kuriose elektros ar gamtinių dujų perdavimo tinklai 2009 m. priklausė vertikalios integracijos įmonėms, turi galimybę pasirinkti vieną iš 3 paketo įgyvendinimo modelių:
  - ✓ Nuosavybės atskyrimo
  - ✓ Nepriklausomo sistemos operatoriaus arba
  - ✓ Nepriklausomo perdavimo operatoriaus modelį⁴⁵

2.3. Energetikos veiklų atskyrimo modeliai pagal III-ąjį energetikos paketą

3 pav. Atskyrimo modeliai

Šaltinis: Bernatonis, 2011.

⁴⁵Bernatonis V., ES trečiojo energetikos paketo įgyvendinimo tikslai ir įtaka gamtinių dujų rinkai, 2011.

http://www.lsta.lt/files/seminarai/111109_Valstybes%20konf/7_3paketas.pdf [žiūrėta 2014 02 12]

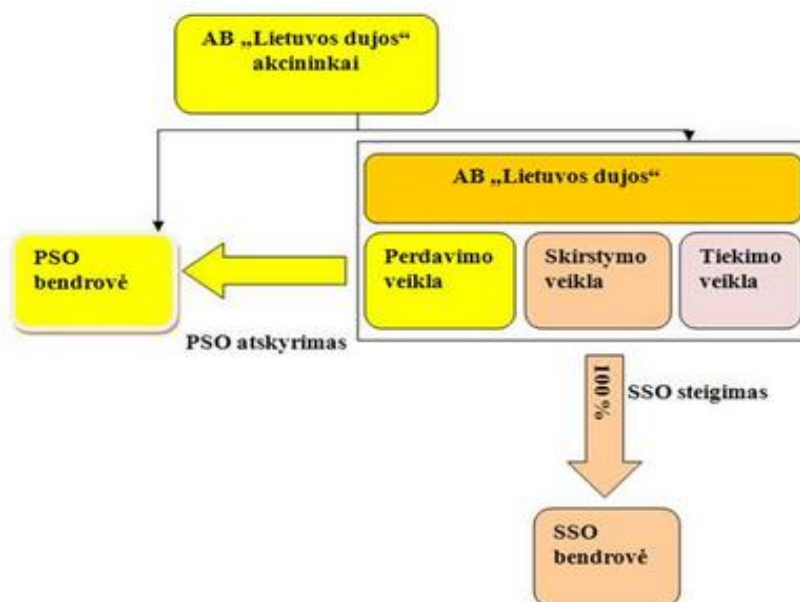
Nuosavybės atskyrimo modelis: sukuriamas nepriklausomas atskiro perdavimo sistemos operatorius, kuriam nuosavybės teise priklauso perdavimo sistema.

Nepriklausomas sistemos operatorius: perdavimo sistema lieka vertikalčiai integruota įmonei, o skiriamas nepriklausomas sistemos operatorius, kurį paskiria Valstybė perdavimo sistemos savininko siūlymu. Turi būti užtikrintas operatoriaus nepriklausomumas ir komercinių paslaugų saugumas.

Nepriklausomas perdavimo operatorius (organizacinis atskyrimas): perdavimo sistemos operatoriui nuosavybės teise priklauso perdavimo sistema ir jis yra vertikalčiai integruotas, bet numatyti papildomi ribojimai.: 1) finansiniai techniniai sprendimai priimami nepriklausomai nuo pagrindinės bendrovės, 2) sudaromas priežiūros organas.⁴⁶

2.3.1. Gamtinių dujų sektoriaus veiklų atskyrimo modelis Lietuvoje

2011 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojusiame Gamtinių dujų įstatyme, kuriame perkeltos 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/73/EB nuostatos, įtvirtinti esminiai reikalavimai dėl perdavimo veiklos atskyrimo.

4 pav. Bendrovės pasirinktas veiklų atskyrimo būdas

Šaltinis: Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, 2014

⁴⁶Bernatonis V., ES trečiojo energetikos paketo įgyvendinimo tikslai ir įtaka gamtinių dujų rinkai, 2011. http://www.lsta.lt/files/seminarai/111109_Valstybes%20konf/7_3paketas.pdf [žiūrėta 2012 02 12]

Europos Parlamento 2007 m. liepos 10 d. rezoliucijoje dėl dujų ir elektros energijos vidaus rinkos perspektyvų⁴⁷ teigiama, kad nuosavybės atskyrimas perdavimo veikloje - veiksmingiausias ir efektyviausias būdas skatinti investicijas į infrastruktūrą, tokiu būdu naujiems rinkos dalyviams užtikrinant sąžiningą ir konkurencingą prieigą prie tinklo ir rinkos skaidrumą. Europos Komisija 2007 m. sausio 4 d. komunikate dėl Europos energetikos politikos pažymi nuosavybės atskyrimo efektyvumą ir tinkamumą bei prioritetinę alternatyvą, įgyvendinant veiklų atskyrimą. „Nuosavybės atskyrimo alternatyvos efektyvumo ir tvarumo principas įtvirtintas ir Direktyvos preambulėje“. Dėl šių išvardintų dalykų, įgyvendinant veiklų gamtinių dujų sektoriuje atskyrimo nurodymus, nuosavybės atskyrimo alternatyva laikoma pagrindiniu ir prioritetiniu Direktyvos įgyvendinimo būdu.⁴⁸

Suprantama, jog teisinė bazė Lietuvoje turi būti sutvarkyta atitinkamai, pritaikyta ir paruošta perkėlimui, norint įgyvendinti visus šiuos Europos Sąjungos Trečiojo Energetikos paketo reikalavimus ir nuostatas, jog nekiltų kokių nors dviprasmybių.

Aišku, jog bet kokie didžiuliai pertvarkos mastai pareikalauja milžiniškų laiko, pastangų, piniginių bei žmogiškųjų išteklių sąnaudų. Be to neapsieita ir įgyvendinant šią pertvarką. Be abejo, valstybė yra suverenas ir gali rinktis bet kurią iš Direktyvoje numatytų gamtinių dujų rinkos pertvarkymo modelių. Tačiau pasirinkimas turėtų būti pagrįstas rinkos skaičiavimais, prieš tai įvertinus įvairias pasekmes vartotojams. Ar šis pasirinkimas pasiteisins, tai galėsime aptarti tik ateityje, kai turėsime konkrečius skaičius, duomenis, kokia kryptimi judama link užsibrėžtų politikos rezultatų.

Formuojant ir įgyvendinant energetikos politiką Lietuvoje vadovaujamosi nagrinėtais ES gamtinių dujų politikos prioritetais ir gairėmis. Siekiant išnagrinėti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą mūsų šalyje, nagrinėjamas gamtinių dujų veiklos reglamentavimas Lietuvoje nacionaliniu lygmeniu. Siekiama nagrinėti prioritetus ir išskirti nuostatas, kuriomis remiantis energetikos politikos priemonės formuojamos ir įgyvendinamos vietos lygmenyje, aptariamam ES III-iojo energetikos paketo nuostatų perkėlimas Lietuvos energetikos politikoje ir pritaikymas gamtinių dujų sektoriaus pertvarkai.

---

⁴⁷**2007 m. liepos 10 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl dujų ir elektros vidaus rinkos perspektyvų (2007/2089(INI)).** <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0326+0+DOC+XML+V0//LT> [žiūrėta 2012 04 01]

⁴⁸**Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė,** Valstybinio audito ataskaita- elektros energetikos sektoriaus pertvarka. - Vilnius, 2011. - 8 p. http://www.vkontrolė.lt/auditas_ataskaitos_grupes.aspx?id=7[žiūrėta 2011 12 20]

III. GAMTINIŲ DUJŲ SEKTORIAUS PERTVARKOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR SĖKMINGO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO SĄLYGŲ ANALIZĖ

Siekiant atsakyti į trečiąjį darbo uždavinį, reikalinga išanalizuoti Lietuvos teisės aktuose įtvirtintus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos veiklos principus ir atlikti pertvarkos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygų analizę. Nagrinėjant gamtinių dujų sektoriaus pertvarką Lietuvoje siekiama išsiaiškinti, kokiais šios politikos srities prioritetais vadovaujamosi formuojant ir įgyvendinant gamtinių dujų sektoriaus pertvarką šalyje, siekiant perkelti Europos Sąjungos energetikos politikos nuostatas ir teisinius aspektus į nacionalinę teisę. Išskiriami teisės aktai, reglamentuojantys gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą ir atskleidžiamos konkrečios teisės aktų nuostatos, apibūdinančios ir daugiausia įtakos turinčios, įgyvendinant gamtinių dujų sektoriaus pertvarką. Taip pat, Pertvarkos įgyvendinimas analizuojamas atsižvelgiant į P.A. Sabatier efektyvaus politikos įgyvendinimo modelį, jos sėkmingumą apibrėžiančias sąlygas.

3.1. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos teisinis reglamentavimas

3.1.1. Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus apžvalga

Lietuvos gamtinių dujų sistema sujungta su Baltarusijos, Latvijos bei Rusijos Federacijos dujų sistemomis.

Bendras gamtinių dujų tinklų ilgis sudaro **10 tūkst. km, iš jų:**

- Perdavimo (magistralinių) tinklų ilgis – **1,9 tūkst. km.**
- Skirstomųjų tinklų ilgis apie **8,2 tūkst.km.**

Perdavimo sistemos operatorius - **AB „Lietuvos dujos“** (priklauso visi šalyje esantys magistraliniai dujotiekiai). **AB „Lietuvos dujos“** taip pat priklauso 65 skirstymo stotys, 3 dujų apskaitos stotys ir Panevėžio bei Jauniūnų dujų kompresorių stotys.⁴⁹

Gamtinių dujų skirstymo veiklą Lietuvoje vykdo 6 dujų įmonės, kurioms Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija yra išdavusi skirstymo licencijas:

---

⁴⁹**Lietuvos gamtinių dujų sektorius.**

http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/elektra_ir_siluma/duju_sektorius.php?sphrase_id=10557&clear_cache=Y,
[žiūrėta 2014 03 10]

- AB „Lietuvos dujos“,
- AB „Achema“,
- UAB „Druskininkų dujos“,
- UAB „Intergas“
- UAB „Fortum Heat Lietuva“,
- AB agrofirma „Josvainiai“.

- Magistraliniai dujotiekiai
- Didžiausi skirstomieji dujotiekiai
- Dujų kompresorių stotis
- ▲ Dujų apskaitos stotys
- 2007 m. pastatyta dujų skirstymo stotis
- 2007 m. nutiesti magistraliniai ir didžiausi skirstomieji dujotiekiai
- Planuojami nutiesti magistraliniai dujotiekiai
- Dujofikuoti miestai
- Miestai, kuriuos planuojama dujofikuoti

50

5 pav. Lietuvos gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo sistemos

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Energetikos ministerija, 2014

⁵⁰Lietuvos gamtinių dujų sektorius.

http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/elektra_ir_siluma/duju_sektorius.php?sphrase_id=10557&clear_cache=Y
[žiūrėta 2014 03 10]

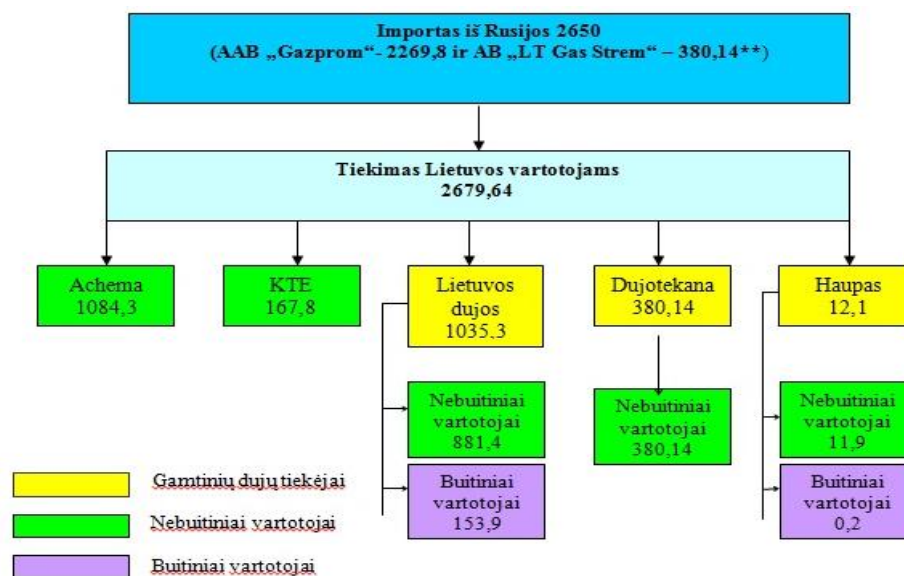
2013 metais iš Rusijos į Lietuvą gamtines dujas, kaip ir anksčiau, importavo 5 įmonės: AB „Lietuvos dujos“, UAB „Dujotekana“, UAB „Haupas“, AB „Achema“ ir UAB „Kauno termofikacijos elektrinė“. 4 dujų įmonės yra sudariusios sutartis su AB „Gazprom“, o UAB „Dujotekana“ dujas perka per OAO „Gazprom“ tarpininką - „LT Gas Stream“.

Anksčiau dujas importavo 5 įmonės: AB „Lietuvos dujos“, UAB „Dujotekana“ dujas perka per OAO „Gazprom“ tarpininką – „LT Gas Stream“.

2013 m. į Lietuvą importuota 2650 mln. kub. m gamtinių dujų, iš jų AB „Lietuvos dujos“ - 1005, 6 mln. kub.m (nupirko iš OAO „Gazprom“- 1059, 2 mln. kub. m); AB „Achema“ - 1084, 3 mln.kub.m; UAB „Dujotekana“ - 380,14 mln. kub. m; UAB „Kauno termofikacijos elektrinė“ 167,8 mln. kub. m ir UAB „Haupas“- 12,1 mln. kub. m.

Tranzitu į Kaliningrado sritį 2013 m. transportuota 2152,5 mln. kub. m gamtinių dujų, iš jų AB „Lietuvos dujos“ transportavo 1217,8 mln. kub. m; AB „Amber Grid“- 934,7 mln. kub. m (2012 m. transportuota 2167,4 mln. kub. m).

2013 m. suvartota 2679,64 mln. kub. m gamtinių dujų, iš jų buitiniai – 154,1 mln. kub. m, nebutiniai vartotojai - 2525, 54 mln. kub. m (neskaitant turinčių tiesiogines sutartis AB „Achema“ ir KTE –1273, 44 mln. kub. m)⁵¹

*- skirtumas tarp patiektų į sistemą ir vartotojams dujų kiekių susidaro dėl suvartojimo technologiniams poreikiams bei nuostolių tinkluose.
 **- nuo 2008 m. spalio UAB „Dujotekana“ dujas perka iš Šveicarijos AB „LT Gas Stream“.

6 pav. **Gamtinių dujų importas ir vartojimas Lietuvoje 2013 m. (mln m³)**

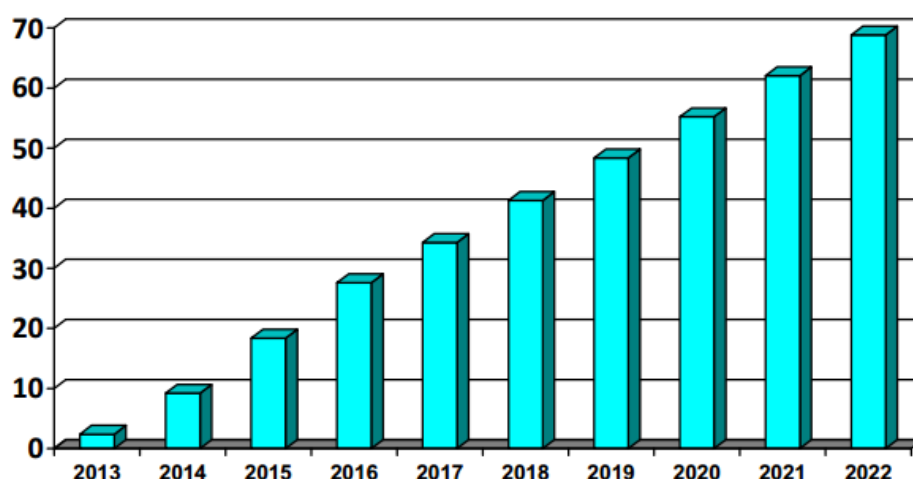
Šaltinis: Energetikos ministerija, 2014

⁵¹Lietuvos gamtinių dujų sektorius.

http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/elektra_ir_siluma/duju_sektorius.php?sphrase_id=10557&clear_cache=Y
 [žiūrėta 2014 03 10]

Gamtinių dujų suvartojimo Lietuvoje prognozės yra vienas esminių veiksnių planuojant perdavimo sistemos plėtrą. Kitas svarbus veiksnys - patikimo ir saugaus dujų tiekimo vartotojams užtikrinimas, kas įtakoja naujų perdavimo sistemos patikimumo projektų planavimą ir įgyvendinimą, bei pasenusių perdavimo sistemos dujotiekių atnaujinimą.

Numatant gamtinių dujų poreikį svarbu įvertinti vis efektyvesnių pramonės technologijų ir šiluminės energijos gamybos būdų, bei alternatyvių energijos gamybos būdų naudojimą, kas mažina suvartojamų gamtinių dujų kiekius. Prognozėse taip pat įvertinti naujų dujų vartotojų prijungimo planai minėtu laikotarpiu. Bendrovė nagrinėjamu laikotarpiu (iki 2022 m.) planuoja stabilų ir nuosaikų naujų vartotojų skaičiaus didėjimą, nenumatydama sparčios plėtros ir žymių šuolių (žr. 7 pav.). Numatoma, kad nauji vartotojai dažniausiai jungsis prie skirstymo sistemos, o ne tiesiogiai prie perdavimo sistemos.

7 pav. Dujų kiekiai, planuojami perduoti naujai prijungiamiems (per 2013 – 2022 metus) vartotojams 2013 – 2022 m., mln. m³

Šaltinis: Gamtinių dujų perdavimo operatoriaus dešimties metų (2013 – 2022 m.) tinklo plėtros planas

Pagal surinktus duomenis esamų vartotojų planuojami vartoti gamtinių dujų kiekiai mažėja, tačiau AB „Lietuvos dujos“ numato praktiškai vienodas perduodamų dujų kiekių apimtį dėl 2013 – 2022 m. laikotarpiu numatomų prijungti naujų vartotojų prognozuojamų dujų kiekių. Šiuo laikotarpiu

Bendrovė nenumato prijungti labai stambių gamtinių dujų vartotojų, kurie vartotų po kelis ar keliolika mln. kubinių metrų dujų per metus.⁵²

3.1. 2. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos teisiniai aspektai pagrindiniuose LR teisės aktuose

Vadovaujantis 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (toliau – Direktyva) 9 straipsniu, valstybė narė, pasirinkusi visišką nuosavybės atskyrimo modelį, privalo užtikrinti perdavimo veiklos atskyrimą nuo skirstymo, tiekimo ir gamybos veiklos bei šių veiklų komercinių interesų, įskaitant perdavimo veiklos nuosavybės atskyrimą.

Pagal Gamtinių dujų įstatymą (toliau – Įstatymas), įsigaliojusį 2011 m. rugpjūčio 1 d., kuriuo perkeliama Direktyvos nuostatos, įtvirtinti šie esminiai reikalavimai dėl perdavimo veiklos atskyrimo:⁵³

- 1.1. Gamtinių dujų perdavimo veikla privalo būti atskirta nuo gamtinių dujų gamybos veiklos ir tiekimo veiklos, atskiriant perdavimo sistemos ir (arba) perdavimo sistemos operatoriaus nuosavybę nuo gamybos ir (arba) tiekimo veiklą vykdančių gamtinių dujų įmonių (40 straipsnis).
- 1.2. Siekiant užtikrinti perdavimo sistemos operatoriaus veiklos atskyrimą, turi būti laikomasi Įstatyme numatytų detalių reikalavimų (41 ir 42 straipsniai):⁵⁴
  - *tas pats asmuo ar asmenys neturi teisės tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti įmonės, vykdančios gamybos ar tiekimo veiklą, ir tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti perdavimo sistemos operatoriaus ar pačios perdavimo sistemos arba įgyvendinti kontrolės ar valdymo teises perdavimo sistemos operatoriaus arba perdavimo sistemos atžvilgiu;*

---

⁵² **Gamtinių dujų perdavimo operatoriaus dešimties metų (2013 – 2022 m.) tinklo plėtros planas.** – Vilnius, 2013. file:///C:/Users/user/Downloads/LD%20perdavimo%20sistemos%20pletros%20planas%202013-2022%202013%2002%2005.pdf [žiūrėta 2013 12 22]

⁵³ **Veiklų atskyrimas elektros sektoriuje.** <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/veiklu-atskyrimas-elektros-sektoriuje.aspx> [žiūrėta 2014 01 23]

⁵⁴ **Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=403380&p_tr2=2 [žiūrėta 2014 01 23]

- *tas pats asmuo neturi teisės tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti perdavimo sistemos operatoriaus ar perdavimo sistemos ir tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti įmonės, vykdančios gamybos ar tiekimo veiklą, arba įgyvendinti kontrolės ar valdymo teises tokios įmonės atžvilgiu;*
  - *tas pats asmuo neturi teisės skirti perdavimo sistemos operatoriaus stebėtojų tarybos, valdybos arba įmonei atstovaujančių organų narius ir tiesiogiai arba netiesiogiai kontroliuoti įmonę, vykdančią gamybos ar tiekimo veiklą, arba turėti kontrolės ar valdymo teisių tokios įmonės atžvilgiu;*
  - *įmonė, atliekanti kurią nors iš gamtinių dujų gamybos ar tiekimo funkcijų bet kurioje kitoje valstybėje, kurios gamtinių dujų perdavimo sistema yra sujungta su Lietuvos Respublikos gamtinių dujų perdavimo sistema, neturi teisės tiesiogiai ar netiesiogiai kontroliuoti perdavimo sistemos operatoriaus ar turėti kokių nors kitų teisių jo atžvilgiu;*
  - *tas pats asmuo neturi teisės būti ir įmonės, vykdančios gamybos ar tiekimo veiklą, ir perdavimo sistemos operatoriaus stebėtojų tarybos, valdymo organo arba kito įmonei atstovaujančio organo nariu ar šių bendrovių vienasmeniu vadovu.*
- 1.3. Tuo atveju jei asmuo yra valstybė narė ar kitas viešasis subjektas, du atskiri viešieji subjektai, kontroliuojantys perdavimo sistemos operatorių ar perdavimo sistemą ir įmonę, atliekančią kurią nors iš gamybos ar tiekimo funkcijų, nėra laikomi tuo pačiu asmeniu ar asmenimis.⁵⁵
2. Pagal Gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymą, reikalavimų neatitinkančios gamtinių dujų įmonės turi teisę rinktis tarp šių veiklų ir kontrolės atskyrimo būdų.⁵⁶
- *Kontrolės pertvarkymas,*
  - *reorganizavimas.*
3. Konkrečius terminus, per kuriuos gamtinių dujų įmonės turi atlikti pagrindinius veiksmus, siekdamas atitikti Gamtinių dujų įstatymo 8 skirsnio reikalavimus, nustato Gamtinių dujų įstatymo reikalavimų neatitinkančių gamtinių dujų įmonių veiklų ir kontrolės atskyrimo vykdymo planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. spalio 28 d. nutarimu Nr. 1239 (toliau – Planas).

⁵⁵ **Veiklų atskyrimas elektros sektoriuje.** <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/veiklu-atskyrimas-elektros-sektoriuje.aspx> [žiūrėta 2014 01 23]

⁵⁶ **Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas įgyvendinimo įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=403380&p_tr2=2 [žiūrėta 2014 01 25]

3.1. Pagal Planą Gamtinių dujų įstatymo 8 skirsnio reikalavimų neatitinkanti gamtinių dujų įmonė, kuri vykdo gamtinių dujų perdavimo veiklą, ne vėliau kaip iki 2012 m. kovo 31 d. (Komisijai motyvuotu sprendimu pratęsus terminą iki 2012 m. gegužės 31 d.), turi priimti sprendimą dėl vieno iš veiklų ir kontrolės atskyrimo būdų pasirinkimo ir pateikti Komisijai išsamų pasirinkto veiklų ir kontrolės atskyrimo būdo aprašymą ir numatomų atlikti veiksmų planą.

3.2. Tuo atveju, kai Gamtinių dujų įstatymo 8 skirsnio reikalavimų neatitinkanti gamtinių dujų įmonė pasirenka kontrolės pertvarkymo modelį, ne vėliau kaip iki 2013 m. liepos 31 d., jeigu taikytina atsižvelgiant į pasirinktą būdą ir kitas aplinkybes, jos privalo būti teisiškai, funkciškai ir organizaciniu požiūriu atskyrusi savo gamtinių dujų veiklas (šis terminas motyvuotu Komisijos sprendimu gali būti pratęstas, bet ne ilgiau negu iki 2013 m. gruodžio 31 d.), o ne vėliau kaip iki 2014 m. spalio 31 d. turi būti įvykdytas veiklų ir kontrolės atskyrimas.

3.3. Tuo atveju, kai Gamtinių dujų įstatymo 8 skirsnio reikalavimų neatitinkanti gamtinių dujų įmonė pasirenka reorganizavimo modelį, ne vėliau kaip iki 2013 m. liepos 31 d. turi būti viešai paskelbtos gamtinių dujų įmonės reorganizavimo (atskyrimo) sąlygos (šis terminas motyvuotu Komisijos sprendimu gali būti pratęstas, bet ne ilgiau negu iki 2013 m. gruodžio 31 d.), o ne vėliau kaip iki 2014 m. spalio 31 d. turi būti įvykdytas veiklų ir kontrolės atskyrimas.⁵⁷

4. Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo reikalavimų neatitinkančių gamtinių dujų įmonių veiklų ir kontrolės atskyrimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2011 m. gruodžio 7 d. nutarimu Nr. 1417 (Žin., 2011, Nr. 150-7074) nustato pagrindinius veiksmus, kuriuos turi atlikti gamtinių dujų įmonės, siekdamos atitikti Gamtinių dujų įstatymo 8 skirsnio reikalavimus, taip pat veiklų ir kontrolės atskyrimo priežiūros tvarką ir sąlygas.⁵⁸

1 Lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarką numatantys teisės aktai

Teisės akto priėmimo data	Teisės akto numeris	Teisės akto pavadinimas
2011 m. birželio 30 d	LR Seimo įstatymas <i>Nr. XI-1564</i>	Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas.

⁵⁷ **Veiklų atskyrimas dujų sektoriuje.** <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/veiklu-atskyrimas-duju-sektoriuje.aspx>
[žiūrėta 2014 01 23]

⁵⁸ **Veiklų atskyrimas dujų sektoriuje.** <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/veiklu-atskyrimas-duju-sektoriuje.aspx>
[žiūrėta 2014 01 22]

2011 m. birželio 30 d.	LR Seimo įstatymas <i>Nr. XI-1565</i>	Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo įgyvendinimo įstatymas.
2011 m. spalio 27 d.	Vyriausybės nutarimas <i>Nr.1239</i>	„Dėl Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo reikalavimų neatitinkančių gamtinių dujų įmonių veiklų ir kontrolės atskyrimo vykdymo plano patvirtinimo“.
2011 m. spalio 28 d.	Vyriausybės nutarimas <i>Nr. 1246</i>	Gamtinių dujų perdavimo, skirstymo, laikymo, skystinimo, tiekimo ir rinkos operatoriaus licencijavimo taisyklės.
2011 m. lapkričio 23 d.	Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos sprendimas	„Baltpool’ui” suteikta gamtinių dujų rinkos operatoriaus licencija.
2011 m. lapkričio 28 d.	Energetikos ministro įsakymas <i>Nr.1-293</i>	Prekybos gamtinėmis dujomis taisyklės.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Lietuvos Respublikos Energetikos ministeriją, 2014

3.1.3. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos chronologinė eiga

Gamtinių dujų sektoriaus pertvarka Lietuvoje pradėta įgyvendinti 2009 metais. Pagrindinis dokumentas, davęs pradžią ir iškelęs gamtinių dujų sektoriaus pertvarkymo klausimą ES šalyse ir tuo pačiu Lietuvoje, buvo 2009 metų liepos 13 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių. Toliau sekė ilgas pertvarkos įgyvendinimo procesas, pareikalavęs atitinkamų Lietuvos įstatymų pataisų, svarbių šalies gamtinių dujų sektoriaus įgyvendintojų sprendimų, sudėtingų derybinių procesų tarp šalies ir gamtinių dujų tiekėjų. Tam, kad matytume visus svarbiausius sprendimus, priimtus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo procese, tikslinga gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą apibrėžiančius įvykius išrašyti chronologine eiga. Naudinga gautą informaciją konkretizuoti ir ją

pateikti grafiniu pavidalu, šiuo atveju pasitelkiant lentelę, kurios pagalba matysime visus svarbiausius įvykius pertvarkos įgyvendinimo procese. (žr. 2 lent.)

2 Lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo chronologinė eiga

Data	Kas įvyko
2009 m. liepos 13 d.	Europos Parlamentas ir Taryba priėmė Direktyvą 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių.
2011 m. birželio 30 d.	Priimtas Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas ir Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymas.
2011 m. rugpjūčio 1 d.	Minėtų gamtinių dujų įstatymų įsigaliojimo data.
2011 m. spalio 28 d.	LRV patvirtino planą, kurio vadovaujantis gamtinių dujų įstatymo nuostatų neatitinkančios įmonės turi pasirinkti gamtinių dujų perdavimo veiklos ir kontrolės atskyrimo būdus. VKEKK pavesta kontroliuoti, kad būtų veiksmingai atskirtos veiklos, užtikrinant perdavimo ir skirstymo veiklos nepriklausomumą nuo komercinių interesų.
2012 m. kovo 15 d.	AB „Lietuvos dujos“ pateikė prašymą VKEKK pratęsti „Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo reikalavimų neatitinkančių gamtinių dujų įmonių veiklų kontrolės atskyrimo vykdymo plano“ 5 ir 9 punkte numatytus terminus.
2012 m. kovo 20 d.	VKEKK priėmė sprendimą pratęsti terminą dėl AB „Lietuvos dujos“ veiklos ir kontrolės atskyrimo būdo aprašymo ir numatomų veiksmų plano pateikimo Komisijai iki 2012 m. gegužės 31 d. Pagal galiojančius teisės aktus AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos galutinis terminas

	nesikeičia – 2014 m. spalio 31 d.
2012 m. gegužės 31 d.	<p>AB „Lietuvos dujos“ pateikė VKEEKK 2012 m. gegužės 28 d. patvirtintą Bendrovės veiklos pertvarkymo veiksmų planą:</p> <p>1) ne vėliau kaip iki 2013 m. liepos 31 d. teisiškai, funkciškai ir organizaciniu požiūriu būtų atskyrusi savo gamtinių dujų veiklas;</p> <p>2) ne vėliau kaip iki 2014 m. spalio 31 d. įvykdytas veiklų ir kontrolės atskyrimas.</p>
2012 m. birželio 15 d.	VKEKK nutarimu nurodė, kad AB „Lietuvos dujos“ gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo veiklas ir kontrolę turi atskirti laikydamiesi plane nurodytų būdų ir terminų.
2013 m. sausio 30 d.	<p>AB „Lietuvos dujos“ VKEKK pateikė Bendrovės (AB „Lietuvos dujos“) atskyrimo sąlygas su priedais:</p> <p>+ „Grand Thornton Rimess“ parengta Atskyrimo sąlygų vertinimo ataskaita;</p> <p>+ AB „Lietuvos dujos“ 2013 m. sausio 30 d. valdybos sprendimas dėl Atskyrimo sąlygų patvirtinimo.</p>
2013 m. vasario 28 d.	<p>VKEKK konstatavo, kad :</p> <p>1) AB „Lietuvos dujos“ perdavimo veiklos atskyrimas vyksta Bendrovės atskyrimo veiksmų plane numatytais terminais;</p> <p>2) AB „Lietuvos dujos“ atskyrimo</p>

	<p>sąlygos leidžia tinkamai įgyvendinti gamtinių dujų perdavimo veiklos atskyrimą, kad ne vėliau kaip iki 2013 m. liepos 31 d. AB „Lietuvos dujos“ būtų teisiškai, funkciškai ir organizaciniu požiūriu atskyrusi gamtinių dujų perdavimo veiklą nuo tiekimo ir gavybos veiklų;</p> <p>3) Gamtinių dujų perdavimo veiklą vykdysiančiai bendrovei perduodamo turto sudėtis atitinka AB „Lietuvos dujos“ veiklų apskaitos aprašo, kurį Komisija suderino 2011 m. spalio 28 d., turto paskirstymo principus bei investicijas, suderintas Komisijos 2012 m. spalio 9 d.</p>
2013 m. liepos 1 d.	<p>AB „Amber Grid“ pateikė prašymą VKEKK išduoti laikiną gamtinių dujų perdavimo licenciją nuo 2013 m. rugpjūčio 1 d.</p>
2013 m. liepos 18 d.	<p>VKEKK nutarimu Nr. O3-311 nuo 2013 m. rugpjūčio 1 d. panaikintas AB „Lietuvos dujos“ 2001 m. gruodžio 17 d. išduotas gamtinių dujų perdavimo veiklos licencijos galiojimas;</p> <p>VKEKK Nutarimu Nr. O3-292 išduota AB „Amber Grid“ terminuota gamtinių dujų perdavimo veiklos licencija, galiosianti iki Komisijos sprendimo dėl gamtinių dujų perdavimo sistemos operatoriaus paskyrimo įsigaliojimo dienos;</p> <p>2013 m. birželio 27 d. nutarimu Nr. O3-259 nuo Komisijos teisės aktų nustatyta tvarka AB „Amber Grid“ išduotas terminuotos gamtinių dujų perdavimo licencijos įsigaliojimo dienos iki 2013 m. gruodžio 31 d. AB „Amber Grid“ bus taikoma AB „Lietuvos dujos“ nustatyta gamtinių</p>

	dujų perdavimo kainos viršutinė riba – 44, 26 Lt už tūkst. m (be PVM) bei papildoma ir neatsiejama dedamoji prie gamtinių dujų perdavimo kainos viršutinės ribos (SGDT priedas), skirtas suskystintų gamtinių dujų terminalo, jo infrastruktūros ir jungties įrengimo sąnaudoms kompensuoti 2013 metais – 37, 53 Lt už tūkst. m (be PVM) ir AB „Lietuvos dujos“ nustatytos perdavimo paslaugų kainos.
2013 m. rugpjūčio 1 d.	Nuo AB „Lietuvos dujos“ atskirtas gamtinių dujų perdavimo veiklą vykdančias perdavimo sistemos operatorius - AB „Amber Grid“ pradėjo vykdyti savo veiklą.
2014 m. vasario 15 d.	<p>1) Valstybei nuosavybės teise priklausančios dujų perdavimo sistemos operatoriaus AB „Amber Grid“ akcijos perduodamos valdyti tuo tikslu įsteigtai bendrovei – UAB „EPSO-G“.</p> <p>2) Energetikos ministerijos patikėjimo teise valdytos ir valstybei nuosavybės teise priklausančios AB „Lietuvos dujos“ akcijos patikėjimo teise perduotos valdyti Finansų ministerijai.</p>
2014 m. spalio 31 d.	NUMATOMA, kad bus gauta licencija skirstymo veiklai vykdyti bei perduotas turtas, teisės ir pareigos pagal perdavimo – priėmimo aktus SSO (skirstymo veiklą vykdanči bendrovė)

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją, 2014

3.2. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygų analizė

Analizuojant tirtą temą, gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą, derėtų išsiaiškinti, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka turi visas reikiamas galimybes, priemones, įrankius būti sėkmingai įgyvendinta. Visam tam ištirti ir apibrėžti bus pasinaudota I-ajame darbo skyriuje išgrynintu P. A. Sabatier efektyvaus politikos įgyvendinimo modeliu, sėkmingo įgyvendinimo sąlygomis.

Pasak P. A. Sabatier'o, analizė, skaidanti politiką į etapus, nepadeda suprasti politinio proceso, nes politikos visumą suskaido į dirbtinius ir nerealistinius procesus. Tad šiuo atveju politikos formavimas ir politikos įgyvendinimas iš esmės yra vienas ir tas pats procesas.⁵⁹ Autorius išskiria sąlygas, būtinas efektyviam politikos įgyvendinimui: aiškiai ir tiksliai suformuluoti politikos tikslai ir uždaviniai, tinkama priežastinė teorija, teisinė – institucinė įgyvendinimo, jo koordinavimo, priežiūros ir atskaitomybės struktūra ir išteklių panaudojimas. Šiais kriterijais remiantis, būtent ir atliekamas gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo vertinimas.

3.2.1. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos tikslų ir uždavinių aiškumas

Prieš pradėdant analizuoti tikslus ir uždavinius, verta paminėti, kad aiškių ir nuoseklių tikslų bei uždavinių suformulavimas leidžia tinkamai pradėti nagrinėti užsibrėžtą temą. Tikslas - rezultato, kurį tyrėjas numato ir kurio siekia, suvoktas vaizdinys. Ir tyrimo tikslas turi atspindėti tyrimo idėją, pagrindinę mokslinio tyrimo mintį bei turi atitikti temos pavadinimą, jame turi atsispindėti tyrimo objektas, t.y., kas bus tirama.⁶⁰ Analizuojant darbo temą pagal pasirinktas keturias P. A. Sabatier efektyvios politikos įgyvendinimo sąlygas, tinkamų tikslų ir uždavinių apibrėžimas yra pagal eiliškumą svarbiausia sąlyga, nuo kurios turi pradėti politinis veikėjas, norėdamas efektyviai ir sėkmingai įgyvendinti politikos procesą.

Aptariant pirmuose skyriuose analizuotas problemas bei esminius niuansus, įtakojančius viešosios politikos formavimą ir šio formavimo sąsajas su Lietuvoje vykdomu gamtinių dujų sektoriaus politikos įgyvendinimu bei siekiant įvertinti politikos įgyvendinimą, naudinga gautą informaciją konkretizuoti ir ją pateikti grafiniu pavidalu, šiuo atveju pasitelkiant lentelę, kurios

---

⁵⁹Parsons W., Viešoji politika: politikos ir analizės teorijos ir praktikos įvadas. - Vilnius: Eugrimas, 2001. – 431 p.

⁶⁰Mokslinio tyrimo pagrindai edukologijoje. http://www.asu.lt/nm/failai/MT_pagrindai_edukologijoje/50677.html

[žiūrėta 2014 02 17]

pagalba matysime aiškiai išskirtus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo tikslus ir jiems pasiekti išskeltus konkrečius uždavinius. (žr. 3 lent.)

3 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos tikslai ir uždaviniai

Tikslas	Uždaviniai
Skatinti konkurenciją dujų sektoriuje ir liberalizuoti dujų rinką	Teisiškai, funkciškai ir organizaciniu požiūriu atskirti gamtinių dujų perdavimo veiklą nuo gamtinių dujų gavybos ir tiekimo veiklos
	Teisiškai, funkciškai ir organizaciniu požiūriu atskirti Bendrovės gamtinių dujų skirstymo veiklą.
	Atskirti gamtinių dujų veiklas ir kontrolę

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, 2009

Pasitelkiant lentelės informaciją ir atidžiai analizuojant joje pateiktus tikslus ir uždavinius, matome, kad gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas turi vieną sudėtinį tikslą, kuriam paaiškinti ir sukonkretinti yra išskirti trys uždaviniai. Šioje vietoje kaip viskas aišku ir suprantama. Tačiau, pradėjus gilintis į šių tikslų ir uždavinių atsiradimo istoriją, t.y. jų atsiradimo priežastį, mes turime atsigręžti į Europos Tarybos ir Parlamento 2009 m. liepos 13 d. priimtą Direktyvą 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių. Būtent šis dokumentas buvo gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo Lietuvoje priežastis. Panagrinėjus Direktyvą išsamiau, matome, jog plačios apimties dokumente galime aptikti ir daugiau tikslų, keliamų ES valstybėms narėms. Kyla abejonių, ar buvo atrinkti visi Direktyvoje paminėti tikslai, kurių pasiekimą apsunkina mūsų šalies teisinė bazė, ar buvo kas nors praleista?

Reiktų paminėti, kad analizuojant keturias P. A. Sabatier sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygas, tinkamų tikslų ir uždavinių apibrėžimas pagal eiliškumą yra svarbiausia sąlyga, nuo kurios turėtų prasidėti politikos įgyvendinimas, siekiant sėkmingo ir produktyvaus galutinio rezultato. Apibendrinant, gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo procese lieka neatsakyti klausimai dėl tikslų tinkamo, racionalaus perkėlimo iš Direktyvos į Lietuvos gamtinių dujų sektorių liečiančius teisės aktus. Ar nebuvo Direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus? Į šį klausimą bus atsakyta tik tada, kada bus matomi akivaizdūs pertvarkos įgyvendinimo galutiniai rezultatai, t.y. ne anksčiau kaip po oficialiai deklaruojamos pertvarkos įgyvendinimo užbaigimo datos - 2014 m. spalio 31 d.

3.2.2. Politikos priemonių priežastinės teorijos pagrindžiamumas

Dar viena sėkmingo įgyvendinimo sąlyga yra tinkama priežastinė teorija, kuria grindžiamos politikos priemonės, ir kuri gali ir kuri gali priklausyti nuo ekonominės, socialinės bei kultūrinės aplinkos bei vyraujančios ideologijos.⁶¹

Šiuo atveju svarbiausiu priežastiniu ryšiu galima laikyti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos reformos priemonių adekvatumą siekiamiems tikslams – konkurencijos dujų sektoriuje skatinimo ir dujų rinkos liberalizavimo. Nors vykdant tokio masto reformą veikia daug kitų svarbių veiksnių ir sunku išvengti klaidų, galima teigti, jog pagrindinės netinkamo priežastinio ryšio apraiškos yra šalies nacionalinės teisės normų neatitikimas Direktyvos reikalavimams ir uždelstas Gamtinių dujų įstatymų pataisų priėmimas. Gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymo ir Gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymo įgyvendinimo įstatymo naujos redakcijos buvo priimtos tik 2011 m. birželio 30 d. Toks uždelstas gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos Lietuvoje įgyvendinimo procese vienas iš pirmesnių žingsnių nulėmė ir tolimesnių pertvarkos įgyvendinimo etapų strigimą. Juk pirmiausia, norint siekti sėkmingo pertvarkos įgyvendinimo, turi būti sutvarkyta teisinė bazė, įtvirtinti teisiniai pamatai. Naujo įstatymo priėmimas nesukūrė jokių priedaidų nei dujų kainos, nei perdavimo bei skirstymo tarifų mažėjimui, nes neturint alternatyvų dujų tiekimui į Lietuvą – jokios konkurencijos tarp dujų tiekėjų nėra.

Be to, žinant situaciją dėl Lietuvos galimybių importuoti gamtines dujas į šalį bei priklausomumo praktiškai nuo vieno tiekėjo - monopolininko OAO „Gazprom“ - nesunku susidaryti bendrą vaizdą, kiek Lietuva gali tinkamai įgyvendinti Direktyvos nuostatas, ko pasekoje mažėtų OAO „Gazprom“ finansai, tuo pačiu rizikuodama netekti absoliutaus gamtinių dujų šaltinio.

Kita vertus, galime pasidžiaugti, jog bent jau politiniai procesai ir politinių jėgų pasikeitimai (pertvarka pradėta įgyvendinti 2009 m., o naujas Seimas, Vyriausybė išrinkti 2012 m.), kas pasitaiko retai, nepadarė jokios įtakos, arba bent jau ta įtaka nebuvo svertinė, gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo tikslams ir uždaviniams, lyginant kokie jie buvo 2009 m. ir atėjus naujoms politinėms jėgoms 2012 m.

---

⁶¹ **Nakrošis V., Vilpišauskas R.**, Viešosios politikos įgyvendinimas Lietuvoje: “trūkstamos grandies” analizė. – Vilnius, 2002. [http://www.tspmi.vu.lt/files/mprojektai/viesosios%20politikos%20igyvendinimas%20\(santrauka\).doc](http://www.tspmi.vu.lt/files/mprojektai/viesosios%20politikos%20igyvendinimas%20(santrauka).doc) [žiūrėta 2014 02 03]

Tikėtina, jog anksčiau paminėtų trukdžių atsiradimas gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo procese susilpnino sąlygas reformos įgyvendinimui ir apsunkino jos tikslų operatyvų rezultatyvumą.

3.2.3. Teisinė - institucinė pertvarkos įgyvendinimo, jo koordinavimo, priežiūros ir atskaitomybės struktūra

Teisinė - institucinė pertvarkos įgyvendinimo, jo koordinavimo, priežiūros ir atskaitomybės struktūra ypatingai svarbi kiekvienam viešosios politikos įgyvendinimo objektui. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarka - ne išimtis. Įgyvendinimas priklauso nuo kelių institucijų, kurios kiekviena turi skirtingas funkcijas, bet tuo pačiu turi dirbti glaudžiai ir sistemingai, norėdamos pasiekti efektyvius rezultatus. (žr. 4 lent.)

4 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojai

Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojai-subjektai	Funkcijos
Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (VKEKK)	<p>Komisija gamtinių dujų sektoriuje, be kitų šiame įstatyme, Energetikos ir kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytų funkcijų, prižiūri:⁶²</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kaip laikomasi sistemų operatorių licencijuojamos veiklos sąlygų; 2) gamtinių dujų įmonių reguliuojamos veiklos sąnaudas; 3) kad sistemų operatorių skelbiama informacija būtų išsami ir tinkamai pateikta; 4) kaip suteikiamos teisės naudotis sistemomis; 5) apskaitų atskyrimą, siekiant išvengti veiklų kryžminio subsidijavimo; 6) kaip laikomasi jungiamųjų vamzdinių valdymo ir jų pajėgumų skirstymo taisyklių; 7) kaip laikomasi gamtinių dujų tiekimo patikimumo ir paslaugų kokybės reikalavimų; 8) gamtinių dujų įmonių veiklos skaidrumą ir konkurenciją; 9) kaip įgyvendinamos nacionalinės gamtinių dujų perdavimo tinklų perkrovos valdymo taisyklės; 10) kaip laikomasi gamtinių dujų sistemų saugumo ir patikimumo taisyklių; 11) kaip dujų įmonės užtikrina prieigą vartotojams prie duomenų apie jų suvartojamą

⁶²Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas.

	<p><i>gamtinių dujų kiekį ir kaip sukuria lengvai suprantamos formos duomenų sistemą;</i></p> <p><i>12) kaip įgyvendinamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytos laikinosios priemonės, taikomos staiga įvykus gamtinių dujų krizei;</i></p> <p><i>13) kad nebūtų perdavimo, skirstymo, laikymo, skystinimo ir tiekimo veiklos kryžminio subsidijavimo.</i></p>
Energetikos ministerija	<p>Energetikos ministerija gamtinių dujų tiekimo saugumo užtikrinimo srityje, įtvirtina.⁶³</p> <p><i>1) gamtinių dujų tiekimo sutrikimų rizikos vertinimo atlikimą;</i></p> <p><i>2) nacionalinio lygmens prevencinio ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą;</i></p> <p><i>3) esant susitarimų su kitomis valstybėmis narėmis, regioninio lygmens gamtinių dujų tiekimo sutrikimų rizikos vertinimo atlikimą;</i></p> <p><i>4) esant susitarimų su kitomis valstybėmis narėmis, regioninio lygmens prevencinio ir ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą;</i></p> <p><i>5) nuolatinę nacionalinio lygmens gamtinių dujų tiekimo saugumo stebėseną;</i></p> <p><i>6) infrastruktūros standarto įgyvendinimą;</i></p> <p><i>7) tiekimo standarto įgyvendinimą;</i></p> <p><i>8) fizinio pajėgumo transportuoti gamtines dujas abiem (priešpriešinėmis) kryptimis įgyvendinimą;</i></p> <p><i>9) kitų šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytų užduočių, susijusių su gamtinių dujų tiekimo saugumą užtikrinančių priemonių įgyvendinimu, atlikimą.</i></p>
Valstybinė energetikos inspekcija	<p>Prižiūri, kad perdavimo sistemos operatoriai laikytųsi Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytų būtinausių perdavimo sistemos priežiūros standartų.</p>
Lietuvos Respublikos Vyriausybė	<p>Priima teisės aktus, konkrečiau apibrėžiančius gamtinių dujų įstatymų įgyvendinimą.</p>
Lietuvos Respublikos Seimas	<p>Priima visus teisės aktus, reikalingus įgyvendinti pertvarką, paisant Direktyvos nuostatų.</p>

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal LR gamtinių dujų pakeitimo įstatymą, 2011

Taigi, į pertvarkos įgyvendinimą yra įtraukti Seimas, Vyriausybė, Energetikos ministerija, Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, Valstybinė energetikos inspekcija. Pertvarkos

⁶³Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas.

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=403380&p_tr2=2, [žiūrėta 2014 01 25]

sėkmė priklauso būtent nuo šių institucijų darbo koordinacijos, glaudaus bendradarbiavimo, siekiant pertvarkos tikslų bei sistemingo darbo.

3.2.4. Pertvarką įgyvendinančių institucijų ištekliai

Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos atveju svarbūs įgyvendinančių institucijų ištekliai - personalo kvalifikacija bei jų veiklos finansavimas. Žmogiškųjų išteklių valdymas yra bene svarbiausias procesas kiekvienoje organizacijoje - ar tai būtų komercinė, ar nekomercinė, privati ar valstybinė institucija, arba bet kokia kita stambi ar smulki įmonė, ar organizacija. Be tinkamų ir kvalifikuotų specialistų nei viena organizacija negalėtų pasiekti savo tikslų ir išgyventi. Taigi reikia pripažinti, kad žmogiškųjų išteklių valdymas - vienas svarbiausių valdymo teorijos ir praktikos tyrimų objektų.⁶⁴ Tačiau, negalime nuvertinti ir finansinių išteklių, kadangi žinios ir gebėjimas pritraukti finansinius išteklius į organizaciją yra viena iš kertinių organizacijos veiklų tęstinumo ir plėtros prielaidų bei neatsiejama sąlyga, reikalinga sėkmingam politikos įgyvendinimui.⁶⁵

Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkai įgyvendinti iš esmės svarbiausi yra pagrindinių jos vykdytojų ištekliai, t.y. Energetikos ministerijos ir VKEKK lyginant su kitomis ministerijomis. Energetikos ministerija išsiskiria mažiausiu darbuotojų skaičiumi. Energetikos ministerijai patvirtintas didžiausias leistinas darbuotojų skaičius sudaro 80 pareigybių, iš jų 2 specialiųjų atašė pavaduotojų pareigybės, laikinai įsteigtos Lietuvos nuolatinėje atstovybėje ES Lietuvos pasirengimo pirmininkauti ir pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai laikotarpiui.

5 Lentelė. Energetikos ministerijos darbuotojų skaičius

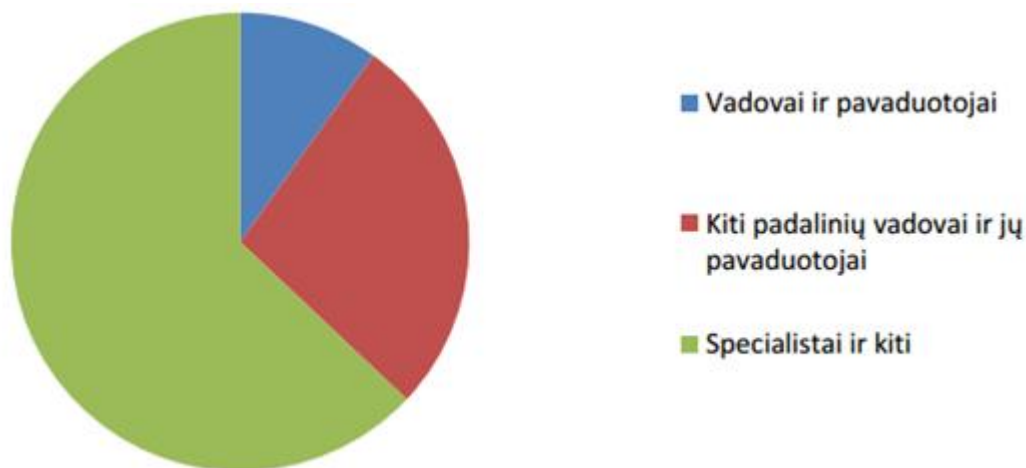
	2013 (patvirtintas)	2014	2015	2016⁶⁶
Pareigybių skaičius (įskaitant ministrą)	81	95*	93**	93
Išlaidos darbo užmokesčiui, tūkst. Lt	3985	4752*	4737**	4737

Šaltinis: Energetikos ministerija, 2014

⁶⁴ **Gineitienė Z., Raklevičiūtė R.**, Žmogiškųjų išteklių valdymas užtikrinant informacinių technologijų paslaugų kokybę // Socialinių mokslų studijos / Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto Verslo katedra. – Vilnius, 2011, Nr. 3 (3), p. – 837-854. – ISSN 2029 – 2244. – URL: file:///C:/Users/ro%C5%BE%C4%97nait%C4%97.%C5%BE/Downloads/4_Gineitiene_Rakleviciute.pdf

⁶⁵ **Finansinių išteklių pritraukimas**, 2013. <http://www.stophiv.lt/fevent/32/seminaras-quot-finansiniai-i%C5%A1tekliai-quo> [žiūrėta 2013 12 12]

⁶⁶ **Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos 2014 – 2016 metų strateginis veiklos planas**. http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/strateginis_planavimas_ir_ES/EM_2014_2016m_SVPkovo_men.pdf [žiūrėta 2014 02 06]

8 pav. 2014 metų pareigybių skaičiaus ir išlaidų darbo užmokesčiui pasiskirstymas pagal pareigybių grupes

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos 2014-2016 m. strateginis veiklos planas

Energetikos ministerijos administracijos struktūros pagrindą sudaro energetikos ministro, viceministrų, ministerijos kanclerio pareigybės ir jiems pavaldūs bendrųjų ir specialiųjų veiklos sričių skyriai, taip pat ministro patarėjų ir padėjėjos pareigybės bei ministerijos tarnautojai (įskaitant specialiuosius atašė).⁶⁷

Kalbant apie Valstybinę kainų ir energetikos kontrolės komisiją, ją sudaro valstybės pareigūnai, t. y. Komisijos pirmininkas ir Komisijos nariai, karjeros valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis. Komisijos funkcijoms įgyvendinti sudaroma Komisijos administracija, susidedanti iš departamentų ir juose esančių skyrių bei savarankiškų skyrių, kuriems vadovauja Administracijos direktorius. Komisija atvira organizacija ir nuolat prisitaiko prie besikeičiančios aplinkos, valstybės tarnautojams nustatomos siektinos užduotys bei jų veiklos vertinimo kriterijai.⁶⁸ Žvelgiant į Komisijos narių kompetenciją ir jų kvalifikacijos kėlimą nuo 2009 m. iki dabar, reikia

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos 2014-2016 metų strateginis veiklos planas.

http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/strateginis_planavimas_ir_ES/EM_2014_2016m_SVPkovo_men.pdf
[žiūrėta 2014 01 02]

⁶⁸ Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nutarimas dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014-2016 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo. http://www.vkekk.lt/SiteAssets/vkekk-strateginiai/2014-2016_strateginis-naujas.pdf [žiūrėta 2014 02 11]

pastebėti, jog kasmet komisijos nariai ir darbuotojai dalyvauja įvairiuose mokymuose, stažuotėse, seminaruose, konferencijose Lietuvoje ir užsienyje.⁶⁹

Nors Energetikos ministerija ir Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija, kaip patys teigia, turi pakankamai kompetingų žmoniškųjų išteklių, ką sunku patikrinti, tačiau akivaizdu, kad vykdant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą užsienio konsultantų samdymas greičiausiai irgi buvo reikalingas. Lietuva, įgyvendinanti gamtinių dujų sektoriaus pertvarką, susidūrė su iki tol nepatirtais įvykiais, tokiais kaip: kreipimasis į Europos komisijos konkurencijos direktoratą dėl konkurencijos teisių pažeidimo ir diskriminavimo ir kreipimas į Stokholmo arbitražą dėl neteisingos kainos ir deryboms su esamais savininkais. Ir čia be užsienio konsultantų neapseita.

Ketinant analizuoti šių institucijų finansinius pajėgumus, reikia pažymėti, kad gana sudėtinga daryti finansinių resursų vertinimą gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo procese. Pateikiame pagrindinių veiklos pajamų 2010 m. - 2013 m. pirm. pusmečio laikotarpiu pagrindiniuose pertvarkos įgyvendintojų biudžetuose skaičius. (žr. 6 ir 7 lent.).

6 lentelė. VKEKK pagrindinės veiklos pajamos 2010 m.- 2013 m. pirm. pusmečio laikotarpiu

Metai	VKEKK
2010 m.	3.486.406, 72 Lt ⁷⁰
2011 m.	3.674.196, 36 Lt ⁷¹
2012 m.	8.746.436, 85 Lt ⁷²
2013 m. pirm. pusmet.	4.920.206, 32 Lt ⁷³

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos finansinius rinkinius, 2010-2013

⁶⁹Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2011 metų veiklos ataskaita, 2012.

<http://www.vkekk.lt/SiteAssets/vkekk-metines-veiklos-ataskaitos/veiklos-ataskaita-2011-internetui-naujas.pdf#search=strateginis%20planas%202009%2D2011%20met%C5%B3> [žiūrėta 2013 11 25]

⁷⁰Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2010 m. sausio – gruodžio mėnesių finansinės ataskaitos, 2011. http://old.regula.lt/lt/veikla/finansine_ataskaita_2010.pdf [žiūrėta (2013 12 10)]

⁷¹Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2011 m. sausio – gruodžio mėnesių finansinės ataskaitos, 2012. http://old.regula.lt/lt/veikla/2011_metu_finansine%20atskaita.pdf [žiūrėta 2014 02 10]

⁷²Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. sausio – gruodžio mėnesių finansinės ataskaitos, 2013. http://old.regula.lt/lt/veikla/finansiniai_rinkiniai/Finansiniu_ataskaitu_rinkinys_uz_2012_metus.pdf [žiūrėta 2014 01 02]

⁷³Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. sausio – birželio mėnesių finansinės ataskaitos, 2013. http://old.regula.lt/lt/veikla/finansiniai_rinkiniai/Finansu_ataskaita_2013_metu_I_pusmetis.pdf [žiūrėta 2014 02 01]

7 lentelė. Energetikos ministerijos pagrindinės veiklos pajamos 2010 m.- 2013 m. pirm. pusmečio laikotarpiu

Metai	Energetikos ministerija
2010 m.	228.606.723, 27 Lt ⁷⁴
2011 m.	254.782.764, 72 Lt ⁷⁵
2012 m.	180.647.122, 68 Lt ⁷⁶
2013 m. pirm. pusmet.	191.191.501, 73 Lt ⁷⁷

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus pagal Energetikos ministerijos finansinius rinkinius, 2010-2013

Analizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojų (Energetikos ministerija ir VKEKK) 2010 - 2013 m. finansinius rinkinius, daryti svarių apibendrinimų negalima, kadangi minėti skaičiai aiškios institucijų finansinės būklės neparodo, reikalingas išsamesnis ir nuodugnesnis tyrimas. Tačiau, visiems viešai prieinama informacija, kurią skleidžia šios institucijos, leidžia tikėti, jog finansinis pajėgumas gamtinių dujų sektoriaus pertvarkai įgyvendinti yra pakankamas.

Atlikus pertvarkos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygų analizę, išaiškėjo, kad, nepaisant iškilusių trukdžių ir tam tikrų niuansų, apsunkinusių pertvarkos įgyvendinimą, institucijos, atsakingos už gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą, turėjo visas reikiamas sąlygas pasiekti sėkmingą įgyvendinimą, atitinkantį visus ES III-iojo energetikos paketo reikalavimus.

Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo analizei pasirinktas kokybinis metodas - ekspertų interviu, kurie savo sukaupta patirtimi ir kompetencija gamtinių dujų sektoriaus klausimais padės išsiaiškinti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo ypatumus bei atskleis sąlygas, dariusias įtaką pertvarkos įgyvendinimui ir iškilusias problemas, apsunkinusias visą procesą.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2011 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų konsoliduotų finansinių ataskaitų rinkiniai. http://www.enmin.lt/lt/activity/fin_ataskaita/2010_m_far_internete.pdf [žiūrėta 2014 01 21]

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos finansinės būklės ataskaita pagal 2011 m. gruodžio 31 duomenis. http://www.enmin.lt/lt/uploads/2011_KFAR_internetui.pdf [žiūrėta 2014 02 03]

⁷⁶ Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos finansinės būklės ataskaita pagal 2012 m. gruodžio 31 duomenis. http://www.enmin.lt/lt/activity/fin_ataskaita/2012metinisKFAR.pdf [žiūrėta 2014 02 03]

⁷⁷ Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos finansinės būklės ataskaita pagal 2013 m. birželio 30 duomenis. http://www.enmin.lt/lt/activity/FAR_II_ket_2013.pdf [žiūrėta 2014 02 03]

IV. GAMTINIŲ DUJŲ SEKTORIAUS PERTVARKA VIEŠOSIOS POLITIKOS ĮGYVENDINIMO KONTEKSTE

Siekiant įgyvendinti ketvirtąjį darbo uždavinį, bus atliekamas empirinis tyrimas - pusiau struktūruotas ekspertų interviu, analizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą. Šiame skyriuje bus aptartas tyrime naudotas metodas ir jo tinkamumas, pateikta loginė tyrimo seka. Bus aptarta tyrimo eiga, tikslas, problema, uždaviniai, duomenų rinkimo metodai, hipotezės, tyrimo klausimų apžvalga ir duomenų analizės metodas. Pateikti ekspertų atsakymai į interviu klausimus, jų pastebėjimai, išvalgos, jų pačių iškeltos problemos, vykdant šią pertvarką, nuogastavimai ir išvados. Skyriaus pabaigoje pateikiamas apibendrinimas iš visų ekspertų interviu bei rekomendacijos ir tyrėjo išvalgos.

4.1. Empirinio tyrimo metodika

Tyrimo aktualumas. Siekiant atskleisti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo problematiką Lietuvos Respublikos Seime, Energetikos ministerijoje naudojamas kokybinis tyrimas. Metodas pasirinktas dėl bendro apklaustų asmenų kompetencijos ir profesionalumo lygio. Pusiau struktūruoto interviu būdu apklausti gamtinių dujų sektoriaus pertvarką įgyvendinantys specialistai ir asmenys, prisidedantys prie šios pertvarkos priemonių įgyvendinimo. Pusiau struktūrizuotas interviu metodas pasirinktas, siekiant priartėti prie realijų, su kuriomis susiduria gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojai.

Skaitant kokybinių tyrimų ataskaitas dažnai stebina jų analizės kalbos sudėtingumas. Kartais sunku suprasti ir atskiriems tyrimo etapams taikytas metodikas, ir gautų rezultatų ar išvadų pagrįstumą. Dar daugiau - aprašant analizės procesą kai kurie autoriai naudoja kalbą, kuri pabrėžia sudėtingumo ir nesuprantamumo įspūdį. Įvairiapusiškumo ir nesutarimų šaltinis yra standartizacijos trūkumas. Kadangi kokybinė analizė visiems tiriamiems atvejams neturi tiksliai apibrėžtų procedūrų, tai sukelia kritiką ir net klausimą, ar ši analizė tikrai yra mokslškai pagrįsta. Iš tiesų tyrėjas, taikantis kokybinės analizės metodus, gali būti kritikuojamas dėl standartų nebuvimo ar net teiginio, kad tokie standartai nėra galimi. Dėl šios pozicijos susidarė iš esmės klaidinga nuomonė, kad kokybinė analizė yra nesisteminė, netiksli ir subjektyvi.⁷⁸

---

⁷⁸ **Kokybinių duomenų analizė, procesas** http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/rinkos_aplinkos_tyrimai_I/116578.html
[žiūrėta 2014 03 03]

Kokybiniuose tyrimuose individas nagrinėjamas ne kaip įtakojamas bendrų socialinių normų, kurių kryptį iš išorinės aplinkos nulemia socialinės normos ir tradicijos, bet kaip unikali asmenybė, kuri visiškai kitaip supranta socialinę tikrovę, turi savimonę ir per ją atspindinti šią tikrovę, suteikiančią jai tam tikrą prasmę, pasireiškiančią jo samprotavimais ir elgesiu.⁷⁹ „Kokybinių tyrimų skiriamųjų bruožų analizė, atlikta remiantis įvairiais šaltiniais, leidžia apibūdinti kaip sistemingą, nestruktūrizuotą atvejo ar individų grupės, situacijos ar įvykio tyrimą natūralioje aplinkoje, siekiant suprasti tiriamuosius reiškinius bei pateikti interpretacinį, holistinį jų paaiškinimą.“⁸⁰

Tyrimo tikslas. Ištirti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą atliekant empirinį tyrimą ir nustatyti sėkmingą įgyvendinimą lėmusias sąlygas.

Tyrimo uždaviniai.

1. Išsiaiškinti ekspertų nuomonę apie nuostatų tinkamą perkėlimą iš 2009/73/EB Direktyvos į Lietuvos teisės aktus.
2. Įvertinti ekspertų nuomonę apie kompetetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių pakankamumą pertvarkos įgyvendinimui.
3. Nustatyti ekspertų nuomonę apie politinių jėgų pasikeitimo šalyje 2012 m. įtaką pertvarkos įgyvendinimui.
4. Pateikti ekspertų požiūrį dėl Lietuvos priklausomumo nuo vienintėlio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“.
5. Nustatyti pertvarkos įgyvendinimą lėmusias sąlygas ir pateikti prognozes dėl jos galutinio įvykdymo.

Tyrimo hipotezė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas vyksta sėkmingai.

Tyrimo tipas. Siekiant atsakyti į tyrimo klausimus, pasirinktas kokybinis tyrimo tipas.

Tyrimo metodas. Darbe naudojamas pusiau struktūruotas interviu, siekiant išsiaiškinti norimus atsakymus, suvokimą, argumentuotą nuomonę gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo klausimais.

Duomenų rinkimo metodai. Tyrimui atlikti buvo naudojami pirminiai ir antriniai duomenų šaltiniai. Kaip antrinis duomenų šaltinis buvo naudota literatūros analizė, skirta suformuluoti tyrimo uždaviniams bei ekspertų klausimams sudaryti.

Klausimai buvo pateikti taip, kad atsakymai būtų formuluojami laisva forma. Respondentai buvo apklausiami tiesiogiai, elektroniniu paštu ir telefonu, patiems pageidaujant. Siekiant gauti nešališką informaciją, buvo pateikiami atviri klausimai, leidžiantys respondentui pačiam išskirti pagrindines problemas, su kuriomis susiduriama įgyvendinant gamtinių dujų sektoriaus pertvarką. Interviu

⁷⁹**Tidikis R.**, Socialinių tyrimų mokslų metodologija. - Vilnius: Lietuvos Teisės universitetas, 2003. – 358 p.

⁸⁰**Kardelis K.**, Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 4-asis leidimas. - Šiauliai: Lucilijus, 2007. - 273 p.

patikimumą užtikrina ir tai, kad buvo pateikiami klausimai konkrečiai susiję su respondento veiklos sritimi, todėl atsakydamas į klausimus, respondentas aiškiai suprato, ko klausama, tyrimo metu respondentams klausimų paaiškinti nereikėjo.

Tyrimo klausimų apžvalga. Atliekant kokybinį tyrimą buvo siekiama išanalizuoti ekspertų požiūrį į gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos Lietuvoje įgyvendinimo ypatumus, iškylančias kliūtis ir pateikti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos galutinio užbaigimo prognozes.

Atliekant III – amė darbo skyriuje aprašytą gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo analizę pagal P. A. Sabatier sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygas, susidurta su problemomis ir informacijos stygiumi, norint išsamiai išanalizuoti pertvarkos įgyvendinimą. To pasekoje, atsižvelgiant į informacijos trūkumą, buvo nuspręsta dar atlikti kokybinį tyrimą - ekspertų interviu.

1. 1 ir 2 klausimai suformuluoti siekiant patvirtinti ekspertų kompetetingumą nagrinėjamos temos atžvilgiu suprasti jų kiekvieno jų asmeninį indėlį gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo procese.
2. 3 klausimo (*Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB Direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo Direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?*) atsiradimui remtasi darbo **3.2.1. „Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos tikslų ir uždavinių aiškumas”** poskyriu, kuris atskleidė, jog norint tinkamai išanalizuoti šį klausimą, trūksta papildomos informacijos.
3. 4 klausimo (*Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?*) suformavimui pasinaudota darbo **3.2.4. „Pertvarką įgyvendinančių institucijų ištekliai“** poskyriu. Ekspertų nuomonės dėl išteklių pakankamumo/trūkumo pertvarkos įgyvendinimui padės suformuoti svaresnę galutinę išvadą.
4. 5 ir 6 klausimo atsiradimą suformavo šių dienų įvykiai - Lietuvos valdžios politinės derybos su vienintėle dujų tiekėja monopolininke OAO „Gazprom”. Ekspertų požiūris į pertvarkos įgyvendinimą šiuo aspektu gali pakreipti tyrimo rezultatus netikėta linkme.
5. 7 ir 9 klausimai suformuluoti remiantis darbo **2.3.1. „Gamtinių dujų sektoriaus veiklų atskyrimo modelis Lietuvoje“** poskyrio medžiaga. Išanalizavus teorinę dalį, kilo abejonių dėl Lietuvos pasirinkto veiklų atskyrimo modelio gamtinių dujų sektoriuje pagrįstumo. Ekspertų nuomonė šiuo klausimu gali atskleisti kitokias išvadas.
6. 8 klausimas suformuluotas remiantis darbo autorės įžvalgomis ir nuomone, kokia informacija padėtų atskleisti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo aspektus.

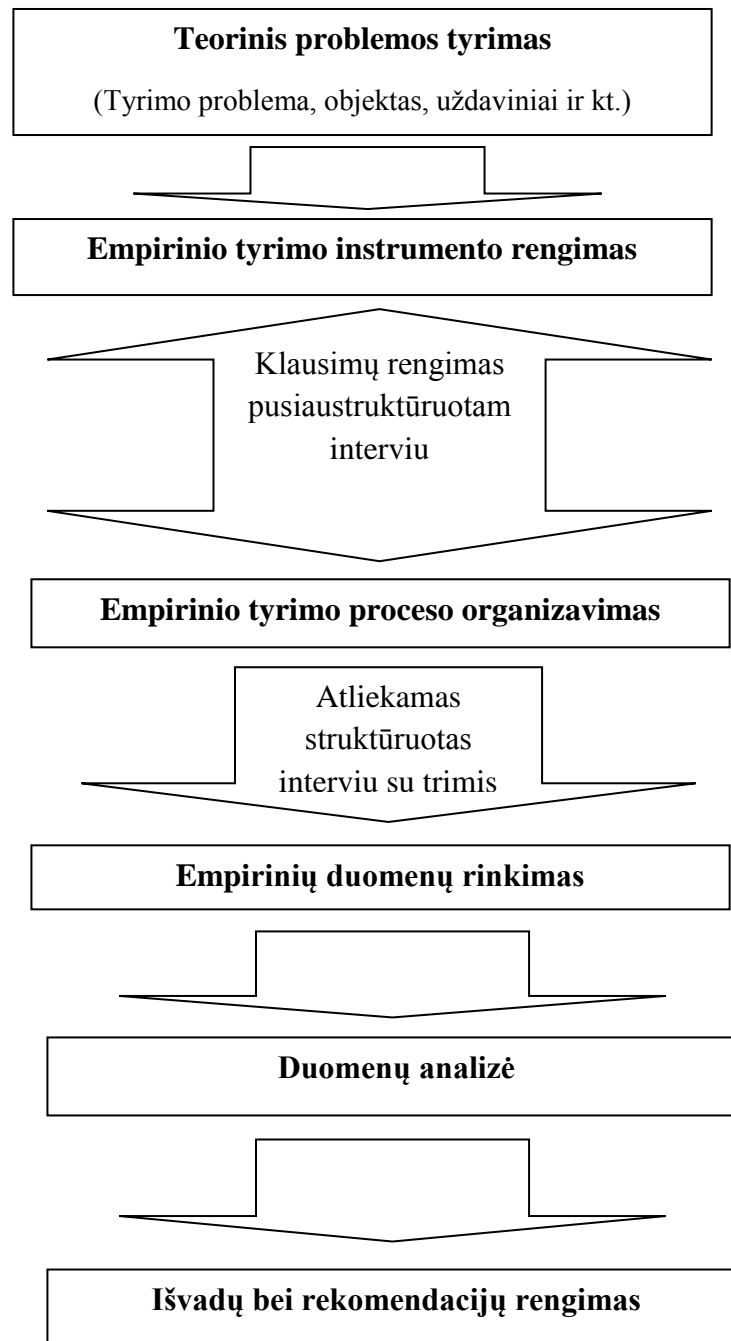
Užduodami klausimai:

1. Kiek Jūs asmeniškai esate susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?
2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?
3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB Direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo Direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?
4. Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?
5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?
6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintėlio dujų tiekėjo monopolininko OAO “Gazprom” spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO “Gazprom” dalyvavimas LT kapitalo struktūroje? Paaiškinkite.
7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:
  - Įgyvendinta blogai
  - Įgyvendinta patenkinamai
  - Įgyvendinta gerai
  - Įgyvendinta labai gerai
8. Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?
9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Tyrimo eiga (žr. 9 pav.):

1. Teorinis problemos tyrimas ir tyrimo pažinimo teorijos pasirinkimas.
2. Duomenų rinkimo metodo pasirinkimas ir rengimas.
3. Duomenų analizės metodų planavimas.
4. Tyrimo etikos principų

apmąstymas. 5. Tyrimo vietos ir imties pasirinkimas. 6. Duomenų rinkimas (vykdomas pusiau struktūruotas interviu). 7. Duomenų analizės metodo parinkimas. 8. Rezultatų apibendrinimas.

9 pav. **Empirinio tyrimo etapai**⁸¹

Šaltinis: Zuzevičiūtė V., 2006

Tyrimo laikas. Ekspertų interviu tyrimas atliktas 2014 m. vasario - kovo mėnesiais.

⁸¹ Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V. ir kt. Andragogika. - Kaunas: VDU, 2006. – 34 p.

Duomenų analizės metodai. Buvo atlikta kokybinė turinio analizė.⁸² Duomenys buvo apdorojami remiantis tokiais žingsniais: 1. Aprašų skaitymas ir esminių žodžių, sakinių išskyrimas. 2. Kategorijų išskyrimas, remiantis pagrindiniais žodžiais. 3. Pagrindinių žodžių junginių suskirstymas į subkategorijas. 4. Duomenų interpretavimas.

Informacijos iliustravimui pateikiamos lentelės ir respondentų citatos, daromi rezultatų apibendrinimai.

Tyrimo imtis. Tyrimo metu buvo apklausti 5 ekspertai, atstovaujantys skirtingoms institucijoms.

Tiriamųjų atrankos kriterijai. Tyrimo imčiai nustatyti naudojamas netikimybinis tiriamųjų parinkimo būdas – tikslinė atranka. Naudojant šį būdą, tikslingai parenkami gamtinių dujų sektoriaus sektoriaus pertvarką įgyvendinę, prižiūrėję ar kitaip su ja susidūrę, respondentai. Atrinkami 5 ekspertai, atstovaujantys skirtingas organizacijas ar institucijas tam, kad į pertvarkos įgyvendinimą būtų pažvelgta iš skirtingų interesų grupių pusės. Būtina pažymėti, jog į tyrimo visumą institucijose nebuvo įtraukti darbuotojai, kurie neprisideda prie gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo, t. y. asmenys, dirbantys tik su įvairiais dokumentais, pagalbinis personalas, administratoriai, sekretoriatas, eiliniai specialistai ir kt. Į tyrimo imtį įtraukiami tik šios srities specialistai - ekspertai, kurie gerai (profesionaliai) supranta tyrimo problemą.

8 lentelė. Demografinės tyrimo dalyvių charakteristikos (n = 5)*

Lytis	Vyrai (n=5)
Amžiaus vidurkis	51 m.
Pasiskirstymas pagal institucijos vietą	1 respondentas dirba Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komitete, 1 respondentas - Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komitete, 2 respondentai – Lietuvos Respublikos Seime, 1 respondentas - Energetikos ministerijoje.
Užimamos pareigos	2 respondentai - direktoriai, vienas iš jų - „Lietuvos energijos“, 1 respondentas - Seimo narys ir Energetikos komisijos pirmininkas, 1 respondentas - energetikos ekspertas ir buvęs energetikos viceministras, 1 respondentas - buvęs energetikos

⁸² **Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVIVO ir TEXT analysis suite.**

http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_III_5.html [žiūrėta 2014 02 23]

* 7 PRIEDE - tikslus ekspertų sąrašas

	viceministras ir Energetikos ministerijos Strateginių projektų skyriaus vedėjas.
Išsilavinimas	Visi respondentai įgiję aukštąjį universitetinį išsilavinimą

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus

Tyrimo apribojimas. Negarantuojama, kad į klausimus ekspertai atsakė nešališkai, neįtakojami tam tikrų interesų grupių. Tyrėjo subjektyvumas, interpretuojant gautus tyrimo duomenis.

Tyrimo problemos. Ne visi respondentai, į kuriuos buvo kreiptasi, sutiko dalyvauti tyrime ir atsakyti į klausimus. Pagrindine to priežastimi buvo įvardintas didelis darbo krūvis, kiti asmenys išreiškė norą atsakyti į klausimus anonimiškai. Kai kurie specialistai nurodė, kad sunkumų įgyvendinant gamtinių dujų sektoriaus pertvarką yra, tačiau atsisakė juos nurodyti. Į užklausas elektroniniu paštu buvo reaguojama pasyviai.

Tyrimo etikos principai. Vykdamas apklausą, laikytasi pagrindinių socialiniuose tyrimuose išskiriamų etinių principų: geranoriškumo, privatumo, anonimiškumo, pagarbos, informacijos tikslumo ir kt.⁸³ Kokybinių tyrimų metu buvo gerbiamas respondento privatumas, suteikiama tiksli informacija apie atliekamo tyrimo pobūdį, užtikrintas anonimiškumas. Tyrėja žodžiu įsipareigojo visiems tyrimo dalyviams, kad nebus skelbiama informacija, susijusi su konkrečia įstaiga ar asmeniu.

4.2. Ekspertų vertinimo dėl gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo analizė

Atliekant interviu kokybinę analizę, kiekvienas interviu klausimas buvo išnagrinėtas atskirai. Kiekvieno klausimo atsakymai buvo interpretuojami, analizuojami išskiriant kategorijas, subkategorijas ir jas patvirtinančius teiginius. Toliau, kiekvienai daliai daromas apibendrinimas.

Pirmuoju ir antruoju klausimais („*Kiek jūs esate susipažinęs su pertvarka?*“ ir *Kiek esate prisidėjęs prie jos įgyvendinimo?*“) siekiama išsiaiškinti, koks respondentų indėlis į šią pertvarką, žinomumas ir supratimas apie ją. Tik tų specialistų, kruopščiai įsigilinusių į šios pertvarkos įgyvendinimo aspektus, atsakymai ir nuomonės bus vertingos tolimesnių išvadų formulavimo ir pertvarkos įgyvendinimo vertinimo etape. Išskirtos 3 kategorijos: *teisinė bazė, pertvarkos vykdymas, viešojo erdvė.*

⁸³ **Kardelis K.**, Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 4-asis leidimas. - Šiauliai: Lucilijus, 2007. – 265 p.

9 lentelė. Susipažinimas su gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimu ir prisidėjimu prie jos įgyvendinimo

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Teisinė bazė	Gamtinių dujų įstatymo rengimas	„<...> nuo gamtinių dujų įstatymo parengimo <...>“; „dalyvavau gamtinių dujų įstatymo rengime“; „buvau vienas iš įstatymo taisytojų“.
	Gamtinių dujų įstatymo derinimas su suinteresuotomis šalimis	„<...> derinime su suinteresuotomis šalimis<...>“.
	Gamtinių dujų įstatymo svarstymas	„<...> svarstymuose dalyvaudavau“; „<...> įstatymo projekto svarstymo procese“.
	Gamtinių dujų įstatymo leidyba	„<...> leidžiant įstatymą <...>“.
Pertvarkos vykdymas	Kontaktavimas su „Lietuvos dujomis“	„kontaktuodavau su „Lietuvos dujomis<...>“.
	Įstatymų įgyvendinimas	„<...> gamtinių dujų įstatymo <...> įgyvendinimo“.
Viešoji erdvė	Domėjimasis aktualia informacija viešojoje erdvėje	„<...> su viešai prieinama informacija“; „informacija, publikuota žiniasklaidoje“.
	Vadovų supažindinimas su aktualia informacija	„rengiama informacija <...> supažindinami vadovaujantieji asmenys“<...>.

Apibendrinimas. Galima teigti, kad pasirinkti ekspertai atitinka kriterijus, reikalingus įvertinti ir atsakyti į klausimus apie gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą. Jie ne tik susipažinę su pertvarka, bet ir patys prisidėjo prie jos įgyvendinimo - vieni dalyvaudami įstatymų leidybos procese, kiti - būdami pertvarkos įgyvendintojų komandos nariais, tretieji - konsultuodami gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojus, ketvirtieji - domėdamiesi visa aktuliu informacija patiekiamą viešojoje erdvėje. Pateiktoje lentelėje aiškiai matome, kad respondentų tarpe dauguma įstatymų, reikalingų įgyvendinti gamtinių dujų sektoriaus pertvarką, leidėjai - jų iš viso yra trys. Vienas ekspertas prisidėjo prie šios pertvarkos įgyvendinimo būdamas tos įgyvendintojų komandos dalimi - tuo laiku energetikos viceministru. Šių specialistų nuomonės ir argumentai bus kompetentingi, todėl verti būti tinkamai atsižvelgti analizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą.

Trečiojo klausimo („*Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB Direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo pasiimtos? Ar nebuvo Direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?*“) tikslas išsiaiškinti, ką ekspertai mano apie Europos Parlamento ir Tarybos išleistas gamtinių dujų sektoriaus Direktyvos nuostatas ir jų perkėlimą mūsų šalies teisinėje bazėje. Ar nebuvo suklysta atsirenkant punktus, kuriuos reikia perkelti, ar nebuvo kas nors pamiršta ir „pražiūrėta“.

Analizuojant trečiojo klausimo interviu turinį išskirtos trys kokybinės kategorijos: *Direktyvos nuostatos, atskyrimo būdas, padariniai*.

10 lentelė. Direktyvos nuostatų perkėlimas į Lietuvos teisinę bazę

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Direktyvos nuostatos	Pilnas Direktyvos perkėlimas	„<...> Direktyva <...> perkelta pilnai“; „<...> Direktyvos nuostatų perkėlimas <...> tikslus“; „<...> „aklas“ Direktyvų perrašinėjimas <...>“.
	Tam tikrų punktų perkėlimas	„<...> išskyrus tam tikrus punktus“; „<...> išdėstyta papunkčiui <...>“.
Atskyrimo būdas	Įmonių išskaidymas	„išskaidymas įmonių nieko neduoda <...>“.
	Griežtas nuosavybės atskyrimas	„<...> per daug griežtą variantą <...>“; „<...> pasirinktas griežčiausias atskyrimo būdas“; „griežčiausias variantas buvo pasirinktas <...>“.
Padariniai	Pažeidimas Lietuvai	„<...> pareiškė pažeidimą Lietuvai“; „<...> pažeidimas <...> ištaisytas“.
	Nepasinaudojimas išimties teise	„<...> turėjome galimybę neįgyvendinti III-ojo paketo <...>“; „<...> išlyga palikta <...> Baltijos šalims“; „<...> išlygos galioji iki 2016 m. <...>“; „<...> nepasinaudota visomis galimybėmis“.
	Dujų pabrangimas	„<...> pabrangino dujas“; „<...> dujų pabrangimas <...>“; „<...> dabar viską

		labai subrangino“.
	Nuostoliai valstybei	„<...> 800 mln. nuostolių mūsų valstybei <...>“.

Apibendrinimas. Nagrinėjant respondentų nuomonę šiuo klausimu, atsakymų išskyrimas buvo šiek tiek gluminantis ir tarpusavyje nesutampantis kai kuriais atžvilgiais. Žinoma, dauguma respondentų pasisakė, kad Direktyvos nuostatos buvo perkeltos tinkamai ir čia nėra jokių netikslumų ar klaidų, jeigu Direktyvos punktai nebuvo “aklai“ perkeliama į Lietuvos teisinę bazę. Anaiptol, pasak vieno eksperto: *„Priešingai, sakyčiau "aklas" direktyvų perrašinėjimas yra dar didesnė blogybė ir buvo laikotarpis, kai šia liga Lietuva buvo "apsikrėtusi.“* Ir pasirenkant iš Direktyvos tik “patogius” teisės aspektus į nacionalinę teisę nėra blogybė, nes *„<...>kiekviena ES valstybė narė turi maksimaliai siekti įgyvendinti savo nacionalinius interesus.“*

Toliau kalbant apie patį pertvarkos įgyvendinimo pasirinkimo būdą, šiuo atveju nuosavybės atskyrimą, sulaukta itin griežtų pasisakymų, jog pasirinktas nuosavybės atskyrimas buvo per daug griežtas variantas, buvo galima pasirinkti lengvesnį: *„Manau, kad mes turėjome galimybę įgyvendinti lengviau ir mes pasirinkome per daug griežtą variantą“.* Kitas respondentas buvo tokios pačios nuomonės, jog *„buvo galima pasirinkti ne tokius griežtus variantus, bet pasirinktas griežčiausias“.* Ketvirtas respondentas turėjo radikaliausią nuomonę, teigdamas, kad tokia pertvarka, kokia yra dabar Lietuvai išvis nereikalinga. Pačio griežčiausio atskyrimo būdo - nuosavybės atskyrimo, pasirinkimas mums pabrangino dujas 25 proc. Ir taip pat nebuvo pasinaudota išimties teise: *„<...> kad mes turėjome išvis galimybę neįgyvendinti III-iojo paketo, kadangi buvo mums išlyga palikta - Baltijos šalims ir suomiams, todėl, kad mes neesam vienam tinkle.“*

Ketvirtuoju klausimu (***“Kaip Jūs manote, ar pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetetingų žmoniškųjų ir finansinių išteklių?”***) buvo siekiama išsiaiškinti, ar Lietuva turi pakankamai kompetetingų ir energetikos sritį išmanančių specialistų ir ar nebuvo samdyta užsienio konsultantų manomam trūkumui panaikinti. Taip pat, buvo siekiama sužinoti, ar mūsų šalis turi pakankamą finansinį pasirengimą, norint sėkmingai įgyvendinti gamtinių dujų sektoriaus pertvarką.

Analizuojant ketvirtojo klausimo interviu turinį išskirta viena kokybinė kategorija: *ištekliai.*

11 lentelė. Pertvarką įgyvendinančių institucijų ištekliai

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Ištekliai	Žmogiškieji ištekliai	„žmogiškųjų išteklių <...> užtenka“; „žmogiškųjų tikrai turim <...>“; „žmogiškųjų išteklių yra pakankamai“; „didžiulių finansinių išteklių <...>“; „tų kompetetingų žmonių užtenka <...>“; „Lietuvos žmonės <...>“.
	Finansiniai ištekliai	„dabar dėl finansinių resursų <...>“, „reikės pinigų, kurių <...> mes neturim“; „finansinių išteklių <...> taip pat pakankamai“; „finansinių išteklių pilnai užtenka“.
	Samdomi konsultantai	„<...> nereikia samdyti jokių konsultantų <...>“; „<...> mokami pinigai užsienio konsultantams“.

Apibendrinimas. Šiuo klausimu respondentų nuomonės bene labiausiai sutapo. Beveik visi apklaustieji mano, kad Lietuvoje gamtinių dujų sektoriaus pertvarkai įgyvendinti yra pakankamai kompetetingų žmogiškųjų išteklių, kurie gali varžytis su užsienio specialistais ir jiems nė kiek nenusileisti: „*Žmogiškų tikrai turim, kurie supranta šį dalyką. Nereikia samdyti jokių konsultantų, Lietuva tikrai turi. Dabar, kurie paskirti tų įmonių vadovai, yra tikrai pakankamai normalūs.*“ Tik galbūt vienas ekspertas išvelgė tokią viziją, kodėl apskritai iškyla tokia dvejonė dėl galimo kompetetingų specialistų nebuvimo. Pasak jo, tai „*tų kompetetingų žmonių pilnai užtenka Lietuvoje, bet atėjus galbūt vienai ar kitai politinei partijai į valdžią, yra nepasitikėjimas vietiniais specialistais.*“ Ir ne tik. Vyrauja tokia praktika, kad jei ir yra samdomi užsienio konsultantai, vis tiek patį „juodžiausią“ darbą nudirba vietiniai darbuotojai, tik „pasislėpę“ po užsienietišku įmonės pavadinimu: „*Tai būdavo pavadinimas užsienietiškas, užsienietiški pinigai mokami, o reiškias tą pagrindinį darbą vistiek darydavo Lietuvos žmonės.*“ Vienintelis atvejis, kai reikėjo samdytis užsienio konsultantus, tai: „*<...> kreipimasis į Europos komisijos konkurencijos direktoratą dėl konkurencijos teisių pažeidimo ir diskriminavimo, kreipimas į Stokholmo arbitražą dėl neteisingos kainos ir deryboms su esamais savininkais.*“

Kalbant apie finansinius pajėgumus ir turimą išteklių kiekį, pasak visų respondentų, šiuo metu Lietuva turi pakankamai finansinių išteklių pertvarkai įgyvendinti: „*Finansinių išteklių taip pat yra pakankamai <...>; „pakankamai ir žinių, ir lėšų pertvarkai įgyvendinti*“. Kitas dalykas - kaip tie

ištekliai gali didėti, atsižvelgiant į tai, ar bus reikalinga išpirkti akcijas iš OAO „Gazprom“: „Jeigu reikės išpirkti, ir aš ko gero suprantu, kad iš vokiečių, tai reikės tokių pinigų, kurių mes dabar neturim.“ Bet tai sužinosime tik ateityje.

Penktuoju klausimu (*Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?*) siekta išsiaiškinti, ką mano respondentai, ar prie gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo prisidėjo, kažkaip buvo paveikta pasikeitus valdžiai Lietuvoje 2012 metais.

Analizuojant penktojo klausimo interviu turinį išskirta viena kokybinė kategorija: *valdžių pasikeitimo įtaka*.

12 lentelė. 2012 m. šalies valdžių pasikeitimo įtaka pertvarkos įgyvendinimui

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Valdžių pasikeitimo įtaka	Įtakos nebuvimas	„<...> ne, jau nebedarė <...>“; „praktiškai, niekas nepsikeitė“; „iš esmės ne“; „<...> iš principo neįtakojo <...>“.
	Dialogas su OAO „Gazprom“	„<...> vyksta Vyriausybės derybos su OAO „Gazprom“; „<...> daugiau vyksta dialogas su OAO „Gazprom““.
	Susitarimas su akcininku EON	„<...> buvo susitarta su akcininku EON“.
	Sėkmingesnis įgyvendinimas	„<...> pertvarkos įgyvendinimas pradėjo vykti sėkmingiau“.

Apibendrinimas. Atsakant į šį klausimą, visi respondentai turėjo panašią nuomonę dėl valdžių pasikeitimo šalyje įtakos pertvarkos tiesioginiam įgyvendinimui. Visi penki ekspertai mano, kad tai neturėjo esminės įtakos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimui, kadangi „visa pertvarka praktiškai iki tol jau buvo padaryta.“; „Tai, kad praktiškai niekas nepsikeitė.“; „Iš esmės ne.“ Tik galbūt, pats procesas, anot dviejų ekspertų, pradėjo vykti greičiau: „Pertvarkos įgyvendinimas pradėjo vykti sėkmingiau.“ Taip pat, valdžių pasikeitimas šalyje, preziumuojama, galbūt turėjo įtaką tolimesniam, glaudesniam bendradarbiavimui su OAO „Gazprom“ ir E.ON Ruhrgas International GmbH: „buvo susitarta su akcininku E.ON Ruhrgas International GmbH.“; „Truputėlį gal daugiau

vyksta dialogas su OAO „Gazprom“ u.“ Tačiau, esminių pokyčių pertvarkos įgyvendinimo etape tai neiššaukė.

Šeštoju sudėtinu klausimu (*Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje?*) siekta sužinoti, kokia respondentų nuomonė dėl Lietuvos priklausomumo nuo vienintelio dujų tiekėjo OAO „Gazprom“ ir kokią būtent įtaką tas priklausomumas ir OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje darė įgyvendinant pertvarką.

Analizuojant šeštojo klausimo interviu turinį, išskirtos dvi kokybinės kategorijos: *pertvarkos įgyvendinimo spartinimas ir pertvarkos įgyvendinimo sunkinimas.*

13 lentelė. Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Pertvarkos įgyvendinimo spartinimas	Bendras priešas	„bendras priešas šalį <...> suvienija“.
	Priklausomybė nuo vienintelio tiekėjo	„<...> manau, kad spartina pertvarką <...> Gazprom“; „<...> turi monopolininką tiekėją <...>“; „<...> turint vieną monopolistą Gazprom <...>“; „priklausomybė nuo vienintelio tiekėjo <...>“.
	Tinklų neturėjimas su vakarais	„<...> neturim tinklų su vakarais <...>“.
Pertvarkos įgyvendinimo sunkinimas	Gazprom akcijų „LT dujose“ turėjimas	„<...> Gazprom turimi 34 % akcijų <...>“; „Gazprom dalyvavimas ne tik kapitalo struktūroje <...>“; „Gazprom dalyvavimas LT kapitalo struktūroje <...>“.
	Gazprom poveikis Lietuvos politikai	„<...> stengiasi paveikti ir politinę įtaką tam tikrą turėti <...>“.
	Finansinių šaltinių stoka	„<...> rasti atitinkamą finansinį šaltinį <...> tikrai nėra lengva“.

Apibendrinimas. Šeštasis klausimas sudarytas iš dviejų sudėtinių dalių. Pirma klausimo dalimi stengtasi sužinoti, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ spartino ar sunkino pačios pertvarkos įgyvendinimą. Keturi iš penkių ekspertų mano, kad tokia Lietuvos situacija tik greitina pertvarkos įgyvendinimą, o ne ane - ją sunkina. Juk, „<...> *kritinės sąlygos ir bendras "priešas" šalį, paprastai, suvienija.*“ Vieno iš ekspertų manymu, susidariusi situacija šalyje dėl priklausomumo nuo vienintelio dujų tiekėjo, netgi paskatino SGD terminalo statybą: „*Manau, kad spartina pertvarką <...> gana per trumpą laiką priimtas sprendimas dėl SGD terminalo statybos.*“

Antrąją minėto klausimo dalimi norėta sužinoti, kokia ekspertų nuomonė dėl OAO „Gazprom“ dalyvavimo LT kapitalo struktūroje ir koki įtaką įgyvendinimui tai daro. Žinoma, visi respondentai supranta, kad OAO „Gazprom“o“ akcijų turėjimas Lietuvos kapitalo struktūroje visą procesą ir pertvarkos įgyvendinimą apsunkina. Kadangi jis stengiasi paveikti ir turėti tam tikrą politinę įtaką Lietuvoje: „*Čia yra scenarijus, kuris taikomas „Gazprom“ visam pasauly, tai čia nieko naujo.*“ Vienas respondentas buvo kategoriškas, teigdamas, kad turime susitaikyti su tokia šalies padėtimi dėl priklausomumo nuo vienintelio dujų tiekėjo, ir mes nesam tokie vieninteliai: „*<...> didysis dujų srautas ateina iš Rusijos. Ir reikia su tuo susitaikyti.*“

Septintuoju klausimu (***Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės?***) siekta sužinoti, kaip respondentai vertina gamtinių dujų sektoriaus pertvarką einamuoju laikotarpiu.

Analizuojant septintojo klausimo interviu turinį išskirta viena kokybinė kategorija: *vertinimas*.

14 lentelė. Gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo vertinimas einamuoju laikotarpiu

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Vertinimas	Vertinimas „gerai“	„vertinu gerai“; „vertinu gerai“; „įgyvendinama gerai“.
	Vertinimas „patenkinamai“	„įgyvendinta yra patenkinamai“.
	Vertinimas „tarp gerai ir patenkinamai“	„<...> tarp gerai ir patenkinamai, <...> tarpinį variantą rinkčiausi“.

Apibendrinimas. Šiuo klausimu ekspertų buvo prašoma ivertinti gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu. Trys apklaustieji pasisakė ir įvertino, jog pertvarką yra įgyvendinama gerai: „*Vertinu gerai. Įmonių vadovai dirba tvarkingai, Vyriausybė priima visus sprendimus, kuriuos reikia. Derybos su Gazpromu vyksta.*“ Vienas ekspertas pasirinko tarpinį variantą

tarp „gerai“ ir „patenkinamai“. Paskutinysis respondentas pertvarkos įgyvendinimą šiandieniniame laikotarpyje vertina patenkinamai, kadangi: „Igyvendinant nebuvo bandoma derėtis, o bandoma spausti Gazprom.“

Aštuntoju klausimu (*Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, daugiausiai darantį įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?*) prašyta išskirti veiksnį, kuris, anot respondentų padarė didžiausią įtaką pertvarkos įgyvendinimui.

Analizuojant aštuntojo klausimo interviu turinį išskirta viena kokybinė kategorija: *įtakojoantys veiksniai*.

15 lentelė. Veiksniai, darę didžiausią įtaką, pertvarkos įgyvendinimui

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Įtakojoantys veiksniai	ERK sprendimas 2007 metais	„<...> tai Europos reikalų komiteto sprendimas 2007 metais <...>“.
	Politinė situacija Kryme	„<...> visa ta situacija su Krymu“.
	OAO „Gazprom“ elgesys	„<...> elgesys pačio OAO „Gazprom“ o <...>“.
	Gamtinių dujų įstatymo priėmimas	„<...> priimtas Gamtinių dujų įstatymas“; „Lietuvos gamtinių dujų įstatymo priėmimas“.
	Trišalis susitarimas tarp LRV, OAO „Gazprom“ ir Europos Komisijos Energetikos direktorato	„<...> pasiektas trišalis susitarimas tarp Lietuvos vyriausybės, OAO „Gazprom“ ir Europos komisijos Energetikos direktorato <...>“.
	AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos plano patvirtinimas	„AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos plano patvirtinimas „Lietuvos dujos“ valdyboje“.
	Politinė valia	„Pagrindinis veiksnys, tai stipri politinė valia“.

Apibendrinimas. Šio klausimo atsakymai buvo įvairiausi lyginant šio klausimo atsakymus su kitais. Kadangi ekspertų buvo prašoma išskirti veiksnį, kuris Jų manymu padarė didžiausią įtaką pertvarkos įgyvendinimui, tai kiekvieno eksperto nuomonė buvo skirtinga. Nors, du respondentai, tarp visų kitų veiksmių, išskyrė gamtinių dujų įstatymo priėmimą, kaip svarbų veiksnį, padarusį didelę

įtaką tolimesnei pertvarkos raidai. Tačiau, kiti apklaustieji įvardijo tokius veiksnius, kaip: politinė situacija Kryme, OAO „Gazprom’o“ elgesys, 2012 metais pasiektas trišalis susitarimas tarp Lietuvos vyriausybės, OAO „Gazprom“ ir Europos komisijos Energetikos direktorato, AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos plano patvirtinimas „Lietuvos dujos“ valdyboje. O visus šiuos veiksnius vienija: „<...> tai stipri politinė valia. Nes jei nebūtų politinės valios, nebūtų nei įstatymo, nei pertvarkymo.“

Devintuoju klausimu (*Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.?*) respondentų klausta, ar Jų manymu pertvarka bus galutinai įgyvendinta užsibrėžtu laiku, t.y. 2014 m. spalio 31 d.

Analizuojant devintojo klausimo interviu turinį išskirta viena kokybinė kategorija: *įgyvendinimas*.

17 lentelė. Prognozės dėl pertvarkos galutinio užbaigimo

Kategorija	Subkategorija	Patvirtinantis teiginys
Įgyvendinimas	Įgyvendinimas laiku	„<...> aš galvoju, kad taip (bus įgyvendinta laiku)“; „<...> bus galutinai įgyvendinta laiku“; „vienareikšmiškai taip“; „manau, kad taip“; „iš esmės <...> viskas yra padaryta <...>“.

Apibendrinimas. Kadangi pertvarka dar nėra įgyvendinta, tai respondentų buvo prašoma pateikti savo nuomonę dėl pertvarkos galutinio užbaigimo. Ar, atsižvelgiant į dabartinius įgyvendinimo tempus ir rezultatus, įmanomas galutinis pertvarkos užbaigimas laiku, t.y. iki 2014 m. spalio 31 d. ar neįmanomas. Absoliučiai visų ekspertų nuomonė buvo tokia pati. Anot jų, matant kaip pertvarka yra įgyvendinama ir kiek dar liko padaryti, galima preziumuoti, kad iki 2014 m. spalio 31 d. ji bus galutinai užbaigta: „Dujų pertvarka bus galutinai įgyvendinta laiku.“, „Aš galvoju, kad taip.“

Tyrimo rezultatų apibendrinimas. Ištyrus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo ypatumus Lietuvoje, galima teigti, jog:

1. Ekspertai teigiamai vertina Europos Tarybos ir Parlamento Direktyvos 2009/73/EB nuostatų perkėlimą į Lietuvos teisės aktus. Lietuvai „patogių“, tinkamiausių teisės aspektų pasirinkimas yra siektinas procesas ir kitoms ES šalims, kadangi kiekviena

valstybė turi siekti maksimalaus savo nacionalinių interesų įgyvendinimo. Tačiau, kai kurių ekspertų nuomone, Lietuva pasirinko per daug griežtą pertvarkos įgyvendinimo modelį – nuosavybės atskyrimą, kuris šiai dienai sukelia neigiamus padarinius.

2. Ekspertų nuomone, vienareikšmiškai, šalis turi pakankamai kompetetingų žmogiškųjų išteklių gamtinių dujų sektoriaus pertvarkai įgyvendinti. Paminėtas įdomus niuansas, jog abejonės dėl žmogiškųjų išteklių kompetencijos kyla tik dėl to, kad yra nepasitikėjimas buvusios valdžios įdarbintais specialistais atėjus naujai valdžiai. Kalbant apie finansinius pajėgumus, beveik visi ekspertai mano, kad finansinių resursų kiekis yra pakankamas, tačiau nėra aišku, kiek jis gali padidėti, tuo atveju, jei bus reikalingas akcijų pirkimas iš OAO „Gazprom“.
3. Visų penkių ekspertų nuomonė sutapo dėl valdžių pasikeitimo 2012 metais šalyje įtakos pertvarkos įgyvendinimui. Jokių esminių pokyčių gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimui tai nesukėlė, kadangi pertvarka iš esmės 2012 m. jau buvo įgyvendinta. Dalies ekspertų paminėtas tik toks aspektas, kad valdžių pasikeitimas šalyje paspartino glaudesnę bendradarbiavimą su kompanijomis OAO „Gazprom“ ir E.ON Ruhrgas International GmbH.
4. Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų monopolininko OAO „Gazprom“ spartina pertvarkos įgyvendinimą - taip mano visi ekspertai. Kalbant apie OAO „Gazprom“ akcijų turėjimą Lietuvos gamtinių dujų kapitalo struktūroje, ekspertų nuomonės nebesutapo. Daugumos požiūriu, ši susidariusi situacija apsunkina pertvarkos įgyvendinimą, kadangi tiekėjas monopolininkas nenori prarasti savo įtakos zonų ir stengiasi visais įmanomais būdais daryti įtaką net šalies politinėje plotmėje. Vieno eksperto nuomone, turime susitaikyti su šalies priklausomumu nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko, kadangi tokių pavyzdžių ES galime rasti dar ne vieną.
5. Pertvarkos įgyvendinimui didžiausią įtaką padarė šių sprendimų priėmimas: 1) Gamtinių dujų įstatymo priėmimas, 2) Trišalis susitarimas tarp Lietuvos Vyriausybės, OAO „Gazprom“ ir Europos Komisijos atstovų, 3) AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos plano patvirtinimas „Lietuvos dujos“ valdyboje.

Ekspertų prognozės dėl gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos galutinio užbaigimo – 2014 m. spalio 31 d. - teigiamos.

IŠVADOS

1. Apibrėžus viešosios politikos ciklo etapus, galime teigti, jog politikos formavimo etapo metu išanalizuotų politikos tikslų apibrėžtumas, pasirinkta tinkama priežastinė teorija ir teisinė – institucinė bazė, kurioje reglamentuojamas politikos priemonių įgyvendinimas, išteklių panaudojimas, nulemia politikos įgyvendinimo sėkmingumą, tuo tarpu praktinėje dalyje, analizuojant teisės aktus bei atsakingų institucijų pateikiamus dokumentus, dažnai pasigendama minėtų proceso dalių visumos, retais atvejais ankstesnių priemonių įgyvendinimo rezultatai analizuojami kaip pagrindas naujų priemonių kūrimui.

2. Ištyrus ES III-iojo energetikos paketo struktūrą ir reikalavimus, nustatyta, kad siekiant užtikrinti kiekvienam ES piliečiui galimybę pasinaudoti konkurencingos elektros energijos ir dujų rinkos privalumais, energetikos paketo pagrindu tapo tiekimo ir gamybos atskyrimas nuo tinklų eksploatavimo. Pagrindinės nuostatos, įtvirtintos ES III-iame energetikos pakete yra šios: *skaidresnė mažmeninė rinka ir griežtesnė vartotojų apsauga, veiksmingesnė reguliavimo institucijų priežiūra, didesnis tarpvalstybinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas, naujos Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros ACER įkūrimas*. Įgyvendindama III-iają energetikos paketą nuosavybės atskyrimo būdu, Lietuva siekia spręsti rinkos funkcionavimo problemas, ir minimizuoja galimus neigiamus padarinius, kylančius dėl uždaros rinkos pobūdžio ir nediferencijuotų tiekimo šaltinių nulemtos vienintelio realus tiekėjo rinkos galios.

3. Išanalizavus Lietuvos teisės aktuose įtvirtintus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos veiklos principus, paaiškėjo jog svarbiausių teisės aktų pertvarkos įgyvendinime – *Gamtinių dujų įstatymo* (Nr. XIP – 1564) ir *Gamtinių dujų įstatymo įgyvendinimo įstatymo* (Nr. XIP – 1565) tikslas yra sukurti konkurencingą, ekonomiškai pagrįstą ir patikimą gamtinių dujų rinką, užtikrinančią vartotojų galimybę laisvai pasirinkti gamtinių dujų tiekėją bei garantuojančią efektyvią vartotojų ir rinkos dalyvių teisių ir teisėtų interesų apsaugą.

Atlikus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingo įgyvendinimo sąlygų analizę, galima teigti, kad gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendintojai turėjo visas reikiamas sąlygas pasiekti sėkmingą pertvarkos įgyvendinimą, atitinkantį visus ES III-iojo energetikos paketo reikalavimus.

4. Išanalizavus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą, atliekant empirinį tyrimą, nustatyta, jog didžiausią įtaką pertvarkos įgyvendinimui padarė šie sprendimai:

- 2011 m. birželio 30 d. *Gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymo priėmimas* (Nr. XIP - 1564), kuriuo Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija buvo įpareigota pradėti pertvarkos įgyvendinimo procedūrą.
- 2012 m. vasario 27 d. *pasirašytas Trišalis susitarimas tarp Lietuvos Vyriausybės, "Gazprom" ir Europos Komisijos atstovų* – Ministro Pirmininko Andriaus Kubiliaus, Energetikos ministro Arvydo Sekmoko, "Gazprom Export" generalinio direktoriaus Aleksandro Medvedevo ir Europos Komisijos Generalinio energetikos direktorato vadovo Philip Lowe, kuriuo priimtas nutarimas atlikti Lietuvos dujų perdavimo ir paskirstymo tinklo nuosavybės atskyrimo įgyvendinimą iki 2014 m. pabaigos.
- 2012 m. gegužės 28 d. AB „Lietuvos dujos“ *patvirtintas Bendrovės veiklos pertvarkymo veiksmų planas*, kuriuo pasižadėta: 1) ne vėliau kaip iki 2013 m. liepos 31 d. teisiškai, funkciškai ir organizaciniu požiūriu atskirti savo gamtinių dujų veiklas ir 2) ne vėliau kaip iki 2014 m. spalio 31 d. įvykdyti veiklų ir kontrolės atskyrimą.

5. Kokybinio tyrimo metu išaiškėjo gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą sunkinantys ypatumai:

- Nepasinaudota Direktyvoje numatyta išimties teise šalims, neturinčioms techninių galimybių (jungčių ar terminalų) diversifikuoti dujų tiekimą, atidėti vertikaliai integruotų bendrovių skaidymą, kol tokios techninės galimybės atsiras, kadangi esant vienam tiekėjui, vertikaliai integruotų įmonių skaidymas neturi prasmės: išskaidžius įmonę, alternatyvų neatsiras, konkurencija nepadidės, o sąnaudos išaugs.
- OAO „Gazprom“ nenoras prarasti savo įtakos zonas bei pastangos visais įmanomais būdais daryti įtaką šalies politinėje plotmėje, kadangi akcijų dalies turėjimas Lietuvos gamtinių dujų kapitalo struktūroje leidžia jam atlikti tokius veiksmus.
- Atsiranda prielaida, kad Lietuvai reikės išpirkti OAO „Gazprom“ ir E.ON Rurgah turimų akcijų dalis „AmberGrid“e“, sprendžiant gamtinių dujų perdavimo tinklų operatoriaus „AmberGrid“ nuosavybės klausimą, o toks žingsnis pareikalautų didelių finansinių resursų, kurių, šiai dienai, Lietuvos Vyriausybė nėra numachiusi.
- Pasirinktas abejotino naudingumo nuosavybės atskyrimo modelis, kuris techniškai sudėtingiau įgyvendinamas, nei kiti du energetikos pakete minimi galimi pertvarkos įgyvendinimo modeliai. Nuosavybės atskyrimo koncepcija yra abejotina, kadangi joje įtvirtintas kapitalo diskriminacijos pagal kilmę principas, kurio metu

privatus kapitalas negali valdyti dujų transportavimo ir tiekimo bendrovių, o valstybiniam kapitalui toks apribojimas netaikomas.

Hipotezė, jog Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas vyksta sėkmingai, pasitvirtino tik iš dalies, nes paaiškėjo, jog be aukščiau įvardytų sprendimų, lėmusių gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingą įgyvendinimą, nustatyti ir pertvarkos įgyvendinimą sunkinantys ypatumai.

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Vyriausybei:

1. Siekiant integruoti izoliuotas Baltijos šalių dujų rinkas į bendrą ES dujų rinką, diversifikuoti dujų tiekimo šaltinius ir maršrutus, tikslinga aktyviai tęsti derybas su Lenkijos Vyriausybe dėl dujotiekių jungties tarp Lietuvos ir Lenkijos statybos. Gamtinių dujų įstatyme numatytas perdavimo sistemos nuosavybės atskyrimas turi būti vykdomas paraleliai su kitais strateginiais projektais, vienas jų - perdavimo sistemos sujungimas su Vakarų Europos dujų perdavimo tinklu.

2. Siekiant spręsti ne tik Lietuvos, bet ir viso regiono problemas, rekomenduojama atsisakyti Lietuvoje statyti naują milijardo kubinių metrų dydžio gamtinių dujų saugyklą ir vietoje to susitarti su Latvijos Vyriausybe dėl jau esamos Latvijos gamtinių dujų saugyklos pajėgumų padidinimo minėtu dydžiu, - Lietuvai šis žingsnis atsieitų keletą kartų pigiau. Apskritai, regiono šalių strateginių projektų bendras įgyvendinimas būtų kur kas efektyvesnis ir pigesnis.

Bendrosios rekomendacijos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo proceso tobulinimui:

1. Nuolatinis monitoringas, įgyvendintiems uždaviniams bei tikslams prižiūrėti ir vertinti.
2. Detalių pertvarkos įgyvendinimo veiksmo planų tobulinimas, akcentuojant priemones užsibrėžtiems tikslams.
3. Išsamaus, bendradarbiaujant užsienio ir Lietuvos mokslininkams, tyrimo apie gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą atlikimas.

BIBLIOGRAFIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Teisės ir kiti normatyviniai aktai

1. **2007 m. liepos 10 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl dujų ir elektros vidaus rinkos perspektyvų (2007/2089(INI)).** <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0326+0+DOC+XML+V0//LT> [žiūrėta 2012 04 01]
2. **Energetikos politikos teisinis pagrindas.** http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/energypol/article_7339_lt.htm [žiūrėta 2014 02 22]
3. **European commission WHITE PAPER. An energy policy for the european union.** http://europa.eu/documentation/official-docs/white_papers/pdf/energy_white_paper_com_95_682.pdf [žiūrėta 2014 02 13]
4. **Europos Bendrijų komisijos ŽALIOJI KNYGA apie energijos vartojimo efektyvumą arba kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos.** http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/lt/com/2005/com2005_0265lt01.pdf [žiūrėta 2014 01 23]
5. **Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/54/EB.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0055:0093:LT:PDF> [žiūrėta 2014 03 06]
6. **Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinanti Direktyvą 2003/55EB.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0094:0136:lt:PDF> [žiūrėta 2014 01 23]
7. **Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr.1775/2005.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0036:0054:LT:PDF> [žiūrėta 2014 01 04]
8. **Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr.713/2009 įsteigiantis Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūrą.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0001:0014:LT:PDF> [žiūrėta 2013 12 03]

9. **Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr.714/2009 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:211:0015:0035:LT:PDF> [žiūrėta 2013 01 10]
10. **Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl bendrovių, kurių registruotoji buveinė yra valstybėje narėje ir kurių akcijomis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, akcininkų balsavimo teisių panaudojimo, iš dalies keičianti Direktyvą 2004/109/EB.** <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0685:FIN:LT:PDF> [žiūrėta 2013 11 03]
11. **Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply/COM/2000/0769 final/.** http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2000&nu_doc=769&lg=en [žiūrėta 2014 01 22]
12. **Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=403380&p_tr2=2 [žiūrėta 2014 01 23]
13. **Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo pakeitimo įstatymas įgyvendinimo įstatymas.** http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=403380&p_tr2=2 [žiūrėta 2014 01 25]
14. **LR Nacionalinė energetikos (energetinės nepriklausomybės) strategija.** <http://www.enmin.lt/lt/nes/2.pdf> [žiūrėta 2014 02 06]
15. **Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos nutarimas dėl Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2014-2016 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo.** http://www.vkekk.lt/SiteAssets/vkekk-strateginiai/2014-2016_strateginis-naujas.pdf [žiūrėta 2014 02 11]

Moksliniai šaltiniai

16. **Bernatonis V.,** ES trečiojo energetikos paketo įgyvendinimo tikslai ir įtaka gamtinių dujų rinkai, 2011. http://www.lsta.lt/files/seminarai/111109_Valstybes%20konf/7_3paketas.pdf [žiūrėta 2014 02 12]

17. **Brožaitis H. ir kt.** Europos Sąjungos regioninės politikos pasekmių ivertinimas Lietuvos viešajai administracijai // Nacionalinės regionų plėtros agentūros studija, 2002. <http://politika.osf.lt/eurointegracija/santraukos/regioninespolitikospasekmes.htm> [žiūrėta 2013 12 12]
18. **Chorafas N. D.**, Energy, Environment, Natural Resources and Business Competitiveness, 2011. <http://www.ashgate.com/isbn/9780566092350> [žiūrėta 2014 02 22]
19. **Dunn N. W.**, Viešosios politikos analizė. Įvadas. - Vilnius: Homo liber, 2006
20. **Dvorak J.**, Viešosios politikos vertinimas Lietuvoje: diegimas, mastas ir reikšmingumas: daktaro disertacija. – Kaunas: VDU, 2011
21. **Furman E., Šerikova A.**, Viešosios politikos darbotvarkė: samprata, elementai ir formavimo modeliai // Viešoji politika ir administravimas. – Kaunas: KTU, 2007, Nr. 21. – ISSN 1648 – 2603
22. **Gamtinių dujų perdavimo operatoriaus dešimties metų (2013 – 2022 m.) tinklo plėtros planas.** – Vilnius, 2013. <file:///C:/Users/user/Downloads/LD%20perdavimo%20sistemos%20pletros%20planas%202013-2022%202013%2002%2005.pdf> [žiūrėta 2013 12 22]
23. **Gaule E., Naturjeva S.**, Agentūrizacijos konceptualizavimas ir raidos ypatumai // Viešoji politika ir administravimas. – Kaunas: KTU, 2012, Vol. 11, No 1, p. 103 – 116. – ISSN 2029 – 2872
24. **Gineitienė Z., Raklevičiūtė R.**, Žmogiškųjų išteklių valdymas užtikrinant informacinių technologijų paslaugų kokybę // Socialinių mokslų studijos / Vilniaus universiteto Ekonomikos fakulteto Verslo katedra. – Vilnius, 2011, Nr. 3 (3), p. – 837-854. – ISSN 2029 – 2244. – URL: file:///C:/Users/ro%C5%BE%C4%97nait%C4%97.%C5%BE/Downloads/4_Gineitiene_Rakleviciute.pdf
25. **Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2011 metų veiklos ataskaita, 2012.** <http://www.vkekk.lt/SiteAssets/vkekk-metines-veiklos-ataskaitos/veiklos-ataskaita-2011-internetui-naujas.pdf#search=strateginis%20planas%202009%2D2011%20met%C5%B3> [žiūrėta 2013 11 25]
26. **Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2013 m. sausio –birželio mėnesių finansinės ataskaitos,** 2013. http://old.regula.lt/lt/veikla/finansiniai_rinkiniai/Finansu_ataskaita_2013_metu_I_pusmetis.pdf [žiūrėta 2014 02 01]
27. **Kardelis K.**, Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. 4-asis leidimas. - Šiauliai: Lucilijus, 2007.

28. Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos 2011 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų konsoliduotų finansinių ataskaitų rinkiniai. http://www.enmin.lt/lt/activity/fin_ataskaita/2010_m_far_internete.pdf [žiūrėta 2014 01 21]
29. Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos 2014 – 2016 metų strateginis veiklos planas. http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/strateginis_planavimas_ir_ES/EM_2014_2016_m_SVPkovo_men.pdf [žiūrėta 2014 02 06]
30. Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos finansinės būklės ataskaita pagal 2011 m. gruodžio 31 duomenis. http://www.enmin.lt/lt/uploads/2011_KFAR_internetui.pdf [žiūrėta 2014 02 03]
31. Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos finansinės būklės ataskaita pagal 2012 m. gruodžio 31 duomenis. http://www.enmin.lt/lt/activity/fin_ataskaita/2012metinisKFAR.pdf [žiūrėta 2014 02 03]
32. Lietuvos Respublikos Energetikos ministerijos finansinės būklės ataskaita pagal 2013 m. birželio 30 duomenis. http://www.enmin.lt/lt/activity/FAR_II_ket_2013.pdf [žiūrėta 2014 02 03]
33. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė. Valstybinio audito ataskaita- elektros energetikos sektoriaus pertvarka. - Vilnius, 2011. http://www.vkontrole.lt/auditas_ataskaitos_grupes.aspx?id=7 [žiūrėta 2013 12 20]
34. Nakrošis V., Vilpišauskas R., Viešosios politikos įgyvendinimas Lietuvoje: “trūkstamos grandies” analizė. - Vilnius, 2002. [http://www.tspmi.vu.lt/files/mprojektai/viesosios%20politikos%20igyvendinimas%20\(santrauka\).doc](http://www.tspmi.vu.lt/files/mprojektai/viesosios%20politikos%20igyvendinimas%20(santrauka).doc) [žiūrėta 2014 02 03]
35. Parsons W., Viešoji politika: politikos ir analizės teorijos ir praktikos įvadas. - Vilnius: Eugrimas, 2001
36. Pocienė I. Jaunimo užimtumo politikos priemonių įgyvendinimas Lietuvoje (Kauno miesto savivaldybės atvejis): magistro darbas: socialiniai mokslai, viešasis administravimas (02 S). - Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2011. - 99 p. - URL: http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110609_090216-92309/DS.005.0.01.ETD
37. Puškorius S., 3E koncepcijos plėtra // Viešoji politika ir administravimas. - Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2002, Nr.3. – ISSN 1648 – 2603

38. **Report on the green paper on energy. Four years of European initiatives.**
http://ec.europa.eu/energy/green-paper-energy-supply/doc/studies/2005_green_paper_report_cover_en.pdf [žiūrėta 2013 12 14]
39. **Stasiukynas A.**, Viešojo ir privataus sektorio dalyvavimo santykio elektros energetikoje modelis // Viešoji politika ir administravimas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2011, Nr. 2. – ISSN 2029 - 2872
40. **Tidikis R.**, Socialinių tyrimų mokslų metodologija. - Vilnius: Lietuvos Teisės universitetas, 2003.
41. **Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2010 m. sausio – gruodžio mėnesių finansinės ataskaitos**, 2011. http://old.regula.lt/lt/veikla/finansine_ataskaita_2010.pdf [žiūrėta (2013 12 10)]
42. **Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2011 m. sausio – gruodžio mėnesių finansinės ataskaitos**, 2012. http://old.regula.lt/lt/veikla/2011_metu_finansine%20atskaita.pdf [žiūrėta 2014 02 10]
43. **Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos 2012 m. sausio – gruodžio mėnesių finansinės ataskaitos**, 2013. http://old.regula.lt/lt/veikla/finansiniai_rinkiniai/Finansiniu_ataskaitu_rinkinys_uz_2012_metus.pdf [žiūrėta 2014 01 02]
44. **Vilpišauskas R., Nakrošis V.**, Ko verta politika? Viešosios politikos vertinimas Lietuvoje ir Europos sąjungoje. - Vilnius: Eugrimas, 2005.
45. **Vilpišauskas R., Nakrošis V.**, Politikos įgyvendinimas Lietuvoje ir Europos sąjungos įtaka. - Vilnius: Eugrimas, 2003.

Kiti šaltiniai

46. **Europos Komisija paskelbė apie trečiąjį energetikos paketą dėl ES gamtinių dujų ir elektros energijos rinkų.**
<http://www.paleckis.lt/default.aspx?Element=ViewArticle&TopicID=130&Action=ArticlePrint&ArticleID=8234&Lang=LT> [žiūrėta 2013 12 01]
47. **Finansinių išteklių pritraukimas**, 2013. <http://www.stophiv.lt/fevent/32/seminaras-quot-finansiniai-i%C5%A1tekliai-quo> [žiūrėta 2013 12 12]

48. **Kokybinių duomenų analizė, procesas**
http://distance.ktu.lt/kursai/verslumas/rinkos_aplinkos_tyrimai_I/116578.html [žiūrėta 2014 03 03]
49. **Kompiuterizuota kokybinių duomenų analizė su NVIVO ir TEXT analysis suite.**
http://www.lidata.eu/index.php?file=files/mokymai/NVivo/nvivo.html&course_file=nvivo_III_5.html [žiūrėta 2014 02 23]
50. **Lietuvos gamtinių dujų sektorius.**
http://www.enmin.lt/lt/activity/veiklos_kryptys/elektra_ir_siluma/duju_sektorius.php?sphrase_id=10557&clear_cache=Y [žiūrėta 2014 03 10]
51. **Mokslinio tyrimo pagrindai edukologijoje.**
http://www.asu.lt/nm/failai/MT_pagrindai_edukologijoje/50677.html [žiūrėta 2014 02 17]
52. **Smalskys V.,** Viešasis valdymas: vadovėlis. - Vilnius: Mykolo Romerio universiteto leidybos centras, 2010.
53. **Teresevičienė M., Zuzevičiūtė V. ir kt.** Andragogika. - Kaunas: VDU, 2006. – 34 p.
54. **Trečiasis energetikos paketas: liberalizavus elektros ir dujų rinkas laimės vartotojas.**
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20080616FCS31737+0+DOC+XML+V0//LT> [žiūrėta 2014 01 04]
55. **Trečiasis energetikos paketas: Rusijos ir ES įtaka.**
<http://www.geopolitika.lt/index.php/www.brill.nl/fascism?artc=4529> [žiūrėta 2014 02 12]
56. **Veiklų atskyrimas dujų sektoriuje.** <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/veiklu-atskyrimas-duju-sektoriuje.aspx> [žiūrėta 2014 01 23]
57. **Veiklų atskyrimas elektros sektoriuje.** <http://www.vkekk.lt/Puslapiai/baneriai/veiklu-atskyrimas-elektros-sektoriuje.aspx> [žiūrėta 2014 01 23]

Rožėnaitė Ž. Viešosios politikos įgyvendinimas: Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos atvejis / Energetikos politikos ir vadybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas: doc. dr. A. Stasiukynas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2014. - 80 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuojama kaip vyksta gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimas Lietuvoje. Iškeltos pertvarkos vykdymo ir valdymo problemos bei pateikti pasiūlymai, kaip šias problemas spręsti. Teorinėje darbo dalyje analizuojama darbo tema, išskiriant viešosios politikos ciklo etapus, ES vykdomą gamtinių dujų politiką, išleidžiant III –iąją energetikos paketą kartu su reikalavimais visoms ES šalims. Darbe akcentuojamas gamtinių dujų sektoriaus teisinis reglamentavimas Lietuvoje ir išgryninama gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo chronologinė eiga. Toliau, gamtinių dujų sektoriaus pertvarka analizuojama pagal P. A. Sabatier išgrynintą efektyvaus politikos įgyvendinimo modelį - sąlygas, lemiančias sėkmingą įgyvendinimą. Ketvirtojoje dalyje nagrinėjamas ekspertų požiūris dėl gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimo ir pateikiami sprendimai, padarę didžiausią įtaką pertvarkos įgyvendinimui.

Pagrindiniai žodžiai: gamtinių dujų sektoriaus pertvarka, viešosios politikos ciklas, efektyvaus politikos įgyvendinimo modelis, sėkmingą įgyvendinimą lemiančios sąlygos, ES III-iasis energetikos paketas.

Roženaitė Ž. Public policy implementation: the case of Lithuania's natural gas sector reform / Master's work in Energetics Policy and Management. Supervisor: doc. dr. A. Stasiukynas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Department of Politics and Management, 2014. - 81 p.

ANNOTATION

This master's thesis analyses the implementation of Lithuanian natural gas reform. The challenges of reform's implementation and management are described and possible solutions are offered. The theoretical part of this thesis analyses the topic and points out the stages of public policy cycle, EU natural gas policy, passing out the Third Energy Package and its requirements for EU member states. Emphasis is put on the legislation of Lithuanian natural gas sector and the chronological order of natural gas reform implementation is depicted. The natural gas reform is further analysed through P.A. Sabatier's model for effective policy implementation – the conditions influencing its success. The last part of this paper examines experts' point of view on implementation of natural gas sector reform and the decisions that have had the most influence on reform's implementation are revealed.

Key words: reform of natural gas sector, public policy cycle, model of effective policy implementation, conditions influencing successful implementation, EU Third Energy Package.

Rožėnaitė Ž. Viešosios politikos įgyvendinimas: Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos atvejis / Energetikos politikos ir vadybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas: doc. dr. A. Stasiukynas. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Politikos ir vadybos fakultetas, 2014. - 81 p.

SANTRAUKA

Energetikos politikos ir vadybos magistro baigiamojo darbo tema „Viešosios politikos įgyvendinimas: Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos atvejis“ yra aktuali dėl šiuo metu vykstančios gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos, kuri yra mažai nagrinėta ir analizuota. Žinių ekonomikoje energetika, ypač gamtinių dujų tiekimas tampa dar reikšmingesnis, nes energetikos tiekimo sutrikimai gali pažeisti daugelį plačiai naudojamų technologijų ir praktiškai paralyžiuoti visuomenės gyvenimą. Taigi norėdama sėkmingai pasiruošti galimiems pokyčiams, įvertinusi būsimus iššūkius ir galimybes, Europos Sąjunga išleido III-iają energetikos paketą, kurio pagrindinis tikslas - liberalizuota ES energetikos rinka su efektyvesne konkurencija, didesniu pasirinkimu ir mažesnėmis kainomis. Lietuva, privalanti laikytis visų šių reikalavimų, ėmėsi pertvarkyti gamtinių dujų sektorių.

Darbo problema - kokios kliūtys trukdo gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos sėkmingam įgyvendinimui? Šio darbo tikslas - išanalizuoti viešosios politikos įgyvendinimą, išskiriant Lietuvos gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos ypatumus Lietuvoje. Tikslui pasiekti buvo išsikelti tokie uždaviniai: 1) Apibrėžti viešosios politikos ciklo etapus ir pateikti sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygas; 2) Išsiaiškinti ES III-iojo energetikos paketo struktūrą ir reikalavimus; 3) Išanalizuoti Lietuvos teisės aktuose įtvirtintus gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos veiklos principus ir atlikti pertvarkos sėkmingo politikos įgyvendinimo sąlygų analizę; 4) Atlikti empirinį tyrimą, išanalizuojant gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą. Darbe buvo panaudoti šie mokslinio tyrimo metodai – analizės, aprašomasis, lyginimo, sisteminės analizės ir apibendrinimo metodai bei empirinis tyrimo metodas - ekspertų interviu. Išanalizavus visu dokumentus ir atlikus tyrimą, prieita prie išvados, jog didžiausią įtaką pertvarkos įgyvendinimui padarė šių sprendimų priėmimas: 1) Gamtinių dujų įstatymo (Nr. XIP – 1564) priėmimas; 2) Trišalis susitarimas tarp Lietuvos Vyriausybės, OAO „Gazprom“ ir Europos Komisijos atstovų; 3) AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos plano patvirtinimas „Lietuvos dujos“ valdyboje.

Darbo pirmojoje dalyje išsiaiškinami viešosios politikos ciklo etapai, viešosios politikos įgyvendinimo aspektai, pristatomos viešosios politikos įgyvendinimo teorijos ir išskiriamos sėkmingo įgyvendinimo sąlygos. Antrojoje dalyje pristatomas ES III-iasis energetikos paketas, jo sudedamosios dalys bei pagrindinis reikalavimas ES valstybėms narėms. Trečioji dalis skirta aptarti Lietuvos gamtinių dujų sektorių, jo teisinius aspektus bei išnagrinėti pertvarką pagal P. A. Sabatier išgrynintas

sėkmingo įgyvendinimo sąlygas. Paskutinėje, ketvirtojoje dalyje, remiantis tyrimu, išskiriami pertvarkos įgyvendinimui didžiausią įtaką padarę sprendimai.

Roženaitė Ž. Public policy implementation: the case of Lithuania's natural gas sector reform / Master's work in Energetics Policy and Management. Supervisor: doc. dr. A. Stasiukynas. – Vilnius: Mykolas Romeris University, Department of Politics and Management, 2014. - 81 p.

SUMMARY

Policy and Management of Energetics master's thesis on "Public Policy Implementation: the Case of Lithuania's Natural Gas Sector Reform" is relevant because of the currently undergoing reform in the natural gas sector, which has not yet been analysed and examined much. Energetics, especially the supply of natural gas, play an important role in knowledge economy: any disturbance in the supply of energy can affect many widely-used technologies and even paralyse the life of society. With the aim to be well prepared for possible changes and having evaluated future challenges and opportunities, European Union has published the Third Energy Package. The main goal of this legislation is a liberalized EU energetics market with a more effective competition, greater variety and lower prices. Expected to comply with these requirements, Lithuania has begun reforming its sector of natural gas.

The question of this thesis is obstacles affecting successful implementation of natural gas reform. This thesis aims to analyze the implementation of public policy, focusing on specifics of natural gas reform in Lithuania. The following objectives were set to reach the forementioned goal: 1) describe the stages of public policy cycles and show the conditions of a successful policy implementation; 2) understand the structure and requirements of the EU Third Energy Package; 3) analyse the natural gas reform principles depicted in Lithuanian law acts, as well as analyse the conditions of reform's successful policy implementation; 4) carry out an empirical research analysing the implementation of the natural gas reform. The following research methods have been applied in this thesis – analysis, description, correlation, systematic analysis and summary as well as an empirical research method – interview with experts in the field. Analysis of documents and the research together led to the conclusion that the following decisions had the greatest influence on reform's implementation: 1) passing the Natural Gas Law (XIP – 1564); 2) three-party agreement between the representatives of Lithuanian Government, OAO „Gazprom“ and European Commission; 3) „Lietuvos dujos“ reform plan approval by the “Lietuvos dujos” board.

The first part of this research describes the stages of public policy cycle and its implementation aspects, as well as presents public policy implementation theories and emphasizes the conditions of successful implementation. EU Third Energy Package and its requirements for EU member states are

presented in the the second part of the research. Third part discusses Lithuanian natural gas sector, its legal aspects and examines the reform through P.A. Sabatier's conditions for successful implementation. The last part of this research concludes with the main decisions that had influenced reform's implementation the most.

PRIEDAI

Klausimai ekspertams

1. Kiek Jūs asmeniškai esate susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?
2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?
3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo Direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?
4. Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?
5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?
6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO “Gazprom” spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO “Gazprom” dalyvavimas LT kapitalo struktūroje? Paaiškinkite.
7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:
  - Įgyvendinta blogai
  - Įgyvendinta patenkinamai
  - Įgyvendinta gerai
  - Įgyvendinta labai gerai
8. Išskirkite veiksni, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?
9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Eksperto 1 atsakymai į klausimus

1. Kiek Jūs asmeniškai esate susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?

Taip, asmeniškai esu susipažinęs, nes teko dalyvauti Lietuvos gamtinių dujų įstatymo projekto svarstymo LRS-me procese.

2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?

Dalyvavau Lietuvos gamtinių dujų įstatymo projekto svarstyme Seime, nes tuo metu dirbau Energetikos viceministru, nors tiesiogiai šis klausimas nebuvo mano kuruojama sritis.

3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?

Tiksliai atsakyti negaliu, nes tekstų lyginamosios analizės neatlikau. Tačiau, mano nuomone, direktyvos analizė ir perkėlimas į nacionalinę teisę pasirenkant "patogius" aspektus nėra blogybė, taip kaip ji pateikiama Jūsų klausime, nes kiekviena ES valstybė narė turi maksimaliai siekti įgyvendinti savo nacionalinius interesus. Priešingai, sakyčiau „aklas“ direktyvų perrašinėjimas yra dar didesnė blogybė ir buvo laikotarpis, kai šia liga Lietuva buvo „apsikrėtusi“.

4. Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?

Tikrai taip, turime pakankamai ir žinių, ir lėšų pertvarkai įgyvendinti. Tiesa, lėšų, kaip visuomet rasti sunku, tačiau, pasistengus, tikrai galima. Didžiausia bėda - politinės valios stoka priimant sprendimus Seime.

5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?

Iš esmės ne.

6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje? Paaškindite.

Priklausomybė nuo vienintelio tiekėjo pertvarkos procesą spartina, nes kritinės sąlygos ir bendras „priešas“ šalį, paprastai, suvienija. OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje įgyvendinimą apsunkina, nes reikia rasti atitinkamą finansinį šaltinį OAO „Gazprom“ daliai išpirkti (arba adekvačiai kompensuoti), o tai Lietuvai šiuo sunkiu laikotarpiu, kuomet nerandame pinigų pensijoms kompensuoti, tikrai nėra lengva.

7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:

- **Įgyvendinta blogai**
- **Įgyvendinta patenkinamai**
- **Įgyvendinta gerai**
- **Įgyvendinta labai gerai**

Klausama kaip "įgyvendinta"? Pastaba - dar neįgyvendinta. Atsakymas - mano nuomone, įvertinant gan stiprų šio proceso politizavimą, įgyvendinama gerai.

8. Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?

Lietuvos gamtinių dujų įstatymo priėmimas - tai buvo lūžio taškas, nes priėmus įstatymą jį reikia įgyvendinti.

9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Manau, kad taip. Pagrindinis to faktorius - pasikeitusi Vokietijos akcininkės EON laikysena.

Eksperto 2 atsakymai į klausimus

1. Kiek Jūs asmeniškai esat esu susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?

Esu susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka.

2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?

Buvau vienas iš įstatymo taisytojų Seime.

3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?

Manau, kad mes turėjome galimybę įgyvendinti lengviau ir mes pasirinkome per daug griežtą variantą, ir tas variantas mums pabrangino dujas, realiai. Dujų pabrangimas konservatorių valdymo metu, kada mes mokėjome brangiau 25 proc. negu kaimynai, susijęs su tuo, kad buvo pasirinktas griežčiausias atskyrimo būdas, būtent atskirta nuosavybė.

Tuo labiau, kad mes turėjome išvis galimybę neįgyvendinti III-iojo paketo, kadangi buvo mums išlyga palikta - Baltijos šalims ir suomiams, todėl, kad mes nesam vienam tinkle. Tai realiai mes galėjome net ir nieko nepradėti iki 2016 m. daryti. Išlygos iki 2016 m. galiojo, o po to dar tik būtų galima pralaukti vėl 5 metus. Tai mes atrodo paskubėjom, konservatoriai paskubėjo ir realiai dabar viską labai subrangino. Ir ilgalaikėje perspektyvoje tas pats. Išskaidymas įmonių nieko realiai neduoda, nes Lietuva per maža valstybė: ne Vokietija, ne Italija, ne Ispanija, ne Lenkija, kad apsimokėtų skaidyti. Yra maža valstybė, mažas vartotojų skaičius, trys įmonės, trys buhalterijos, trys visokie kitokie dalykai, trys prižiūrėtojai, nu durnas dalykas. Tuo labiau, kuo didesnė įmonė įprastai, tai tuo ji efektyvesnė. O priežiūros mechanizmas vistiek yra, ir čia daugiau toks performansas tas skaidymas padarytas. Aišku, tas atskyrimas, gal norėta, žinoma, atsiskirti nuo OAO „Gazprom'o“, bet tas duoda neigiamą rezultatą, kas metus po 800 mln. lt. nuostolių mūsų valstybei - visiems žmonėm ir įmonėm.

4. Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?

Žmogiškų tikrai turim, kurie supranta šį dalyką. Nereikia samdyti jokių konsultantų, Lietuva tikrai turi. Dabar, kurie paskirti įmonių vadovai, yra tikrai pakankamai normalūs.

Dabar dėl finansinių resursų- tai aš taip pasakysiu - dabar neaišku, kaip jie išsitemps. Nes neaišku, ar pavyks išpirkti akcijas iš Gazpromo, kaip pavyzdys. Jeigu reikės išpirkti, ir aš ko gero suprantu, kad iš vokiečių, tai reikės tokių pinigų, kurių mes dabar neturim. Tada reikės kažkaip tai skolintis, ir kažką tai daryti. Čia blogiau biški. Todėl ir sakau, kad tas III paketas yra pagreitintas per daug.

5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?

Ne, jau nebedarė, nes visa pertvarka praktiškai iki tol jau buvo padaryta. Aišku, galima ten kai kuriuos dalykus pakeist ir padaryt, bet nu taip nutarta valstybės strategijoje, tai nėra ko gręžiotis atgal. Dabar tik vyksta Vyriausybės derybos su OAO „Gazprom“, kaip susitvarkyt su tom kainom, kaip jis dalyvaus įmonių valdyme. Nes „Amber Grid'o“ valdyme OAO „Gazprom's“ negali dalyvauti, „Lietuvos dujose“ gali, vat klausimai tokie.

6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje? Paašškinkite.

Ta prasme nei spartina, nei sunkina, nu nes jeigu konservatoriai valdžioj, tai reikės paspartinti OAO „Gazprom“, kad jį išspirti. Ir daug valstybių yra, kurios turi vieną monopolininką - Latvija turi, Estija turi ir jos nepasirinko tokio griežto varianto, ir Suomija turi. Jie irgi turi monopolininką tiekėją OAO „Gazprom“. Tokia pvz. Lenkija pagrindinius dalykus irgi perka iš Rusijos, Čekija pvz. Tai čia daug tų valstybių, kurios turi.

Mes neturim tinklų su vakarais, kuriuos turi, pvz. Čekija turi kažkokius tai vamzdelius su Vokietija, lenkai turi pasistatę terminalą. Tai jiems gal „proformansas“ geresni, bet vistiek didysis tiekėjas, didysis dujų srautas ateina iš Rusijos. Ir reikia su tuo susitaikyti. Na didysis naftos srautas, pvz. pasaulyje ateina iš Arabijos, ir tu niekur nedingsi.

Tai aš galvoju, kad iš dalies paspartino, iš dalies...Tokia pertvarka, kokia yra, mano manymu yra nereikalinga, tokio lygio pertvarka. Reikėjo įgyvendinti tą lengvesnį variantą, kur nereikėjo skaldyt įmonės. Įmonės suskaldymas yra netinkamas. Ir viskas. Bet žinot, kaip pasirinkom, taip jau pasirinkom, tai dabar toks ir yra.

7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:

- **Įgyvendinta blogai**
- **Įgyvendinta patenkinamai**
- **Įgyvendinta gerai**
- **Įgyvendinta labai gerai**

Vertinu gerai. Įmonių vadovai dirba tvarkingai, Vyriausybė priima visus sprendimus, kuriuos reikia. Derybos su OAO „Gazprom“ vyksta. Aš manau, kad jeigu, ne kai kurie oficialūs asmenys su savo visokiais pareiškimais, tai būtų visai gerai.

8. Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?

Tai turbūt net ne nuo mūsų priklausantis. Tai turbūt didžiausias reikalas yra dabar - visa ta situacija su Krymu. Nes niekas nežino, kas gali užeit į galvą Rusijai. Nes mes esam dabar lyg tokie pakabinti tų smogikų, kurie čia gali turėti įtaką. Tada - jeigu taip žiūrint politinė konjungtūra.

Ir antras dalykas, aš visada sakau, kad reikia pragmatiškai derėtis su visais, nors mes galvojame, kad rusai yra ne pats geriausias variantas, koks yra „Amber Gride“, bet mes turim taip derėtis, kad jie nepasijaustų kažkokie blogi ir nuskriausti, nes reikia žinoti, kad jie yra pagrindinis tiekėjas ir ilgą laiką bus, nežiūrint į tai, kad mes pasistatysim terminalą. Nes jeigu tu nori gauti naudą, tai tu turi susitarti, kad ir vienam ir kitam būtų gerai. Jeigu blogai - tai viskas. Aš manyčiau, jeigu čia nebus kokių isterikų didelių, arba kokių nors netikėtų dalykų, tai ta pertvarka įsigyvendins, Aišku, ji nebus mūsų naudai, nes susiskaldo įmonės, bet viskas pabrangs biškiuką, bet nu ką padarysi.

9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Aš galvoju, kad taip. Na pagal visas derybas, kurios dabar vyksta, aš matau, kad sprendimai. Visvien, didžiausias išsūkis bus tas, kai susitvarkys su kapitalo dalimi, jeigu kas nors nutars parduoti. Nes ten yra trys akcininkai dabar.

Eksperto 3 atsakymai į klausimus

1. Kiek Jūs asmeniškai esate susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?

Esu susipažinęs su viešai prieinama informacija, kurią pateikdavo Energetikos ministerija ir informacija publikuota žiniasklaidoje.

2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?

Prie pertvarkos mažai teko prisidėti. Buvo rengiama informacija, su kuria buvo supažindinami vadovaujantieji asmenys.

3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?

Direktyva nėra toks dokumentas, kuriame būtų labai detalai išdėstyta papunkčiui kas turi būti padaryta. Direktyvos nuostatų perkėlimas ir įgyvendinimas turi būti atliekamas dujų ūkio veiklą išmanančių specialistų. Manau, kad buvo priešingai, nesistengiama ieškoti naudingų Lietuvai išeičių ir nepasinaudota visomis galimybėmis.

4. Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?

Žmogiškųjų išteklių yra pakankamai, tik ar jie yra pasitelkiami, dažnai priklauso nuo politinės konjunktūros, žmogiškojo faktoriaus, kartais tiesiog siekiant naudos. Finansinių išteklių taip pat yra pakankamai, bet jų naudojimas taip pat priklauso nuo aukščiau išdėstytų faktorių.

5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?

Politinės jėgos 2012 m. tvirtino, kad pagrindiniai sprendimai jau buvo priimti prieš tai vyravusių politinių jėgų ir buvo kritikuojama tik jų įgyvendinimo eiga. Pertvarkos įgyvendinimas pradėjo vykti sėkmingiau, buvo susitarta su akcininku E.ON Ruhrgas International GmbH.

6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje? Paašškinkite.

Aišku, kad Gazprom nėra suinteresuota gamtinių dujų sektoriaus pertvarka, nes tai jiems reiškia verslo pozicijų, politinės įtakos įrankio ir pan. praradimą. Kai principiniais klausimais buvo sustarta su Vokietijos akcininku, Gazprom lemiamos įtakos neturi, tačiau jų turimi 34% akcijų jai suteikia tam tikras galimybes, pagal akcinių bendrovių įstatymą.

7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:

- **Įgyvendinta blogai**
- **Įgyvendinta patenkinamai**
- **Įgyvendinta gerai**
- **Įgyvendinta labai gerai**

Įgyvendinta yra patenkinamai. Įgyvendinant nebuvo bandoma derėtis, o bandoma spausti Gazprom. Ko pasekoje, daugelio ekspertų vertinimu, Lietuva moka didžiausią kainą už gamtines dujas.

8. Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?

Daugiausia įtakos pertvarkos įgyvendinimui daro dujų tiekimo alternatyvos turėjimas; po to geri santykiai su kaimyninėmis šalimis; alternatyvų Gazprom dujoms, kaip energijos nešėjui, stiprinimas(pavyzdžiui, biokuras); dujų suvartojimo mažinimas, jas efektyviau vartojant.

9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Dujų pertvarka bus galutinai įgyvendinta laiku. Vienintelė aplinkybė, kuri gali sutrukdyti, jeigu dėl kokių nors priežasčių laiku nepavyktų išpirkti akcijų iš Gazprom.

Eksperto 4 atsakymai į klausimus

1. Kiek Jūs asmeniškai esate susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?

Tame procese tiesiogiai nedalyvauju. Tik tiek, kad iš Pasaulio Energetikos Komiteto pozicijų pastoviai mes kontaktuojame ir žinom, kas vyksta. Tuo labiau, kad gamtinių dujų sektoriaus pertvarka praktiškai nieko nesiskiria nuo elektros energetikos sektoriaus pertvarkos. Tai tie patys principai tinka ir gamtinių dujų sektoriui.

2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?

Kai dirbau „Lietuvos energijoje“ tai kontaktuodavau su „Lietuvos dujomis“. Tai praktiškai svarstymuose dalyvaudavau. Galbūt mano pozicija būdavo kiek švelnesnė, galbūt, kad netaikyt tą grieščiausią atskyrimą, kur pagal elektros energetiką gamyba, perdavimas, paskirstymas ir tiekimas kad būtų. Kadangi mes dujose, kaip ir gamybos neturime, perdavimas, skirstymas ir tiekimas. Reiškia, kad būtų atskirti pagal nuosavybę. Nes yra keli tie būdai. Aš asmeniškai buvau už tuos švelnesius būdus, kad kaip pasirinko kitos šalys. Lietuvos pusė pasirinko patį grieščiausią būdą. Bet gyvenimas parodo. Ir dabartinė situacija rodo, kad OAO „Gazprom“ - politizuota bendrovė, ir šitoje vietoje, gal ilgalaikėje perspektyvoje šitas griežtesnis atskyrimas pasiteisins, gal kitos šalys iš karto pasieks mūsų pavyzdžiu. Tai vat tiek.

3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo perkeltos į nacionalinius teisės aktus? Ar nebuvo direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?

Galbūt čia nebuvo tų nepatogių ir pamiršimo kitų. Buvo galbūt tas grieščiausias variantas buvo pasirinktas. Buvo galima pasirinkti ne tokius griežtus variantus, bet pasirinktas grieščiausias. Čia ir politiškai, dešinieji visada už tuos griežtesnius variantus. Kairieji, viduriukas kaip sakant, propogavo švelnesnius variantus. Bet jau, kaip sakant, kadangi mašina nuvažiavusi, ir čia nera ką keisti jau tikrai.

4. Kaip Jūs manote, ar sėkmingam pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetetingų žmoniškųjų ir finansinių išteklių?

Nepasakyčiau, kad čia reikėtų ypatingų kompetetingų didžiulių finansinių išteklių tai pertvarkai. Kaip ir sakiau, kad tos nuomonės išsiskyrė ir galbūt tas nuomonių truputėlį nesutapimas, jisai artimiausiu metu matysis, kurie buvo teisesni. Ir jeigu Lietuvai pavyks apsiginti Stokholmo arbitraže tas pinigų sumas, su „Gazpromu“ kariaujant ir Europos komisija priims atitinkamus sprendimus dėl to išskaidymo, tai pritars visiems tas dalykams ir „Gazpromą prispaus“, galbūt bus galima sakyti, kad šita pozicija buvo teisingesnė ir pasiteisino.

Tų kompetetingų žmonių ir tų finansinių išteklių pilnai užtenka Lietuvoje, bet atėjus galbūt vienai ar kitai politinei partijai į valdžią, yra nepasitikėjimas vietiniais specilaistais. Tai stengiamasi, čia ypatingai čia prie ministro Sekmoko, tai buvo mokama pakankamai dideli pinigai užsienio konsultantams, bet tie užsienio konsultantai visada samdydavo vietinius žmones. Tai vat ratu nueidavo. Tai būdavo pavadinimas užsienietiškas, užsienietiški pinigai mokami, o reiškias tą pagrindinį darbą vistiek darydavo Lietuvos žmonės.

5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, 2012 m. išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę ?

Tai, kad praktiškai niekas nepasikeitė. Tas, kas buvo nuo 2008, 2009, 2010 praktiškai iki dabar ir įgyvendinama pagal tą scenarijų. Truputėlį gal daugiau vyksta dialogas su Gazpromu. Bet Gazpromas su dabartine situacija pakankamai laikosi savo nuomonės. Sunku man toj vietoj ką nors spręst, nes kadangi buvo daug labai tų slaptų dokumentų, raštų. Ir šitoj vietoj ta galbūt kieta politika perspektyvoje turėtų pasiteisinti. Bet kaip žinant, sako karas, badas, maras viską gali sujaukti ir čia ta logika, paskui nebeveikia niekas ir panašiai.

6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ spartina ar sunkina gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą? Ir kokią įtaką įgyvendinimui turi OAO „Gazprom“ dalyvavimas LT kapitalo struktūroje? Paaškindite.

Lietuvai turint vieną monopolistą Gazpromą spartina noras išsivaduoti iš to vienintelio monopolisto. Ir be abejo Gazprom dalyvavimas ne tiek kapitalo struktūroje, bet per savo kitas kompanijas, kuriom leidžia uždirbt, per „Dujotekana“ ir kitas. Jie be abejo stengiasi paveikti ir politinę įtaką tam tikrą turėti ir Lietuvoje. Čia yra scenarijus, kuris taikomas Gazprom visam pasauly, tai čia nieko naujo.

7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:

- Įgyvendinta blogai
- Įgyvendinta patenkinamai
- Įgyvendinta gerai
- Įgyvendinta labai gerai

Tai aš skaityčiau tarp gerai ir patenkinamai, dar tokį tarpinį variantą imčiau.

8. Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?

Tai be abejo elgesys pačio Gazpromo. Jis labiausiai. Yra tokia patarlė. Gazprom pats susimažina dujų rinką. Perspektyvoje mes jam padėkosim, bet su kainų sukėlimu, taip, kad skaitau Gazprom šiek tiek padeda su savo nelanksčia pozicija. Be jie jau patys supranta šią poziciją.

9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Vienareikšmiškai taip.

Eksperto 5 atsakymai į klausimus

1. Kiek Jūs asmeniškai esate susipažinęs su gamtinių dujų sektoriaus pertvarka ir jos įgyvendinimu?

Pilnai susipažinęs su pertvarka nuo Gamtinių dujų įstatymo parengimo, priėmimo ir iki pat įgyvendinimo.

2. Kiek (ar) Jūs pats prisidėjote prie šios pertvarkos įgyvendinimo?

Dalyvavau gamtinių dujų įstatymo rengime, derinime su suinteresuotomis šalimis (AB „Lietuvos dujos“, Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija, VKEKK, LPK) bei jo apgynime Seime.

3. Jūsų manymu, ar visos nuostatos iš 2009/73/EB direktyvos dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių buvo pasiimtos? Ar nebuvo direktyva interpretuojama savaip, atsirenkant „patogius“ aspektus ir „pamirštant“ kitus?

Manau, kad direktyva buvo perkelta pilnai išskyrus tam tikrus punktus, kurie buvo neesminiai, dėl kurių Europos komisija pareiškė pažeidimą Lietuvai. Bet 2014 metų kovo 14 d. Seime buvo priimtas Gamtinių dujų įstatymo pakeitimas, kuriuo pažeidimas buvo ištaisytas.

4. Kaip Jūs manote, ar pertvarkos įgyvendinimui Lietuva turi pakankamai kompetetingų žmogiškųjų ir finansinių išteklių?

Visų pirma žmogiškųjų išteklių kaip proto, tai tikrai užtenka, kadangi Lietuva 2007 metais Seimo Europos reikalų komitete (vadovaujamame A.Kubiliaus) priėmė sprendimus dėl pertvarkos ir ėmėsi ją įgyvendinti dujų sektoriuje. Antra, jau yra priimtas įstatymas ir pertvarkos planas, AB „Ambergrid“ veikia kaip perdavimo sistemos operatorius, VKEKK patvirtino jo reguliuojamą turtą, amortizacinius atskaitymus ir perdavimo kainas.

Daugiausia naujų kompetencijų reikalavo kreipimasis į Europos komisijos konkurencijos direktoratą dėl konkurencijos teisių pažeidimo ir diskriminavimo, kreipimas į Stokholmo arbitražą dėl neteisingos kainos ir deryboms su esamais savininkais.

5. Ar manote, jog pertvarkos įgyvendinimui darė įtaką politinių jėgų pasikeitimas šalyje, išrinkus naują Seimą ir Vyriausybę 2012 m.?

Iš principo neįtakoj, kadangi buvo pasiektas pertvarkos negrižtamas taškas. Vykdam pertvarką buvo įtraukta Europos komisija ir ypač Energetikos direktoratas, kuris palaikė Lietuvą dėl trečio energetikos paketo įgyvendinimo. Buvo du dalykai, kurie užtikrino negrižtamumą. Pirmas, tai Gamtinių dujų įstatymas, kurio VKEKK buvo įpareigota pradėti įgyvendinimo procedūrą ir buvo priimtas įgyvendinimo planas. O antras, tai trijų asmenų parašais patvirtinta galutinė data, t.y. 2012-02-27 Lietuvos Vyriausybės, „Gazprom“ ir Europos Komisijos atstovų – Ministro Pirmininko Andriaus Kubiliaus, energetikos ministro Arvydo Sekmoko, "Gazprom Export" generalinio direktoriaus Aleksandro Medvedevo ir Europos Komisijos generalinio energetikos direktorato vadovo Philip Lowe susitikime priimtas nutarimas, atlikti Lietuvos dujų perdavimo ir paskirstymo tinklo nuosavybės atskyrimo įgyvendinimą iki 2014 m. pabaigos.

6. Jūsų manymu, ar Lietuvos priklausomumas nuo vienintelio dujų tiekėjo monopolininko OAO „Gazprom“ ir jo dalyvavimas LT kapitalo struktūroje apsunkina pertvarkos įgyvendinimą? Paašškinkite.

Manau, kad spartina pertvarką, ta prasme, kad buvo gana per trumpą laiką priimtas sprendimas dėl SGD terminalo statybos. O „Gazprom“ niekada nerodė didelio noro skaidytis taip, kaip trečiasis paketas reikalauja, todėl atitinkamos lobistinės grupės veikė tiek Lietuvoje, tiek Europos komisijoje, kad to niekada nebūtų. 2007 m. Europos reikalų komitetas priėmė sprendimą, kad Lietuvoje būtų laikomasi pagrindinio atskyrimo būdo, t.y. atskyrimo pagal nuosavybę. Taip pat Lietuva pasirinko netaikyti direktyvos išimties, atidėti direktyvos įgyvendinimą. Ir „Gazpromui“ supratus, kad jau buvo priimtas Gamtinių dujų įstatymas, jų atstovai pradėjo rodyti iniciatyvą. Pirmas susitikimas su Lietuvos vyriausybės vadovu įvyko 2012 metų sausio mėnesį, kur nebuvo kalbama apie dujų kainą, bet buvo primygtinai prašoma atidėti sektoriaus pertvarkymą iki 2015 metų pabaigos.

Bet manau, kad šiuo metu trečio energetikos paketo įgyvendinime „Gazprom“ bendrovei „Lietuvos dujos“ nedaro esminės įtakos, nes dabar jau jų visa veiklą reglamentuoja įstatymas ir VKEKK bei pačios AB „Lietuvos dujos“ valdybos patvirtintas įgyvendinimo planas. Vienintelė vieta, kuri kėlė tam tikrų įtampų, kad AB „Lietuvos dujos“ turėjo patvirtinti tą planą ir čia „Gazprom“ galėjo kažkiek trukdyti. Bet valdyboje „Gazprom“ balsavus „už“ plano įgyvendinimą, galima teigti, kad „Gazprom“ pritarė šiam planui.

7. Kaip vertinate gamtinių dujų sektoriaus pertvarkos įgyvendinimą einamuoju laikotarpiu žvelgiant iš viešosios politikos prizmės? Įvertinkite:

- Įgyvendinta blogai
- Įgyvendinta patenkinamai
- Įgyvendinta gerai
- Įgyvendinta labai gerai

Vertinu gerai.

8. Išskirkite veiksnį, Jūsų manymu, darantį didžiausią įtaką sėkmingam/nesėkmingam pertvarkos įgyvendinimui?

Pagrindiniai sprendimai, tai Europos reikalų komiteto sprendimas 2007 metais, 2011 m. birželio mėnesį priimtas Gamtinių dujų įstatymas, 2012 metais pasiektas trišalis susitarimas tarp Lietuvos vyriausybės, OAO „Gazprom“ ir Europos komisijos Energetikos direktorato ir AB „Lietuvos dujos“ pertvarkos plano patvirtinimas „Lietuvos dujos“ valdyboje. O visus juos vienija pagrindinis veiksnys, tai stipri politinė valia. Nes jei nebūtų politinės valios, nebūtų nei įstatymo, nei pertvarkymo. Taip pat vargu ar „Gazprom“ būtų sutikęs su pertvarka taip lengvai, jei nebūtų teisinio „spaudimo“ per Stokholmo arbitražą ir Konkurencijos direktorata.

9. Atsižvelgiant į dabartinius rezultatus ir įgyvendinimo tempus, ar gamtinių dujų sektoriaus pertvarka bus galutinai įgyvendinta 2014 m. spalio 31 d.? Atsakymą pagrįskite.

Viskas yra sudėliota taip, kad jokie sprendimai negali turėti labai didelės įtakos įgyvendinimui, kadangi yra įstatymas, yra įsipareigojimas Europos komisijai. Iš esmės, viskas yra padaryta. Tą, ką turėjo padaryti LR vyriausybė, yra padarius, nes įmonės (AB „Lietuvos dujos“ ir AB „Litgrid“) yra atskirtos, naujieji savininkai iš valstybės pusės (EPSO-G ir LR Finansų ministerija) atitinka trečio paketo reikalavimus, o tie kurie neatinka reikalavimų (OAO „Gazprom“) 2014 m. spalio 31 d. praras balsavimo teisę.

Tyrimo ekspertų sąrašas

Ekspertas E1: Rymantas Juozaitis - Pasaulio Energetikos tarybos Lietuvos komiteto Pirmininkas, buvęs „Lietuvos energija“ direktorius.

Ekspertas E2: Kęstutis Daukšys - Lietuvos Respublikos Seimo narys, Energetikos komisijos pirmininkas.

Ekspertas E3: Romas Švedas – LR energetikos viceministras, nepriklausomas ekspertas.

Ekspertas E4: Arvydas Darulis - LR energetikos viceministras, buvęs LR energetikos ministerijos Strateginių projektų skyriaus vedėjas.

Ekspertas E5: Gintaras Adžgauskas - Seimo Pirmininko patarėjas energetikos klausimais, Pasaulio Energetikos tarybos Lietuvos komiteto direktorius.